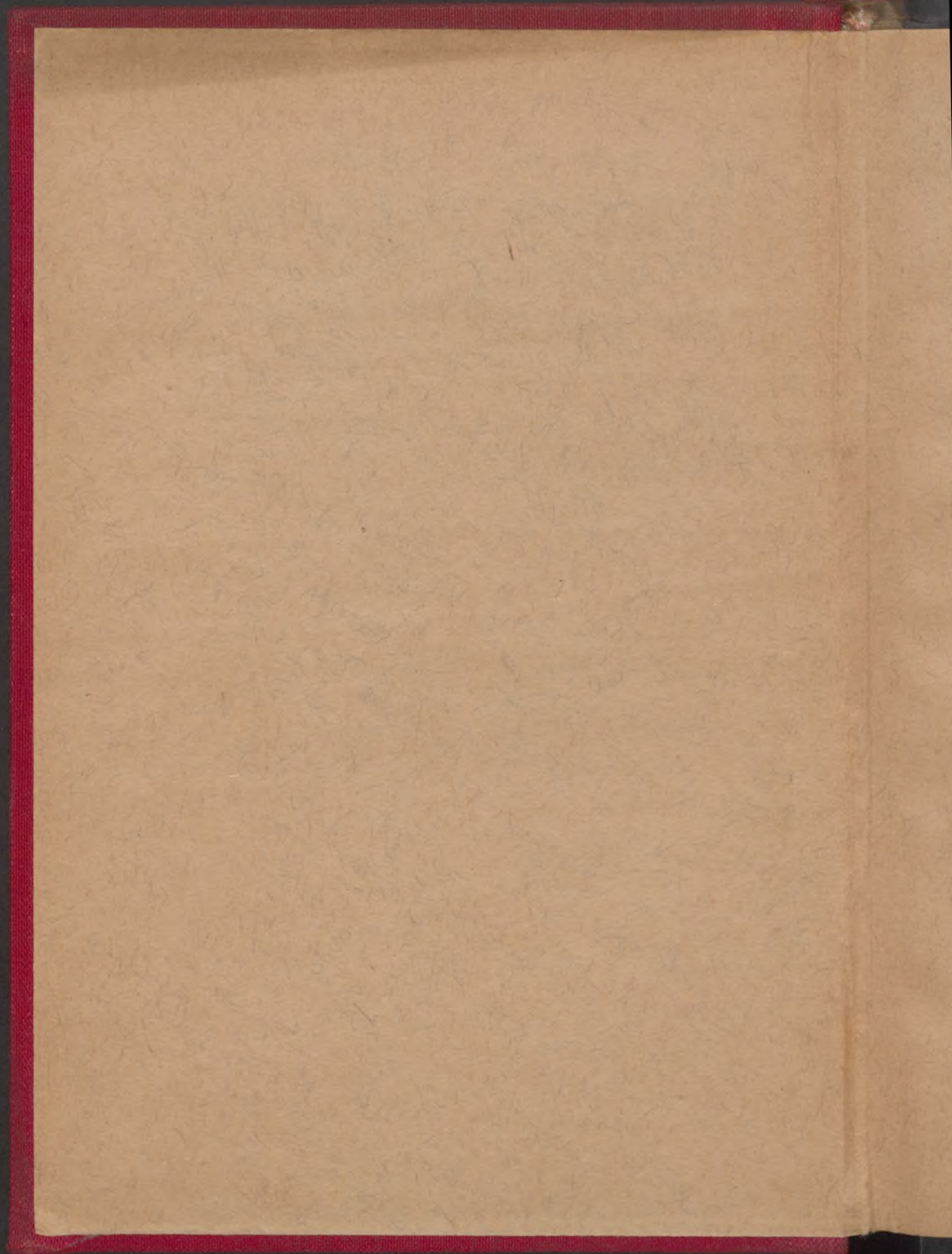

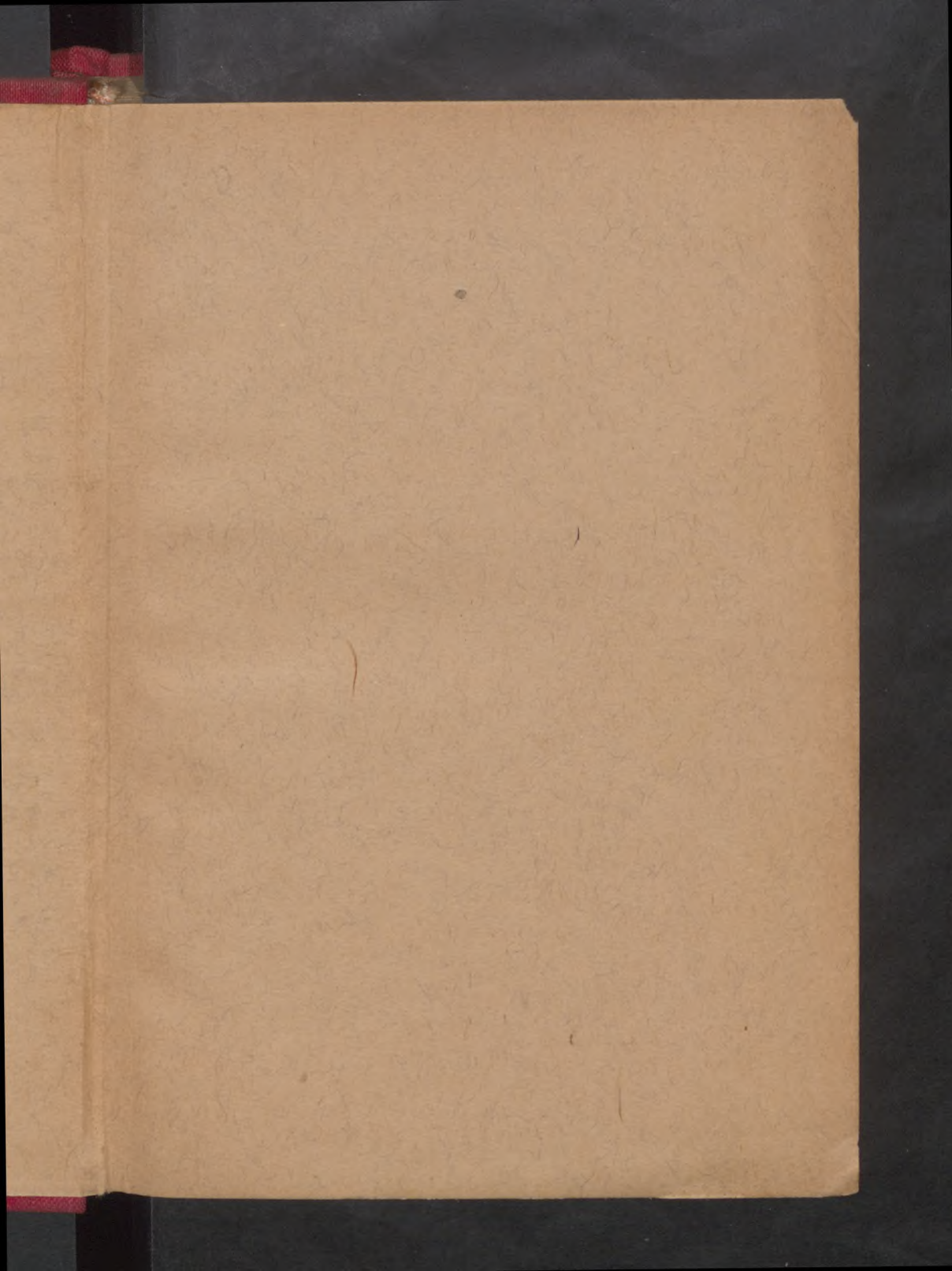
M

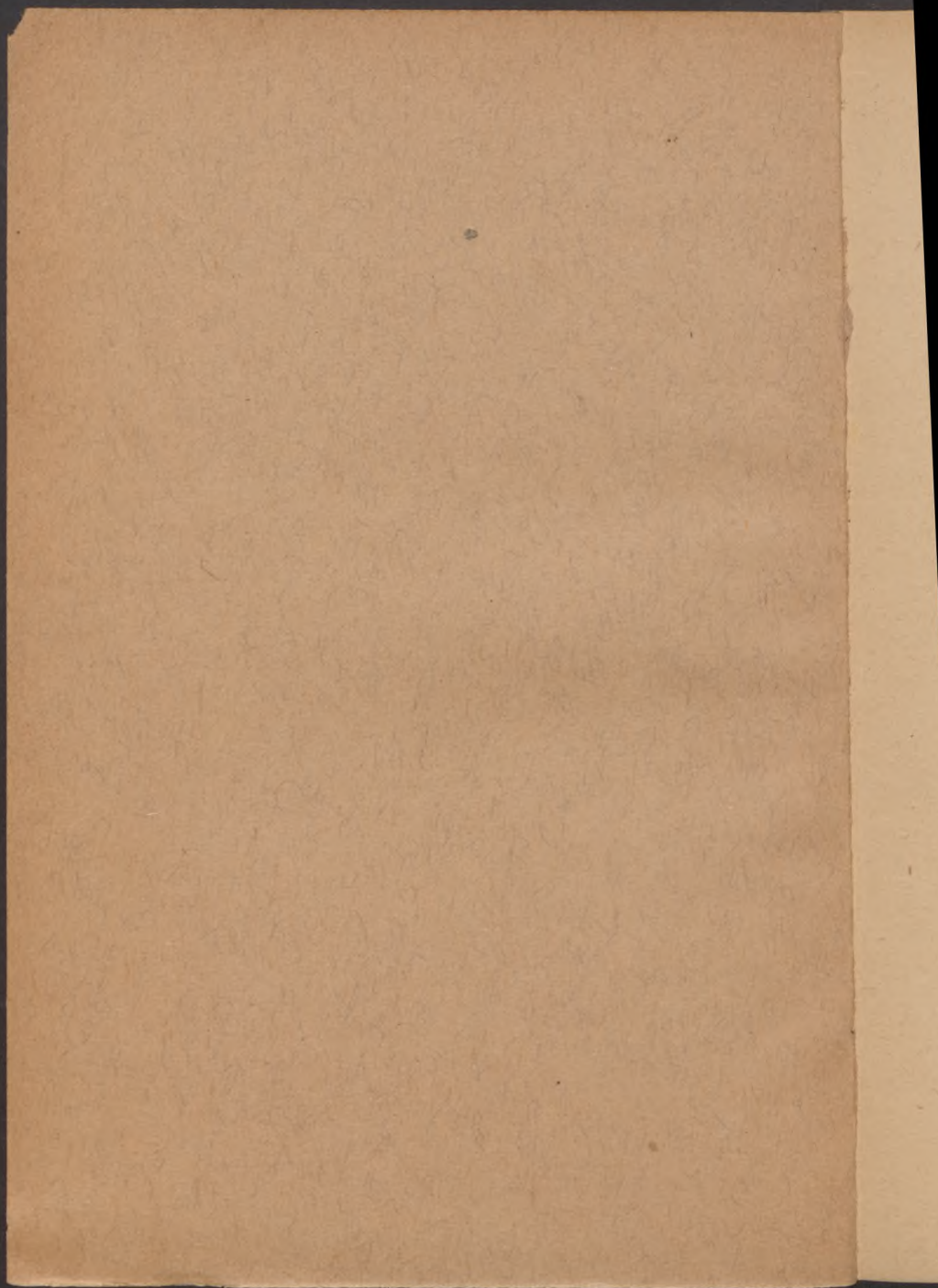
130.470

OSZK

.....

NÉMETH ANDOR

EGY
FOGLALT
PÁHOLY
TÖRTÉNETE

REGÉNY

ALMANACH-KIADÓ
1942

M 130.470

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1968/R leltár

Felelős kiadó: Kaczér Vilmos.

Faragó Imre nyomdája, Kíspeszt, Vörösmarty-u. 6. Telefon: 346-966.

Felelős üzemvezető: Faragó István.

ELSŐ RÉSZ.

Hol vagy Titusz?

Bizonyos élőlények megmerevednek és halott-nak tetetik magukat, ha veszélyeztetve érzik biztonságukat. Jámbor másféleképpen védekezett a seszínű életérzését megbolygató kellemetlen, kínos, vagy éppen lesújtó benyomások ellen: megbénult szellemileg. Most is ehhez a bevált védekezéshez folyamodott. Ahelyett, hogy levegő után kapkodva megkérdezte volna az ismerellentől, aki rácsengetett, mit tud még, beszéljen, mondjon el mindent, az Istenért, ernyedten a villára ejtette a kagylót. Mire utána nyúlt, már szétkapcsolták a beszélgetést.

— Tisztára meghülyültem — bosszankodott. — Vissza se tudom hívni, hiszen meg sem nevezte magát. Nyilván abban a hiszemben volt, hogy ismerem a hangját. Ki lehetett? — S azon kapta magát, hogy a halott helyett a hanggal foglalkozik.

Intelligens hang volt, felindultságában is dallamos, »Titusz meghalt!« kiáltotta kifulladásra a kagylóba, mintha lobogó hajjal szaladna az éjszakában, hogy mint Pán halálát a nimfák és najádok, világgá jajongja: »Titusz nincs többé!« — Lehet, hogy nem is ismerjük egymást, kombinálgatott Jámbor tovább. Talán valami távolabb álló résztvevő, aki csak véletlenül keveredett bele a tragédiába s az általános kapkodásban, amikor a közvetlenül érintettek tanács-talanul sopánkodnak össze-vissza, tapintatosan, de

erélyesen közbelépett, megkérdezve, kiket kell értesíteni és cselekedett, intézkedett. Így történt, állapította meg Jámbor elégedetten. Aztán szörnyen elszégyelte magát. Ezzel foglalkozom most, ahelyett, hogy szegény Tituszra koncentrálnám a gondolataimat?... De hiszen éppen ettől húzódozott.

Léhaságáért a híradót büntette meg. Első benyomására ráhazudtolva, egyszerre rendkívül ellen-szenvesnek találta szemérmes közlését, rikácsoló hangját s hogy ezzel a közlés tartalmához mértelen elenyészően csekély bosszúsággal se kelljen tovább foglalkoznia, hirtelen megállapította, hogy a híradó csak Aszalayné lehetett, a Titusz-körűli hölgykoszorúnak az a tagja, aki 36 telén honosodott be a páholyba, az Aurélia-Homály botrány idejében, amikor úgy Titusz, mint Aurélia kémeikkel és cin-kosokkal vette körül magát. Amikor a kebelbeliek, akiket sértett és untatott a frissütetű bizalmasok befogadása, kezdtek egyenként kimaradni a kávéházból.

A szórakozottságba menekülés, a bujkálás a valósággal való szembenézés elől, a mellékes dolgokkal való bibelődés, hogy ne kelljen tudomásul vennie a fődolgozat (mintha valaki, aki fél a világtól, de egyben kíváncsi is rá, úgy zsongítaná le a rádióját, hogy minél több állomást halljon egyszerre, de egyiket se tisztán, hogy az elhaló sóhajokból, sikolyokból és dörögésekből előállítsa azt a világot, amely lelki hullámhosszának megfelelő), ez a magatartás már rég nem volt Jámbor rendes életformája. Akkor szűnt meg, mikor a társadalomban elhelyezkedett s valamennyire érvényesült is. Az elfoglaltság feloldotta a védekező burát, amelyet kiszolgáltatottsága ellensúlyozására magára kényszerített. Számbavehető lett, gyakorlatiasabb. Ez az értesülés azonban — Timár Titusz halála —

visszavetette régi állapotába, mint a makkegészségesnek tetsző tüdőbeteget egy hirtelen szélroham, egy hirtelen időváltozás.

Két napig úgy járt-kelt alattomosan, holdkórosan ismét, akárcsak tíz év előtt. »Maga örökké fiatal marad« — hízelt neki valaki a temetőben. Jámbor szétnézett. Úgyszólván mindenkit ismert, aki a halottasház kapuján kijött. Az elhúnyt keshedt kortársait és asszonyaikat, akik hiúságukból kifeledkezve, festetlenül szípoztak és bámulták a koszorúkkal megpakolt koporsószekeret, az előnytelen délutáni világitásban. Tudta, ismerte csalódásaikat, gondjaikat, gondosan rejtegetett kékfoltjaikat. Minden rossz kívülről jött és minden, ami szép volt és derűs, a Beleznaiban történt velük. A Titusz-törzsasztal körül. Jámbor elképedt, mikor végigjártatta rajtuk a tekintetét. Külön-külön talán nem döbrentették volna meg ennyire, de most, hogy újra együtt látta őket, elképedt meglepetésében. Ilyen könyörtelen az idő? Ilyen könyörtelen. A szellő csüggedten babrálta a koszorúszalagokat. A menet elindult.

Jámbor hátramaradt, hogy szabadon sirathassa, nem a halottat (hol volt az már?), hanem az ismerőseit. Azokat, akik visszamaradtak, akiket Titusz a barátságába fogadott s akiket itthagyt, ebben az egyszerre sokkal szűkebbé lett világban. Miközben a menet végén bandukolt, valaki melléje csatlakozott. Tomcsics volt, az asztaltáncoltató. Jámbor beléje karolt.

Tomcsics sürgősen közölte, hogy csak illendőségből jött el a temetésre, mert ő természetesen nem hisz az egészben. Mindenki itt van, csak Titusz hiányzik — mondta fölényesen.

— Hol van? — kérdezte Jámbor suttogva.

Tomcsics ráncbaszedte a homlokát.

— Máshol — mondta szigorúan. — Meg nem,

határozható helyen. — Aztán előrement, lábujj-hegyre állt és helytelenítő arkifejezéssel nézte a levegőbe emelkedő koporsót. Mikor eltűnt, hitetlenkedve csóválta a fejét.

Jámbor hátrább húzódott. Elhatározta, hogy megvárja, míg a gyászolók elszélednek és aztán megy csak oda a kis halomhoz, amelyet elborítottak a koszorúk. Mihelyt a tömeg oszlani kezdett, elfogta a holdkórosság és az ellenkező irányba hagyta sodortatni magát. Majd máskor, egyszer — legyintett csüggedten. Mára elég volt az emóciókból.

A következő gondolattal aludt el aznap: ha Tomcsicsnak igaza van, akkor Titusz feltétlenül megkísérli, hogy jelt adjon »onnan«. Ezt, ha módja van rá, semmi esetre sem mulasztja el. Csakhogy — tűnődött Jámbor tovább — vajmi kevés valószínűsége van annak, hogy éppen engem szemel ki médiumul. Valószínűleg olyasvalakit választ ki majd a kísérletéhez, akinek a meggyőzésére több súlyt helyez. Valami matematikust, vagy természettudóst. Fehér Lipótot, vagy Gróf Gyulát. Velem nem kellene különösebben laborálnia. Tudhatná, hogy a legkisebb megnyilatkozására is felfigyelek. Mi lehetne az? Feltétlenül valami mulatságos, vagy gyengéd dolog. Például a levegőbe varázsolt ananász, vagy Giopardi ausztráliai költő versei. Az is lehet, hogy mindebben akadályozva van. Amig átalakul... És Jámbornak zúgni kezdett a füle, mintha vízalatti harangokat hallana és megindultan szép shakespearei sorokra emlékezett.

Nothing of him that doth fade,
But doth suffer a change
Into something rich and strange.

— mormolta. Könnyezve nézte a mennyezetet és hajnalig tépelődött, hol van Titusz.

Vízen és szárazon.

Egy hét múlva átgyalogolt Budára, hogy megnézze, mi lett a Beleznaiból. Mióta átalakították, egyszer látta csak késő éjszaka a villamosból. Mérgeszöldre festett homloktábláján hidegen hivalkodó villanykörtefény szemezett a sötéttel.

Ebben az időben lépett be tíz év előtt először a Beleznai forgóajtóján, hogy erőt gyűjtsön a Tituszzal való találkozáshoz. Halogatta, huzta az ügyet. Nem szerelett sehova először felmenni. Holott mi történhetik?

Sok minden történhetik. Volt, aki belehalt az ilyen első látogatásba. Például Márton Ferenc.

A Márton Ferencről szóló történetet Titusz találta ki. Jámbor minden hangsúlyára emlékezett.

— Olvasta gyerekkorában Márton Ferenc könyvét, a *Negyvenezer mérföld szárazon és vízen-t?* Hogyne olvasta volna! Karácsonyi ajándékkönyv volt, mint a Solyomszem, vagy a Hucklebery Finn. Márton Ferenc tengerészkapitány volt. Mikor nyugállományba vonult, megírta az élményeit. Már egész öreg ember volt, amikor miért, miért nem, levelet írt nekem, hogy ekkor és ekkor tiszteletét szeretné nálam tenni, természetesen déli tizenkét órakor. Azt válaszoltam legyen szerencsém, szívesen látom. Aztán elfeledkeztem az egész dologról. A mondott napon, mikor az illusztris tengerész ünneplő ruhában becsengetett a lakásomon, a szobalány azzal fogadta, hogy a háziak még alszanak. — Ugyan fiam! Ilyenkor? — legyintett indokolatlan határozottsággal az öreg úr és félretolta az ajtóból a szobalányt. — Maga téved, fiam. Jelentse csak Timár úrnak, hogy itt vagyok.

A szobalány vállvonogatva a szalonba kalauzolta a látogatót és ott magára hagyta. A kapitány várako-

zott. Előbb méltósággal, önérzettel, aztán méltatlan-
kodva, türelmetlenül. Előbb végigmustrálta a bútoro-
kat és a szőnyeget, aztán megnézegette a képeket,
aztán kinézegetett az ablakon. Az idő mult és a háziúr
még mindig nem jelentkezett. Egyszerre csak kicsa-
pódott az ajtó és egy fiatal asszony rohant keresztül
meztelenül a szobán. A nyitva maradt ajtó mögül
bömbölés hallatszott.

— Kiesett a kocsiból a gyerek! — sikongott a
nő és tépte a haját. — Mi az? Mi történt? — A szem-
ben lévő ajtóban feltűnt Titusz, hosszú hálóingben,
mezítláb. — A gyerek! — jajongott az anya és vissza-
rohant.

— Ostobaság — morogta a férfi és visszavonult.

De most egy koromfekete kölyök rontott elő a
lakás másik végéből, tollakkal a hajában, suvickos
arccal, fehérre meszelt ajkakkal, egyenesen bele a
kapitányba, akit majdnem leütött a lábáról s mint
a fürge, berohant a belső szobába.

— Meghalt? Meghalt? — érdeklődött lázasan.

— Ne nyulj hozzá! — sivitott a nő.

— Csak azt akarom megnézni, hogy meghalt-e,

— Nem hagyod békén? Titusz! Titusz!

A férfi mogorván újra feltűnt az ajtóban.

— Mi az?

— Üsse agyon ezt a gyereket! Feljogosítom, hogy
üsse agyon!

A férfi átcammogott a szobán, eltűnt az ajtó
mögött és lekent egy hatalmas pofont a négergye-
rekre. Most már két gyerek bömbölt a szobában.

— Megütötte? Hogy merte megütni? — sikongott
az anya.

— Maga szólított fel rá! — ordította a férfi.

— Hogy agyonüsse, de nem, hogy megüsse! Bru-
tális fráter! Szégyelje magát!

Ebben a pillanatban betoppant a szalonba a szo-

balány s kedves mosollyal megnyugtatta a várakozót.

— Már fenn vannak.

— Hallom — mondta a tengerészkapitány.

A szobalány bement és bejelentette a látogatót. Titusz, úgy, ahogy volt kisietett.

— Ezer bocsánat — kezdte, de a kapitány egy határozott mozdulattal félbeszakította a mondatát.

— Uram — jelentette ki ünnepélyesen, — negyvenezer mérföldet bolyongtam be szárazon és vizen. Jártam szavannákon és sivatagokban, ismerem a szigeteket és a Déli tenger korallzátonyait, láttam az ajaknégerek harcitáncát és a hitialpuli rézbőrűek avatási szertartásait, de ilyen látványban nem volt részem soha. Ajánlom magamat.

Azzal hazament, ágyba feküdt s meghalt — mesélte Titusz karikírozva házasságát.

Jámbor sokat tépelődött ezen a történeten. Se-hogy sem tudott rájönni, mit vitt beléje, mit nagyított fel benne Titusz: a fölényét, vagy a tehetetlenségét?

Egy régi délután.

Jámbor három teljes hétig tétovázott hazatérése után, amíg végre elvégezte, amit már az első nap megtehetett volna: bement egy kávémérésbe és felhívta Tituszt. A kávémérés az Aréna-úton volt, a készülék a helyiség sötét hátsó részében volt felszerelve, tejeskancsók és szenes-zsákok felett. Jámbor mindenre élénken emlékezett. Arra is, hogy közvetlenül azután, hogy a központ kapcsolta — éppen csak hogy mégnevezhette magát — egy izgatott férfi megérintette a vállát és azt mondta: »Sziveskedjék sürgősen befejezni a beszélgetést, nekem Sárbogárdra kell utaznom és értesíteni akarom róla a feleségemet. Adler vagyok.«

— Mi történt? Mi van? — faggatta Titusz a távolból. — Kivel beszél?

— Adler úr Sárbogárdra utazik — motyogta Jámbor a készülékbe és letette a kagylót.

— Köszönöm, — mondta a kövér és mint egy ragadozó ráveletle magát a készülékre. Jámbor távolodva hallotta a kiabálást.

— Du bist, Melanie? Also pass auf! Ich fahre jetzt um vier Uhr zwanzig nach Sárbogárd um...

»Ezeknek találták ki a telefont« — dünnyögte Jámbor, miközben Titusz rendelkezésének eleget téve elindult a Lágymányos felé. Töméntelen hasonló esete volt. — Most is előzékenykedett, lelépett, ki hagyta nyomni magát, egyszerűen azért, mert mindent komolyabbnak tartott, mint a saját dolgait. Mintha azok képeznék a világ egyedül valóságos anyagát ugyannyira, hogy egyáltalán nem találta zavarónak életébe való folytonos beékelődésüket, hanem minden olyan eseményt, amely vesztglésébe beleütközött, úgy fogadott, mintha érte jött volna, hogy tovább szállítsa valahova. Jámbor azok közé a lények közé tartozott, akiknek senki és semmi sem Hekuba, csak önmaguk. Semmi kétség, hogy akár Adler urat is elkísérte volna Sárbogárdra, ha az megkéri rá. De Adler már el is felejtette, hogy Jámbor a világon van.

Ilyen kitérők, ilyen semmire sem használható intermezzók töltötték ki Jámbor életét, mióta a korszakai gyűjtőtáborból, melyben a háborút végigsínylette, kiszabadult. Így hanyódott azóta kelekötyán a világban. 1914-ig Lille-ben élt, egy francia vállalat hivatalnoka volt. A hadüzenet napján kitették az állásából, szekvesztrálták a lakását, őrizetbe vették; a békekötés után a vállalat visszafogadta, de csak néhány hétig volt ereje bejárni a hivatalába. A gyűjtőtáborban eltört benne valami. Nem tudta tevékeny-

ségére összpontosítani gondolatait, türelmetlen, nyugtalan volt; végül is kimaradt a hivatalból. Mikor az utolsó százfrankosát felváltotta, elhatározta, hogy ha elfogy, autóbusz elé veti magát. Aztán elfogyott az utolsó centime-ja is s még mindig élt és hányódott. Ezen határtalanul csodálkozott. Vajjon holnap is élek-e? — kíváncsiskodott. Ez tartotta benne a lelket.

Jámbor történetében sűrűn szerepeltek Durand-ok, Hintze-k, Nielsen-ek és Kleinek és Kovácsok. Időnként érdekközösségbe került velük, hetekig tárgyalt és reménykedett velük, aztán, mikor a vállalkozás, melybe bekapcsolódott, révbe jutott, vagy zátonyra futott, továbbsodródott és végképpen elvesztette az említetteket a szeme elől. Minthogy egész életét csodának tartotta, a részleteken sohasem csodálkozott. Szemrebbenés nélkül vált meg személyektől és dolgoktól, állította át magát másvalamire, amiről még nem tudta, mi lesz, csak azt, hogy mulhatatlanul elkövetkezik, mert az, hogy vagyok, azt is implikálja, hogy valaminek történni kell velem. Most is történt volna valami, ha Titusz nem köti magát, hogy haladéktalanul menjen fel hozzá. Másvalami helyett ez a valami következett: egy új eseménysorozat elindítója.

Titusz és Jámbor találkozása a belőle folyó következményekkel természetesen akkor is bekövetkezett volna előbb-utóbb, ha Titusz nem jelentkezik Jámbor telefonhívására. De jelentkezett — s ez volt a régi délután első csodája: Titusz történetesen a lakásán tartózkodott. Jámbor még nem tudta, hogy ez éppen olyan véletlen, mintha *ő*t találná otthon valaki a Zuglóban, a Szelestey-utca 45-ös számú házának harmadik emeletén. Jámbor nem tudta, hogy Titusz, mint ő, csak hálni jár haza. Azzal gyanúsította, hogy mióta megnősült, polgári szokásokat vett fel. Hamis feltevés volt. Titusz nem lett volna Titusz, ha

hozzápohosodik a sikerhez és a boldogsághoz. Titusz az maradt, aki húsz év előtt volt, kószáló eszmélkedő, aki csak annyiban birtokolta jól-rosszul megfundált anyagi és társadalmi állapotát, hogy kétszer-háromszor napjában hazalátogatott és kifizette a felesége ruha- és kalapszámláit. Mindezt oly tétován és szórakozottan cselekedte volt, mintha csak egy konvenciónak tenne eleget. Ha vendégeket talált a szalonban, ő is vendégnek érezte magát. Szinte le lehetett olvasni arcáról: Hogyan kerülök én ide? Mit keresek itt? Ez nem a vendégek ellen irányult, csak afféle belső álmélkodás volt, a társadalmi vonatkozásokba rögzített »szabad kalóz« enyhe csodálkozása, mikor újra, meg újra rájött, hogy kelepccébe jutott. Az álmélkodásnak ez a tétovasága tette jellegzetessé fellépését és mozdulatait.

Titusz népszerűsége telőpontján állt, mikor Jámbor hazakerült. Szerették, becsülték, figyelték. Eszméit megvitatták. Sikeres köztevékenysége azonban korántsem vette igénybe egész személyét és összes képességeit. Ezt legodaadóbb hívei is érezték s talán ezért követelték tőle egyre türelmetlenebbül a nagy »revelációt«, amelyre Titusz, mint életművének betetőzésére, többé-kevésbé sejtelmesen többször utalgatott. A csodavárók úgy képzelték — s maga Titusz is — hogy egyszer itthagya csapot-papot, mindentől visszavonul és sugallatának zavartalanul átengedve magát, rendszerbe foglalja felismeréseit. Ismerje ki itt, aki tudja magát! Ugyanaz a Titusz, aki oly fölényesen gúnyolta azokat a dilettánsokat, akik »lóugrás szerint próbálják megfejteni a világegyetem rejtélyeit«, — ugyanaz a Titusz néha komolyan eltűnődött afelett, vajjon nem kellene-e Maglódra kiköltözködni. Ilyenkor elővette a noteszét és beleírta, hogy nyoma maradjon: Maglód! vagy: Érd! vagy: Diósd! aszerint, hogy hol hirdettek éppen parcellá-

zott telkeket, kútvízzel, barackfákkal és közeli villamosmegállóval.

»Mindennek maga az oka!« — támadt Auréliára, mikor a gondolkodáshoz egyedül méltó életmód el-sikkadása miatt borongott. Dühét azonban mindig kézzelfoghatóbb sérelmek támasztották alá. Erről Aurélia gondoskodott. Titusz teljes meggyőződéssel tette Auréliát Isten és az emberek előtt felelőssé mindenért, ami életéből kimaradt. Aurélia pedig nemcsak vállalta, de igazolta is a szerepét. Széthúzó cin-kosságuk nemcsak a távolabb állókat tévesztette meg, de környezetüket is. Olyan meggyőződéssel veszekedtek, mintha eltökélten akarnák tönkretenni egymás életét. Pedig alapjában tökéletes volt közöttük a harmónia. Jaj annak a művésznek, aki »megbeszéli« feleségével elgondolásait és látomásait. »Le génie est un secret.« (A lángész titok) vallotta egy francia gondolkodó. »J'ai introduit quelqu'un dans mon secret et j'ai perdu mon génie«. (Valakit beavattam a titkomba, mire megszűntem zseniális lenni.) Kisebb hiba, ha a hitves ostobácska, jóságos és önfeláldozó. Aurélia egyik típushoz sem tartozott. Egyéniség volt, mint Titusz, egyszeri és megfejthetetlen. Színesznő volt, bár csak egyszer lépett fel, de címszerpben. Stuart Máriát játszotta Schiller tragédiájában. Z., a nagy színpadi rendező fedezte fel a G.-utcai leánygimnázium érettségizett növendékeinek búcsúvacsoráján, mikor a tanári kart felköszöntötte. Z.-nek leesett az álla a csodálkozástól. Aurélia olajbarna arcával, nyúlánk végtagjaival olyan volt, mint a német képzőművészeti folyóiratok köszöntős keleti hercegnői. Micsoda Salome! Micsoda Sakuntala! Micsoda Roxane! — lelkenedett a rendező. — Micsoda hang! Micsoda mimika! Hazakísérte Auréliát és másnap leszerződtette.

Aurélia tökéletes volt az első próbán. Aztán rom-

lott s az előadáson csapnivaló volt. Titusz, aki ott látta először, azt írta másnap alakításáról: »Remek anyag. Korunk legnagyobb színésznője lehetne, ha fegyelmezni tudná magát.«

Titusz volt az egyetlen a sajtóban, aki tehetségesnek találta Auréliát. A többiek könyörtelenül levágták. Aurélia később — ismeretségüknek abban a stádiumában, amikor Jámbor már Titusz szemével ítélte meg — elmagyarázta Jámbornak botrányba fulladt színpadi szereplése történetét. A történet első hallásra ellenszenves volt, mint minden, amit Aurélia mondott, vagy cselekedett. Behatóan kellett ismerni őt, hogy az ember méltányolja motívumait. »Először nagyon szerettem a szerepemet — mondotta — és készséggel azonosítottam magamat vele. Aztán kezdtem unni Stuart Máriát. Én minden nap más voltam, ő végig ugyanaz maradt. A sügő hangosan morzsolta a szöveget, minden szó le volt írva, meg volt rögzítve. Nem történhetett semmi új. Mária nem békülhetett ki Erzsébettel, nem nézhetett se jobbra, se balra, ment csökönyösen a vérpad felé. Ez fellázított. Minden hangsúlyom, minden mozdulatom tiltakozott végzete ellen. Ez bizonytalanná tette a játékomat. Azt kellett mondanom: Ám bármiképpen is, én vállalom valóm, mikor arra gondoltam, hogy meglepődnek-e vajjon a királyné, ha a börtönőr megkínálná szaloncukorral? Hát lehet így játszani?«

Hangszer volt, de össze-vissza bongó, kiszámíthatatlan hangszer. Ezzel nyűgözte le Tituszt, a képelet zsenijét. Azt álmodhatta bele, amit akart. Auréliának minden megnyilatkozása meglepetés volt, előreláthatatlan, elemi erejű, jókedve, kétségbeesése, kitörései és összecsuklásai. Ezzel láncolta magához Tituszt, aki megbocsáthatatlan (miért megbocsáthatatlan?) gyengeséggel vetette alá magát szeszélyeinek. Voltak, akik bizalmasan megkérdezték tőle, mi köti

Auréliához? Hidegvérűen azt felelte: »A kíváncsiság.« Igazat mondott. Mert nemcsak szenvedett, hanem kísérletezett is. Nyitott szemmel, feszült érdeklődéssel. Szubjektíve kinlódott talán, de objektíve boldog volt. Semminek sem örült jobban, mint mikor Aurélia igazolta feltevéseit. Titusz gyakran kiszámította, mi lesz Aurélia reakciója erre, vagy arra a cselekedetére, s előre bejelentette a barátainak. »Figyeljétek az eseményeket.« Úgy kísérletezett Auréliával, mintha az egy ismeretlen bolygó szülötte volna, akinek az ereiben láva forr, akinek az idegei villamos batériák. Játszott, kísérletezett, Aurélia irracionalitásán gyakorolta rációját. Mindent előre látott, ami bekövetkezett. Azt is, mikor Aurélia elrohant hazulról és megölte magát... De elébevágta az eseményeknek.

Mikor Titusz három évvel Jámbor hazatérése előtt elvette Auréliát, Jámbor Riminiben tartózkodott. Ott tudta meg egy hazai ujságból, hogy Tituszék Velencébe mennek nászútra. Habozás nélkül csomagolt és Velencébe utazott. Nem azért, hogy sorra járja a magyaroktól látogatott családi otthonokat és megtudakolja, hogy megérkeztek-e, ez eszébe sem jutott, neki elég volt az a tudat, hogy amennyiben Velencében vannak, egy levegőt szív Titusszal. Egy délelőtt aztán megpillantotta Tituszt Auréliával a Piazza Manin-on. Titusz fehér vászonruhában volt, tornaingben, piros nyakkendővel, fehér szalmakalapban; Aurélia fehér vászonruhában, fekete kalapban, pirosbetétes fehér vászoncipőben. Titusz zömök volt, megvállasodott. Külsejében volt valami matrózszerű.

Mikor Jámbor befordult a térre, Titusz megragadta Aurélia csuklóját.

— Engedjen el! — sziszegte Aurélia. — Azonnal engedjen el, mert megharagszom!

— Maga most hazajön velem!

— Nem megyek haza!

— Nem jön?

— Nem.

— Azt akarja, hogy megverjem?

— Azt.

— Minden áron botrányt akar?

— Minden áron.

Titusz fuldokolt a dühtől.

— Hát jó. Akkor szólok a rendőrnek, hogy tartóztassa le.

— Miért?

— Mert a Márkus-téren megőrjítette a galambokat.

— Szóljon.

A téren ácsorgók ámuldozó érdeklődéssel figyelték a veszekedőket. Jámbor közelebb lépett a csoporthoz. Titusznak egyszerre megakadt rajta a tekintete.

— Jónapot, Jámbor! — mondta minden meglepetés nélkül. — Figyelje meg a Szent Márk-téren, hogy a galambok mind fenn gubbasztanak a bazilika kőcsipkézetén. Moccanni se mernek, mióta Aurélia Velencében van.

— Szörnyeteg — mosolygott Aurélia durcásan.

A kis tér — közepén a nagy hazafi szobrával, jobbsarkában egy merceriával, balsarkában egy kávéház kirakott asztalkáival — villódzott, tűzelt a nap-sütésben. Jámbor hunyorogva nézett fel a fénytenger közepén álló sudár, fehér ruhás nőre. A nyilazó sugarak aranyfénybe mártották és feloldották a vonásait. Jámbor nem tudott visszaemlékezni az arcára. Olyan érzése volt, mintha a napba nézett volna. Csak egy összefolyó fényfolttra emlékezett. Annyi bizonyos, hogy teljességgel félreértette élményét. Valami nyugtalanító érzése volt, amelyről sietve elhitette magával, hogy Titusz miatt fogta el. Féltette Tituszt.

Ennek a félelemnek természetesen nem volt

tárgyi alapja. Indokolatlan riadalom volt, mely abban a pillanatban tört ki Jámoron, amikor a térre kifordulva, megpillantotta Manin szobra alatt Tituszt és Auréliát. Egyszerre a torkában érezte verni a szívét, lábai összecsuclottak, szédülés környékezte, azt hitte, hogy menten összeesik. Mi okozta ezt az izgalmat? A meglepetés? Nem. Hiszen tudta, hogy Velencében vannak és számított rá, hogy találkozik velük. A marakodásuk? Az sem. Hangosak voltak, botrányosan hangosak, de még az olaszok is, akik messziről figyelték őket és egy szót sem értettek az egészből, még az olaszok is mosolyogtak rajtuk, annyira nyilvánvaló volt, hogy csak felesleges vitalitásuk levezetésére tépázzák egymást, mint a kölyök-kutyák. Ezzel Jámor is azonnal tisztába jött, aki nemcsak öntudatos, életbizalomtól sugárzó vonásaiból és taglejtéseikből olvasott, hanem a kedvesen groteszk kísérő szöveget is értette. És mégis az volt az első szándéka, mikor észrevette őket, hogy visszahúzódik és eltűnik. Aztán erőt vett magán és hozzájuk lépett. De jöllehet pár perc múlva már a legvidámabb hangulatban bandukoltak a Szent Márk-tér felé, hogy megnézzék a galambokat — Aurélia esküdözött, hogy Titusztól ijedtek meg, mikor szónokolni kezdett nekik —, arról próbálta meggyőzni őket, hogy értelmetlenül végzik a morzsafelcsipegetést, mire való a tolongás, álljanak sorba, mint a háborúban a kenyérgyegesek a péküzletek előtt. — Aurélia azt állította, hogy únják Tituszt, őt viszont imádják, amit nyomban be fog bizonyítani. Jámor nevetett rajtuk és tovább szorongott. Tituszt féltette? Badarság! Titusz sugárzott a boldogságtól, a férfiasságtól, a fölénytől. Nem, Jámor nem Tituszt féltette, hanem sajátmagát. Nem először fogta el ez a szorongási roham: kisebb-nagyobb mértékben többször érezte ezt a menekülési kényszert, ha olyasvalakkal talál-

2 Németh A.: Egy foglalt páholy története

kozott, akikhez vonzódott. Ilyenkor az volt az érzése, hogy »befogják« s ez ellen egész lénye lázadozott. Ez a mélyen gyökerező infantilis menekülési ösztön tört ki most is rajta. Ha szembe mert volna nézni izgalmával, ha lett volna lelkiereje kihámozni értelmét, megállapíthatta volna, hogy Titusz és Aurélia áramkörétől fél, mely ugyanakkor vonzotta is, mint az őszi esték pilléjét a lámpafény.

— Meddig maradsz Velencében? — kérdezte Titusz.

— A délutáni vonattal visszamegyek Riminibe. Csak azért jöttem át, hogy utánanézzek valaminek a könyvtárban — hazudta Jámbor.

Ha Jámbor le tudta volna győzni gátlásait, ezt kellett volna Titusz kérdésére felelnie: Egyedül azért jöttem át Riminiből Velencébe, hogy találkozzam veled, Titusz. Tömérdék megtanácskoznivalóm van veled... Minden... A te életed és az én életem... A társadalom, a világmindenség... Hónapokra való beszédanyag... Nem is tudom, mivel kezdjük, nem fontos, mindenre sor kerül, ha felfrissítjük a barátságunkat, ha újra hajnalig csatangolunk és vitázunk, mint valamikor. Egy gonosz véletlen kihajított mellőled a világba. Kimondhatatlanul nélkülöztelek. Ne csodálkozz e vallomáson. Könnyekig meg vagyok hatva tőled. Örülök, hogy élsz, örülök, hogy látlak, örülök, hogy jól megy neked. Annak, hogy időközben megnősültél, kevésbbé örülök, önagyságát nem ismerem. Gyanakszom, félek, hogy mint a legtöbb feleség, kisajátít, elkobozza szabadságodat, elmarja mellőled barátaidat. Lehet, hogy Aurélia, vagy ahogy te nevezed, Ara, más, mint a többi. Adja Isten, hogy úgy legyen, őszintén kívánom neked és nekem. Igen, nekem is, édes barátom, mert én, vedd tudomásul, veled maradok, remélem, nincs kifogásod ellene. Veled maradok, tűzön-vízen keresztül, jóban, rossz-

ban, végérvényesen. Tudom, hogy vehemens felkínálkozásom ellenkezik a társadalmi ildommal, fiatal házasságokat nem illik molesztálni. És hogy ezt megbizonyítsam, íme lenyelem ezt a lelkendezést s ahelyett, hogy a nyakadba borulnék és összevissza csókolnálak, felhős homlokkal ezt dűnnyögöm: délután vissza kell utaznom Reginibe. Nem tehetek róla Titusom, ilyen a természetem.

Ezt gondolta, miközben a fiatal házasságok mellett csetlett-bottlott, az elfogulatlant játszva addig is, amíg valamilyen ürüggyel kerekelt oldhat. Jámbor mindig így viselkedett, valahányszor egy vágya, vagy óhaja teljesedett. Hogy semminek sem tudott örülni, ami magától jött, ami az ölébe hullt, annak — de erre csak évek múlva jött rá — apja fivére, Józsi bácsi volt az oka, illetőleg annak egy jószándékú, de szerencsétlen kimenetelű tréfája. Józsi bácsi már a székelyudvarhelyi temetőben porlad, fiai és leányai mellett. Minden, amit tett és gondolt, füstté lett, feledésbe merült, csak a tréfája él és hat tovább ma is Jámbor idegeiben. Jámbor kilenc éves volt a tréfa idején és kezdő bélyeggyűjtő, mikor Józsi bácsi látogatóba jött a szüleihez. Ez máskor is megtörtént. Józsi bácsi ilyenkor mindig hozott valamit: ólomkatonákat, képeskönyvet, lottójátékot, vagy egyebet. Ezúttal üres kézzel jött. A kisfiú ezt nem vette zokon. Csak kisfiúknak hoznak ajándékokat, ő pedig már nagy fiúnak vélte magát. Ügylátszik, Józsi bácsi is. Mikor unokaöccsével kettesben maradt, ezt mondta neki:

- Hallom, hogy bélyegeket gyűjtesz. Igaz?
- Igaz — felelte a kisfiú.
- Értesz már hozzájuk? Meg tudod különböztetni az értékeset az értéktelentől? A jót a silánytól?
- Meg hát — erősködött a kisfiú.
- Jó. Hát hallgass ide. Nekem innen egy faluba

kell ellátogatnom egy ismerősömhöz, akinek a kisfia szeretne bélyegeket gyűjteni, de nem tudja, hogy kezdjen hozzá, mert a faluban nem kapni bélyegeket. Itt a városban biztosan van olyan kereskedés, amelyben használt bélyegeket árulnak.

— Van — mondta a kisiú. — Hólyagpapirborítékban árulják őket. Van huszas, harmincas, meg ötven filléres boríték, de vannak pengős borítékok, sőt még drágábbak is.

— Látom, szakember vagy — mosolygott Józsi bácsi. — Nesze hát öt pengő. Vásárolj ezen a pénzen bélyegeket annak a kisiúnak.

— Mindért? — álmélkodott a kisiú.

— Mindért.

— És milyeneket?

— Azt teljesen rádbízom.

A kisiú lelkendezett. Öt pengőt fektethet bélyegekbe. Egész vagyont! Amerikai dollárfejedelemnek érezte magát holmi nagyszabású tőzsdei vásárlás előtt. Rohant, mintha puskából lőtték volna ki. Mindenekelőtt végigtanulmányozta a kirakatokat. Már ez is nagyszerű volt, a birtoklásba vétel előgyönyöre! Mennyi boríték, mennyi titok! A borítékok ára a rájuk ragasztott bélyegek értékéhez igazodott. Ami bennük volt, csak ráadás volt, tulajdonképpen nem számított, de azért mindig érhatték az embert meglepetések, különösen Jambort, akinek mindössze kéthetes bélyeggyűjtő multja volt még csak s aki csak elméletileg hetvenkedett, mert egy marék magyar, osztrák, birodalmi német, angol, francia, svájci bélyegen, meg egy huszonötcentes U.S.A.-n kívül alig volt valamije, még egy kengurus Nyasszája, még egy nyomorult Tasmániája sem! Képzelték el, milyen önérzetesen tette le az öt pengőt a pultra, milyen izgalommal tapogatta és tartotta a világozság felé a borítékokat. Pillanatok alatt túladdt a vagy-

nán. Akkor jött a legizgalmasabb: a borítékok kibontogatása, a bélyegek gusztálása és szortírozása. Jámbor valósággal megrészegült belé. Gyűjteménye közel kétszáz bélyeggel gyarapodott egyetlen délután! És micsoda bélyegekkel! S egyszerre szívébe nyilalt a kétségbeesés. Hiszen a bélyegeket át kell adnia Józsi bácsinak. Már csak kis ideig gyönyörködhetik bennük, aztán meg kell tőlük válnia. Oh, milyen szörnyű ez! Keserűségében sírva fakadt. Ha legalább megtarthatna belőlük egy párat... Annak a kisfiúnak, annak a kezdőnek mindegy lehet, hogy egy-két bélyeggel többet, vagy kevesebbet kap-e... De nem, ezt nem teheti... Egyre keservesebben, egyre szívzaggatóbban zokogott. Ekkor Józsi bácsi lépteit hallotta. Lenyelte könnyeit s arcára mosolyt erőltetve felugrott.

Józsi bácsi firtatva nézett a szeme közé.

— Sírtál? — kérdezte.

Jámbor remegő szájjal rázta a fejét.

— Kis csacsi — simogatta a haját Józsi bácsi kedvesen. — A kisfiú, akinek a bélyegeket vetted, te vagy.

Jámbor tátott szájjal meredt a bácsijára. Ez igaz? Álla leesett a csodálkozástól. Fel volt dűlve, meg volt rendülve, kétségbe volt esve. Hát ez is lehetséges? Úgy érezte, hogy a világ elsötétedik körülötte. Elájult.

Ez az élmény, melyet rövidesen elfelejtett (csak évtizedek múlva került felszínre emlékeinek betemetett mély rétegeiből), tette Jámkort azzá, ami lett. Józsi bácsira nem igen emlékezett. Őszes hajú, kékszemű férfi volt, máv-felügyelő. Két évvel látogatása után meghalt vesegyulladásban, de az árnyéka tovább tevékenykedett Jámbor cselekedeteiben. Így valahogy: Tégy úgy, mintha egyáltalán nem érdekelne, amiért majd megveszel, ne áruld el soha senkinek, mit sze-

retnél, hallgass, légy szemtelen, légy óvatos, légy hűvös és tartózkodó, akkor nem érhet soha csalódás. Ez nem a sztoikusok *aequale anima*-ja, a jót, rosszat egyforma felkészültséggel vállaló lélek nyugalma volt, hanem közöny mezébe bújtatott szorongás és áhítozás, melyben annyi volt a színlelés, hogy végül már az áhító maga sem tudta, mire áhítzik s maga is elhitte, hogy éppen azt nem akarja, amit a legjobban akar. Ez a kétszínűség — úgy tenni, mintha nem akarnám, amit akarok, mert a jó éppen akkor —, ez az előzékeny, ez a makacs, ez a mohó önmegtartózkodás idővel teljesen elhatalmasodott Jámboron és a legképtelenebb helyzeteket idézte elő. Vad pánik, menekülési kényszer fogta el, ha eredeti, de megtagadott igényeinek kiélésére alkalmas körülmények közé került.

Még egy nevezetes emléke volt, melyben ez a fura lelki mechanizmus már teljes kibokrosodásában funkcionált. Egyetemi hallgató korában egy már fiatalon is nagytekintélyű tudós ígérkezett hozzá látogatóba. Jámbor izgatottan várta teával, apró süteménnyel, gyümölcssel. Mélységes meglepetésére csakugyan eljött s kifejtette, megvitatta Jámborral tételét, melyről Milanóban tartott a közelmúltban előadást. A létbölcsélet alaptényéről, a világbamerültségről beszélgettek, amikor egyszerre nyílt az ajtó és rájuk tört Jámbor lakótársa, Mosonyi, egy banktisztviselő. Önelégülten jelentette, hogy Sellő befutott és dupla pénzt fizetett. Jámkort nem érdekelték soha a lovak, de illendőnek tartotta együtt örvendezni Mosonyival, aki végül is a lakótársa volt. Ennek az érzelmi játéknak ellenhatásaként egyszeriben idegenkedést érzett Mauthner, a filozófus iránt. Mintha a diadalmas valóság robbant volna be hozzájuk, hogy nevetségeségben marasztalja a légvárakat. Jámbor ettől kezdve

szégyelte »magasabbrendű törekvéseit« és csak a könyökkel, ököllel törtetőket, a szemérmetlen élelmeseiket tisztelte, az Adlereket, Durandokat és hasonszőrűeket. Ezek az akaratától független kényszerűségek mondatták vele ott, azon a napos délelőttön, a Piazza Manin-on, hogy »délben vissza kell utaznom Riminibe«, mintha maga is könyökkel, ököllel dolgozó, törtető és szemérmetlen élelmes volna, akinek minden pillanata aranyat ér.

Ehhez a bejelentéshez szabta most már viselkedését. A Szent Márk-téren, ahol a galambok vad szárnycsapdosással menekültek fel a Dóm kőcsipkzetére, mint a tábornok elől a kiscsibék, mikor Aurélia magához próbálta édesgetni őket, udvariasan meghallgatta Titusz anekdótáját — a tábornok egész életében arról ábrándozott, hogy ha nyugalomba vonul, csirkéket fog tenyészteni, de megjárta — (persze, hogy megjárta, ha annyira akarta, kapott Jámbor a fordulaton), mert már az első hajnal, mikor hasára kötött kosárral kiment a baromfiudvarba, hogy megettesse a csibéket, olyan fuldokoltató, hörgő köhögési roham vett erőt rajta a dallamos pipipi-k között, hogy a csirkék époly ész nélkül menekültek közeléből, mint a galambok Aurélia elől. — Ezt az anekdótát udvariasan végighallgatta, aztán előlhúzta az óráját és elintézendő ügyeire való hivatkozással elbúcsúzott.

Persze nem az állomásra ment, hanem mihelyt biztonságban érezte magát, bemenekült az első kávéházba, amely az útjába akadt. Mindig ezt tette, ha pánik fogta el. A középkor hajszoltjai templomba menekültek üldözőik elől, Jámbornak a kávéház volt az aziluma. Itt feloldódott a szorongása, az egymásba olvadó hangok zsongása, a zöld posztón guruló márványgolyók koccanása, a meghitt és megszokott veszélytelen, tétova imbolygások; a kávéskanálkák

csörrenése, az ujságlapok zizzenése, a magasban lebegő csészékkel és poharakkal megrakott tálcák, amint megvillannak és eltűnnek, — mindez kellemes, feledtető kábulatba ejtette. Órákhozkat el tudott üldögdélni így, szórakozottan kavargatva feketéjét, amíg az kihűlt és élvezhetetlenné lett. Ilyenkor nem gondolt semmire, élvezte a létezés zavartalan örömét és anélkül, hogy tudta volna miről, ábrándozott.

Ha probléma előtt állt — például el kellett mennie valahová —, mindig beiktatott a szándék és a végrehajtás közé egy-egy ilyen kávéházi meditációt, azzal az indokolással, hogy »erőt kell gyűjtenie«. Most azonban már nem volt ideje erre. Titusz őt órára rendelte fel s már félőtre járt. Jámbor állhata-tos maradt. Maga mögött hagyta a Rákóczi-út for-galmas kávéházait, megúsza a Kossuth Lajos-utcat, átment a hídon — most egy hosszabb kávéházmentes szakasz következett, ahol nem kellett a kísértéssel küzdenie —, majd újra főútvonalra került. Egyszerre csak eszébe jutott, hogy meg kell kérdeznie, merre van az az utca, amelyben Titusz lakik. Ezt a rendőrtől is megtudakolhatta volna, vagy akármelyik járőkelő-től, de Jámbornak ez eszébe sem jutott. »Bemegyek a legközelebbi kávéházba«, határozta el, az ürügyön kapva. »Majd a pincér megmondja.«

Elérkezett a legközelebbi kávéházhoz. Ez volt a homlokzatára írva: Beleznai. Jámbor a holdkórosok határozottságával lépte át küszöbét és nem nézve se jobbra, se balra, egyenesen a mélye felé tartott.

A kávéház szürke volt, kopott és igénytelen. Szél-tében feketézők ültek, elszórtan, magányosan, vagy kettesével, hármasával a nagy üvegablakok közelé-ben egyszerű márványasztalok mellett, a világosság-ban, mintegy a medence körül lebzselve, a mélyvíz körül, mely a homályban gőzölgött, ködlött. Amatőr-ök voltak, akik nem adták fel egészen a kontaktust

a külvilággal, akik ujságjaik mögül ki-kipislogtak az utcára. Jámbor nem szerette ezeket a periférikus alakokat. Ő, a kávéházi élet fanatikusa, a mélységet kedvelte, a helyiség centrumát. Habozás nélkül beljebb hatolt, olyan biztonsággal, mintha úgy ismerné a terepet, mint a tenyerét.

A kávéház mélye páholyokra volt osztva. Jámbor beült a leghátsóba, mely, mint a szomszédjai, üres volt. Onnan nézett szét szakértő szemmel, benfen-tesen.

A kávéház kifejezetten polgári volt. Olyasféle helyiség, amely kizárólag a törzsvendégeire támaszkodik. A vendégek szemmel láthatólag ismerték egymást. A feketézők szüntelen váltogatták a helyüket, átbeszélgettek, átültek egymáshoz. A páholy közelében két öregúr sakkozott. A sakkasztal fölött tábla, s egy gépirásos papírlap fityegett, a legközelebbi verseny benevezettjeinek névsorával. Mindez kedvesen idejétmúlt volt és vidékies.

De nem folytathatta környezettanulmányait. A pincér ijedt arccal sietett feléje.

— Méltóztassék átülni máshova, uram. Ez foglalt páholy.

Emiatt még nem kellett volna Jámbornak helyet változtatnia. Ilyenkor parázs vita keletkezik a vendég és a pincér között. A vendég nem köteles tudomásul venni a figyelmeztetést. Figyelmeztette volna a pincér, mielőtt leült! Amíg a vendég tétovázik, a pincér diszponálhat vele, de ha egyszer elhelyezkedett, kimozdíthatatlan. *J'y suis, j'y reste*, mondhatja, mint Mac Mahon Sebastopolnál. Még, ha az asztal széléhez lettek volna billentve a székek, vagy tábla lett volna az asztalon a jogfenntartás kiabáló érzékeltetésére, a kávéházi hagyományok szabványa szerint. A tényállás érzékeltető feltüntetése hiányában a pincéri intervenció merénylet a vendég személye ellen,

injúria, amit minden önérzetes kávéházlátogató vissza-
utasít. Jámbor azonban nem volt önérzetes. Mindössze
ennyit morgott csak:

— Ide se jövök többet — és elindult a kijárat felé.

— Ne méltóztassék neheztelni — ugrált körülötte
a pincér. — Tessék helyet foglalni. Csak éppen ez
az egy páholy nem szabad.

Jámbor válasza sem méltatta. Nem érvelt, nem
vitatkozott. Az ajtóban visszafordult.

— Merre van a Verpeléti-út? — kérdezte a pin-
cértől.

A pincér kikísérte az utcára és megmutatta.

És most ott állt a modern bérház lépcsőházában,
egy csukott ajtó előtt, amelyen réztábla villogott
ezzel a felírással:

TIMAR TITUSZ

Szeplős fiatalember nyitott résnyire ajtót.

— Jámbor úr? — kérdezte.

A látogató bólintott.

— Parancsoljon — mondta a szeplős és beljebb
tessékelte a látogatót.

A fiatalember — Titusz titkárja, komornyikja és
kifutófiúja — polgári luxussal berendezett szobába
kalauzolta s ott magára hagyta a látogatót. A szoba,
közepén berakott asztalkával, személytelen zsöllyéi-
vel, konzolszobrocskáival orvosi várószobára emlé-
keztetett. Ezt a benyomást mégjobban megerősítette
az a körülmény, hogy a berakott asztalkán egy
folyóirat hevert, amely ezt a feliratot hordta a hom-
lokán: *Therápia*.

A várószobahangulatot a jelenségek egész sora
támogatta, erősítette: a falakon átszűrődő ismeretlen
ténykedések nesze, tompa lépések és mozgások —
aminek az értelmével nem vagyunk tisztában, az

ünnepelesebbnek tűnik, mint a megértett tevés-vevés. —, az is, hogy a szalon az előszobára nyílt, sűrűn csengették (de a titkár elzavarta a látogatókat), a döntő azonban a szobában lévő pamlag alakja és elhelyezése volt. Valójában egyesegyedül ez váltotta ki, anélkül, hogy Jám bor gyanította volna, a fentebbi képzeteket. Ugyanúgy feküdt, ablak és fal között, mint annál az analitikusnál, aki Jám bort Bécsben éveken át hallgatta volt. Még hozzá ugyanabban az órában, öt és hat között. E régi dátumok beállítottsága hatalmasodott el most a várakozón. Azoké a pillanatoké, amikor az orvost kiszólítják paciense mellől s az néhány pillanatra magára marad. Ilyenkor — a magára irányuló figyelem felfokozottságában — a paciens görcsösen fülel. Miért hívták ki az orvost? Mi készül ellene? S lázasan próbálja értelmezni a falakon átszűrődő rejtélyes hangokat. A kapcsolat megszakadt; a szenvtelenséget mímelő orvos felkelt és kiment. Vajjon milyen lehet maszk nélkül, fesztelenül? Hogyan érintkezik a feleségével, a gyermekeivel? A paciens számára, aki egyoldalúlag szolgáltatta ki magát orvosának, személye csupa titok. Az a lakása is, melynek ő csak ezt a személytelen szobáját ismeri. Így volt most Jám bor is, miközben a neszekre és zörejekre fülelt. Aztán — mint a régi időkben — álmosság fogta el. Ha még egy percig tart ez az állapot, szempillái lecsukódnak és mély álomba merül.

De most megakadt egy festményen a tekintete s ez felébresztette kábulatából. Percek óta szemlélte már gondolattalanul. Most rájött, hogy a kép csak Aurélia portréja lehet. Ezt értelmi úton, közvetve állapította meg, mert a kép, amelyet most összevont szemöldökkel, éberen tanulmányozott, egyáltalán nem hasonlított ahhoz az emlékképhez, amely benne a velencei ismerkedésből visszamaradt. Igaz, hogy Aurélia vonásaira nem emlékezett. De amire emlékezett

— az összbenyomás —, más volt, mint a kép; üdébb, fiúsabb, fiatalosabb. A festmény sápadt, megkínzott nőt ábrázolt, ki karjait megadással ölébe ejtve, kisírt szemmel néz maga elé. Ő nem ezt a nőt látta a Piazza Maninon. Megijedt. Férfiönzésében eddig Titusszal törődött. Most rájött, hogy Auréliának is lehet saját sorsa, tragédiája, a Tituszétól függetlenül.

A titkár megint kikísért valakit és anélkül, hogy beszólt volna Tituszhoz, visszament a lakásba. Alig hangzottak el a léptei, csöngettek. Körülbelül hetedszer, mióta Jámbor a szalonban tartózkodott. A titkár újra kijött, ajtót nyitott. (A falak átengedték a hangokat.)

— Lent vannak — mondta a jelentkezőnek.

— Ne mókázzon, Miklós, onnan jövök — felelte egy női hang.

— De ha mondom, nagyságos asszony. Tessék még egyszer megnézni, ha nem hiszi.

— Nem, én majd bent kutatok utánuk, édesem — felelte a női hang erőlesen.

— Ahogy tetszik — mondta a titkár.

Mi van itt? — törte Jámbor a fejét. — Hol lehet az a »lent«? Hirtelen az a gyanuja támadt, hogy Tituszék megszöktek a látogatók elől a francia Rivierára és a titkárra hagyták a lakást, aki ötlet-szerűen részben elküldi, részben beengedi a vendégeket, akiket különböző szobákban oszt szét, hogy várakozzanak. Türelmét veszítve már fel akart állni, hogy mint a frissen érkezett hölgylátogató, maga nézzen Tituszék után, amikor feltárult az ajtó és sebbel-lobbal berontott Titusz. Nem fehér köpenyben volt — ahogy Jámbor várta volt —, hanem kékcsíkos, gyűrődött pizsamában. Meztelen talpa alatt papucs csattogott.

— Mi az, Gyula? — kiáltotta jókedvűen. — Maga

ittrekedt? Miért nem jelentette — fordult a titkár-hoz —, hogy...

— Mondtam, de el tetszett felejteni.

— Mondta? Lehet. Erről jut eszembe, hogy még a kabaréba se telefonáltunk. Bent vannak ott most?

— Ilyenkor már igen.

— Hát intézzük el, hogy nyugtom legyen.

Azzal megfordult és kifelé indult, de csak két lépést tehetett, mert a küszöbön felmerült egy koromfeketeszemű nő, mint Banquo szelleme.

— Szóval nem intézted el — mondta vészteljesen, Titusz vérvörös lett.

— Kérlek, Giza, ne kezd felelősségrevonással. Igenis elintéztam, két órája egyebet se teszek, csak a kabarét hívom. Arról igazán nem tehetek, hogy még nincsenek bent.

— Szóval nem intézted el — állapította meg epésen Banquo szelleme.

— Ne mondd ezt úgy, mintha diszkvalifikálni akarnál, mintha szavahihetőségembe vetett régi bizalmatlanságod újabb igazolását látnád a viselkedésemben, ne fölényeskedj és ne rekriminálj. Itt, előtted felhívom a kabarét. Ilyenkor már bent vannak, megkapod a jegyet.

— Ha hinni tudnám — mondta gúnyosan a szellem.

Jámbor úgy érezte, hogy igazolni tartozik Tituszt.

— Tanuskodhatom róla, asszonyom... — kezdte, de nem juthatott tovább. A felelősségrevonó hölgy hirtelen Titusz felé fordult, madárkiáltásszerű halk sikolyt hallatott és tágrameredt szemmel, mintegy megbénulva, mint a kígyótól megigézett kolibri, meredt Jámborra, aztán hirtelen hátraszökött. Jámbor zavarba jött.

— Bocsásson meg, asszonyom, nem akartam megijeszteni — mentegetődzött a hölgy felé fordulva,

aki még mindig dermedten állt a küszöbön, mintha nem merne hinni a szemének és a fülének.

— Nem történt semmi — lépett közbe Titusz. — Giza mindig megszédül, ha valakivel megismerkedik. Most a következő némajelenet játszódott le:

Giza jobbkarja a magasba lendült, teste megfeszült, megnyúlt, úgy állt egy másodperc századrészig a küszöbön, mintha fedezékből ugrott volna ki, hogy az ellenségre vesse magát, de már a következő pillanatban megtántorodott, mintha golyó érte volna, karja lehanyatlott, mintha elejtette volna fegyverét, vonásain végtelen csodálkozás ömlött el, mint akit olyan elképesztő inzultus ért, amelyre nincs válasz, amellyel szemben tehetetlen. Egy pillanatig levegő után kapkodott. Aztán hirtelen elhatározással leült.

— Én innen addig nem mozdulok, amíg el nem intézted!

— Hívja fel a kabarét, Miklós — rendelkezett Titusz vérfagyasztó nyugalommal.

A titkár átment a belső szobába és telefonált. Ugyanakkor újra csengettek. Titusz kiment ajtót nyitni. Ingerült szóváltás hallatszott az előszobából. Titusz kiszólította a titkárt, aki félbeszakította a telefonbeszélgetést, kiment gazdájához az előszobába, mire a hangok felcsattantak odakint. Amennyire Jámbor ki tudta venni, Titusz Miklóst tette felelőssé azért a mulasztásért, amelyet a felháborodott látogató felhánytorgatott. Hosszabb vita és alkudozás következett. A titkár közben visszaszaladt a szobába és befejezte a beszélgetést, aztán újra kirohant közvetíteni Titusz és a látogató között. Jámbor egyre kényelmetlenebbül érezte magát. Gizára pillantott. Az mozdulatlanul, merev arccal nézett durcásan maga elé, mint a sérelem szobra. Várt a jegyeket.

Végre Titusz a titkár kíséretében, homlokát töröl-

getve, visszajött. Meglepetése, mellyel újra tudatába iktatta Jámbort és Gizát, elárulta, hogy ittlétükről teljesen megfeledkezett.

— Elintézted? — támadt Giza Tituszsra.

— El — mondta a titkár gazdája helyett. — Tessék nyugodtan elmenni, a jegyek a pénztárban lesznek.

Titusz elgyötört arccal fordult Jámborhoz.

— Nyugodtabb helyen kell találkoznunk, Gyulám. Menjen el Gizivel, majd utánuk megyek.

Giza felállt.

Jámbor zavartan kezét fogott Titusszal és követte Gizát. Fogalma sem volt róla, ki a hölgy, fogalma sem volt róla, hova követi, de követte, mint a bekísért a fegyőrt. Ezt az érzést Giza lénye és magatartása kényszerítette rá, ki nem nézett se jobbra, se balra, hanem szigorúan lépkedett lefelé a lépcsőfokokon, s a kapuban is csak annyit mondott:

— Erre megyünk.

Jámbor megadással lépkedett mellette. Lesz, ami lesz — gondolta —, most már benne vagyok. Pár pillanatig némán bandukoltak. Egyszerre csak Giza, anélkül, hogy Jámborra pillantott volna, megszólalt:

— Költő? — kérdezte.

Jámbor nem tudta, mit akar. Tőle kérdezett valamit? Értelmetlenül bámult Gizára.

— Magához szóltam — förmedt rá Giza szigorúan. — Azt kérdeztem, költő-e?

Jámbor még mindig nem értette, mit akar. Ki felől érdeklődik?

— Kicsoda? — hebegte.

Giza lesujtó pillantást vetett feléje:

— Maga — mondta durcásan.

Jámbor elmosolyodott. Hogy ő költő-e? Furcsa gondolat!

— Nem vagyok költő — felelte szórakozottan.

— Hát mi? — faggatta Giza.

Mit feleljen erre?

— Semmi — felelte.

Giza gyors kis mozdulattal előbbrehúzta kalapját és karimája alól gyanakvó pillantást lövelt Jámbor felé.

— Tisztelő?

— Mi kérem? — tapogatódzott félszegen Jámbor.

— Azt kérdem, hogy tisztelője-e Titusznak? — felelte Giza.

Jámbor vállat vont.

— Ahogy vesszük — felelte bizonytalanul.

Mire Giza megállt, tetőtől talpig végigmérte Jám-bort, majd elégedetten biccentett:

— Szóval bolond — jelentette ki olyan határozottan, mint az ügyeletes rendőrtisztviselő, akinek sikerült végre az előállított személyazonosságát megállapítani. — Mindjárt gondoltam — morogta. S hirtelen újra megállt:

— Megérkeztünk — közölte Jámborral.

Jámbor felpillantott. Az előtt a kávéház előtt állottak, amelybe Titusznál tett látogatása előtt betért.

— Itt már voltam ma — mondta félszeg mosollyal.

— Hát aztán? — felelte Giza.

S kísérőjét a küszöbön cserbenhagyva, biztos léptekkel sietett afelé a helyiség háttérében lévő »foglalt páholy« felé, amelyből egy órával előbb a pincér Jám-bort udvariasan kitessekelte. A páholyban tizenöten tanyáztak. Jám-bor már a küszöbön felismerte a csoport közepén Auréliát. Csodálatosképpen nem hasonlított sem a Piazza Manin szenvedélyes hölgyéhez, sem ahhoz a kisírtszemű komor asszonyhoz, akinek a portréja ábrázolta. Házias volt, otthonias. Horgolt, blúzban volt és munkája fölé hajolva

szorgalmasan öltögetett, szaporán társalogva a körülötte ülőkkel.

A páholyban jobbra hölgyek szorongtak, barna és szőkehajúak, fitosak és piszék, szemmel láthatólag egymás dolgaival elfoglalva s ügyet sem vetve azokra a férfiakra, akik a páholy szélén tanyáztak, mintegy keretet alkotva a nők csokra körül. A helyiség füstjén át olyan hatást tett Jámborra a vörösbélésű páholy, mint valami sziget, amelyet tengerzúg körül. Vagy, mint valami virágágy, amelyet a sarkaiba helyezett férfiak szegélyeznek otromba kősziklák gyanánt.

Giza megállt a páholynál és jelentett valamit. A hölgyek az ajtó felé pillantottak — Aurélia is —, aztán vállvonogatva folytatták a megszakított beszélgetést. Jámbor már azon a ponton volt, hogy másodszor is hátat fordít a helyiségnek, amikor Aurélia újra felpillantott s egyszerre csak hevesen integetni kezdett feléje. Felismerte a tétovázóban Titusz felszeg barátját. Aztán, mivel az még mindig habozni látszott, magához intette a pincért. Az Jámborhoz sietett.

— Méltóztassék a páholyba fáradni. A hölgyek kéretik.

— Mért nem magyarázta meg Gizának, hogy kicsoda? — fogadta Aurélia. — Mért tétovázott az ajtóban? Mért nem jött ide?

— Azt hittem, hogy ehhez csak költőnek, tisztelőnek és bolondnak van joga — szabadkozott Jámbor.

— Honnan tudja, hogy maga egyik kategóriába sem tartozik? Ha sűrűbben jár majd közénk, meg fog győződni róla, mennyire jogosultak voltak Gizi kérdései. Minden itt felmerülő alak a fentemlített típusok közül kerül ki. Viszonylag még a költő a legártatlanabb, az rendszerint csak előszót akar.

3 Németh A.: Egy foglalt páholy története

A tisztelő sem veszélyes, mert sürgősen megértetjük vele, hogy Titusz nem félisten (»legfeljebb mártír« — szakította félbe Auréliát epésen valaki), mire szégyenkezve elpárolog. Csak a bolondokkal szemben nem lehetünk eléggé óvatosak. Azok úgy szállnak Tituszra, mint a legyek a mézre. Isten tudja, mivel vonzza őket annyira, de nincs olyan nap, hogy ne állítana be hozzája egy vallásalapító, egy felfedező, vagy egy körnégyszögesítő. És ne gondolja, hogy mingyárt szóváteszik a bolondságukat! Ó, dehogy! Szívósak és furfangosak. Hónapokig türelmesen hallgatják Titusz fejtegetéseit, helyeselnek és bólogatnak neki, aztán esőben, szélben elfogják az utcán és előadják a rögeszméjüket. Volt egy barátunk, aki öt évig járt közénk, amíg kiderült róla, hogy bolond.

— Ettől nálam nem kell tartaniok — felelte szelíden Jám bor. — Minden inkább vagyok, mint bolond. A bolondsághoz bátorság kell, kitartás, követvetkezetesség, én pedig javíthatatlanul gyáva vagyok. A bolond személyiség, én nem vagyok az. Nincsenek szándékaim, tehát nincsen személyiségem sem. Puha vagyok, befolyásolható, hajlítható. Ha megyek az utcán, nem magamat érzem, hanem az atmoszférát, az utca irányát és görbületét. Ha összekerülök valakivel, nem magamnak hiszek, hanem mindig annak, aki szemben ül velem. A benyomások puha gomolyaga, semleges terepe vagyok...

Miközben tetszelegve magyarázta természetét, a páholy egyre jobban benépesedett. Az újonnan érkezők üdvözlő szavak nélkül telepedtek az asztal köré, az asztal körül ülők pedig azt játszották, mintha nem vennének róla tudomást. Előbb két nővér jött, aztán egy pocakos férfi, akinek olyan volt a külseje, mint egy szatócsnak, majd Aurélia anyja, aki csodálkozását fejezte ki, hogy még sohasem látta itt Jám bort s mikor azt hallotta Auréliától, hogy

Jámbor először van a Beleznaiban, sehogy sem akarta megérteni, hogy ez hogy lehet. »Először!« — csóválta a fejét hitetlenkedve, mintha a Beleznai olyan hely volna, ahova senki sem jöhet először, illetve ha először jön is, úgy jön, mintha századszor jönne, amiben — ahogy Jámbor később meggyőződött róla — volt is valami igazság. Kikérdezte Jámbort, mióta van Pesten, mihez ért és mihez akar kezdeni, amihez aztán többen hozzászóltak az asztal körül, amíg végre közösen abban állapodtak meg, hogy pásztornak lenne a legalkalmasabb, mert csendes ember és tud tilinkózni. Jámborban lassanként az a meggyőződés alakult ki, hogy a társaság gúnyt űz belőle, amiben határtalanul tévedett, mert mi sem állott tőlük távolabb. Ilyen képtelen témák és gondolatmenetek jellemezték a törzsasztal tónusát.

Egyszerre csak feltűnt Titusz. Váratlanul jelent meg, mintha a mennyből pottyant volna le. Senki sem vette észre a jövetelét.

— Ejha! — mondta, mikor Jámbort megpillantotta a hölgykoszorúban.

Jámbor zavartan felállt. Magatartása félreérthetetlen volt. Restelkedett. Úgy viselkedett, mint akit méltatlan helyzetben értek, mint egyetemi hallgató korában, mikor a filozófus meglátogatta és lóversenylátogató lakótársa rájuk nyitott. A mostani helyzet fordítottja volt az akkorinak. Akkor a lakótárs köznapisága robbant bele a magasrendű társalgásba, most a magasrendűség — Titusz — érte tetten a köznapiságban. Úgy restelkedett, mint a jobbérzésű ifjak, akiket egykori tanáruk mulatóban fedez fel, rossz lányok között. Akármennyire nincs már joga annak számonkérni tőlük a viselkedésüket, a vér arcukba szökik és szeretnének elsüllyedni szégyenükkel. Így volt Jámbor a felbukkanó Titusszal. Elfelelte, hogy a társaság, amelyet méltatlannak érzett magához,

Titusz köre s hogyha ezt szégyenletesnek tartja, Tituszt sérti meg. Minderre nem gondolt.

Zavarának azonban egészen más oka volt. Azt szégyelte, hogy attól a pillanattól kezdve, amikor Aurélia maga mellé ültette, elfeledkezett Titusztól s ez mostanáig eszébe sem jutott. Megjelenése tehát olyan visszás érzést váltott ki belőle, mintha elárulta, vagy megcsalta volna azzal, hogy órákra kikapcsolta tudatából kijövetelének egyedüli célját, a Titusszal való találkozást. »Máris?» villant át rajta, mikor Tituszt megpillantotta. S mi minden volt Titusz választekinetében! Megértés, megbocsátás, gyengédség s ez is: Háromszor fogsz még megtagadni ma, kakas-szó előtt! Ezt a bűntudatba balzsamozott bosszankodást takargatta Jámbor önmaga előtt, mikor a Mosonyi-Mauthner-féle találkozás érzéskövetkezményeivel azonosította ezt a kis jelenetet, mintha most is az történt volna, ami akkor: két egymást kizáró hangulat interferenciájából keletkező kellemtelen közérzés és enyhe tengeribetegség, mely olyan bizonytalanná teszi azt, akinek nincs elég fölénye hozzá, hogy túltegye az ilyesmiken magát, mint a körhinta, vagy a hullámvasút a szédülésre hajlamosat.

Hogy léhaságáért megbüntesse magát, gyorsan eltűnt Aurélia és Giza mellől és Titusz mellé telepedett, hogy ezzel is hangsúlyozza hozzátartozandóságát és kijövele célját. De kit érdekelt ez? Hiába kísérelte meg lefoglalni, kisajátítani és izolálni Tituszt, az következetesen kitért e kísérletek elől s nem Jámborhoz, hanem a társasághoz intézte a szavait. Akármilyen, nézete szerint csak kettejüket érdeklő témát vetett fel Jámbor, Titusz azonnal bekapcsolta a tereferébe a többieket is. Jámbor, akit bosszantott, hogy a szavába vágnak, duzzogva lemondott róla, hogy megvitassa Titusszal a nézeteit, mire Titusz,

akinek feltűnt, hogy elhallgatott, hirtelen feléje fordult és újra szóra bírta, de ezúttal nem kapcsolt, nem közvetített és nem driblizett, hanem sorsára hagyta a megszólalót, ám lássa, mi következik. A társaság látszólag ünnepélyes áhitattal hallgatta a zavarodott előadót, de az elfehéredve állapította meg, hogy a hölgyek bocsánatkérő kis mozdulatokkal szájukra szorítják zsebkendőjüket s halkán kuncognak. Hol ebből, hol abból a sarokból hangzott fel egyre harsányabban, egyre ellenállhatatlanabban az egészséges, jókedvű, homéri hahota. Titusz rosszalólag csóválta a fejét.

— Tudtam, hogy ez lesz — morogta. — Ez az avatás. Ezen mindenkinek át kell esni, aki ide kijön. Jámbor sértődötten nézett maga elé. Bocsássuk meg berzenkedését. Hosszú időt töltött Németországban, ahol a legfesztelenebb társalgás is ügyrendjellegű. Az együttlévők sorjában szólnak hozzá a tárgyhoz, kívárva türelmesen, míg az előttük szóló a mondókáját befejezi. Ott a szellem lehetett lapos, de a vonalvezetésben nem volt hiba. A beszélgetés kiindult valamiből és kilyukadt valamire. A páholybeli társalgásnak más stílusa volt. Itt mindenki tartogatott a többiek számára egy hiteles, vagy koholt eseményt (aminek itt *pletty* volt a neve), egy formás kis történetet, alig várva, hogy közreadhassa. Mindegyik leste, mikor ejti ki az éppen beszélő azt a szót, amelyhez hozzákapcsolhatja — mintha az a szó juttatta volna észébe — a maga esetét. Vadászokra emlékeztettek, akik töltött fegyverrel kémlelnek ki a rekettyés bokrai mögül a dérben csillogó tájékra, a tovahúzó szalonkákat, azaz hogy csak azt az egy példányt lesve, mely majd szédült keringéssel hull a lábuk elé, ha lőtávolságba kerül. S mint ahogy a lesben állót sem érdekli a vonulás, csak a préda, melyet a rajból elejteni szándékozik, itt sem törődött senki

a fel-felszikkasztó ötletekkel — a gondolattal, mely mint a madár, valamerre repül és titokzatosan szép irányvonalával, — a gondolatcsapat egyhelyben kavargott az irreális égbolt alatt; alig lehetett látni szárnyverdesésüket, annyira lekötötte a figyelmet a sűrű, a fontoskodó, a duhajkodó fegyverropogtatás —, senki sem törődött azzal, hogy a beszélő még távolról sem merítette ki érveit, hogy még csak pedzi, amit voltaképpen közölni akar, már a pást másik partján tüzeltek, mihelyt kiejtette valaki azt a szót, azt a fogalmat, amelyre a társaság valamelyik másik tagja lesett, a többnyire csak hangzásbeli kapcsolat alkalmán kapva, hogy bevágjon szólamával, amivel az előtte beszélő elvesztette szólásjogát s magába kellett, hogy temesse további közléseit.

Jámbor elképedve hallgatta a tumultuózus társalgást, mely minden pillanatban elszürkült, hogy a páholy másik sarkából felsisteregjen, mint valami henye tűzijáték. Már letett róla, hogy érvényesüljön, már csak figyelt. Német környezetben magáraszedett módszerességét izgatta a szikkasztó ötletkarnevál; szeretne volna kisütni, mi van e látszólag céltalan tékozlás mögött. De hiába hallgatta az egyre szenvedélyesebbé váló diskussziót, nem tudta követni a társalgás fordulatait. Mikor egyet-mást érteni vélte már, egy újabb hozzászólás mindent megmászított. Végre rájött arra, amit kezdettől fogva gyanított: hogy a társalgásnak semmi értelme nincs, merő játék, magakelletés, exhibíció. Megállapította, hogy a társaságnak, mint a szektánsoknak, külön szókinccse van, kiforgatott, jelentésük ellentétét jelentő fogalmakkal és sztereotípusokkal és szórakoztatónak kezdte találni, amit nem ért. Első, s mint rövidesen rájött, alapjában téves benyomása az volt, hogy a társaság tiszteletlenül, sértően, lekicsinylően bánik Titusszal. Leintették, a szavába vágtak, tovább beszéltek a feje

felett. Hónapok mulva értette meg csak, hogy a körnek mégis ő a központja, ha nem is köztük élő valóságában, hanem csak képletesen. A látható központ Aurélia volt. Ő volt az összetartó, ám a közösség Titusz szellemének materializációja volt, úgy, hogy aki a körbe került, az bizonyos igen emberi értelemben egy lett vele. Jámbor ezt később félkomolyan így formulázta meg:

A Beleznaiba-járásnak kettős értelme van. Az egyik, a nyílt, a magyarázatra nem szoruló: Aurélia; a másik, a rejtett, az ezotérikus: Titusz.

Azon az első napon mélységesen megbotránkoztatva, hogy a Tituszt megillető szeretetet és hódolatot Aurélia zsebeli be, sajátítja ki, méghozzá olyan önérzetesen, mint aki igényt tart rá. Mint a Majordomusok a Merovingok alatt, kicsavarta a felkent király kezéből a hatalmat, helyette uralkodott. Ezt azonban — állapította meg Jámbor egyidejűleg — olyan szeretetreméltóan gyakorolta, hogy lehetetlen megtagadni tőle a hódolatot. Mint látjuk, Jámbor Aurélia bűvkörébe került. Ugyanakkor azonban úgy érezte, hogy megrövidíti Tituszt s ez nyugtalan szorongással töltötte el.

Ez volt Jámbor első délutánja a Beleznaiban. E napon kóistolót kapott a foglalt páholy világának összes motívumaiból: Aurélia és Titusz összekaptak egymással, Titusz elrohant és visszajött, Jámbor megtudta, hogy Giza Aurélia árván maradt unokahuga, hogy Livia és Lidia nővérek, hogy Végváry gazdag, hogy Teschner szegény, hogy Homály a Mátrában vadászik. Később bejött a titkár a menyasszonyával és bemutatta Auréliának, aztán az egész társaság felkerekedett és az ara ünneplésének ürügyén átvonult egy kertes étterembe. Jámbor hajnaltájban került haza. Előbb hazakísérte a Margit-körútra Gizát, aki Aurélia és Titusz viszonyát magyarázgatta,

nyilvánvaló elfogultsággal Aurélia javára, akít odaadón bámult és csodált. Utána gyalog bandukolt haza a virradatban. Azzal az elhatározással feküdt le, hogy másnap felhívja Tituszt s bekéri a városba. Ezzel az elhatározással ébredt. Enyhe csömörrel gondolt a haszontalanul eltöltött estére, melynek során egyetlen okos szót sem tudott váltani Titusszal s megfogadta, hogy nem megy ki többé a Beleznaiba. Mikor késő délután, szándékát megváltoztatva, beállított a kávéházba, a páholy üres volt.

— Hol a társaság? — kérdezte meghökkenve a pincértől.

— A hölgyek átmentek a Vulkán-moziba. Titusz úr billiárdozik.

Jámbor megbánta, hogy engedett a kísértésnek és távozni akart. Titusszal máskor is beszélhet; más-kor és máshelyt. Majd elfogja egyszer az utcán, »esőben-szélben« és elmondja neki a rögeszméit. De Titusz, aki éppen a dákóját krétázta, megpillantotta a kávéház közepén ténfergő Jámbort és elébe jött.

— Üljön le valahova — bízta. — Mindjárt kész leszek.

— Nem. Inkább járok egyet és visszajövök — mondta Jámbor.

— Ahogy akarja.

Csak tudnám, merre van a Vulkán-mozi! — tépelődött a kávéház előtt. Egyszer csak megpillantotta a tér túlsó végében a villanyfűzért. Bekukkantott a külvárosi mozi előcsarnokába, megkérdezte a csupasz büffépult körül üldögélő jegyszedő lányoktól, meddig tart még az előadás, majd fel-alá sétált a mozi előtt. Gondolatai ingerültek voltak és zavarosak. Bosszantotta, hogy ha már szándéka ellenére másodszor is kijött, miért nem hagyta Titusz abba a billiárdpartiját; mialatt a léha társaság a mozi-drámát élvezi, zavartalanul megbeszélhették volna

egymással a dolgaikat. Bosszantotta, miért nem maradt a kávéházban, ahogy Titusz ajánlotta volt s ha már nem maradt ott, miért strázsál itt a mozi előtt, miért nem megy másfelé. Olyan látszata van a dolognak, mintha félnék, hogy elszalasztom őket, ha nem várok a mozi előtt, holott tudom, hogy visszamennek a Beleznaiba. Mi ez?

Az eső eleredt. Hirtelen támadt dühében elhatározta, hogy hazamegy és nagy léptekkel elindult a ház felé, de a kanyarodónál meggondolta magát és visszafordult. Egyszerre csak tódulni kezdett a moziból a közönség. Jámbor meggyorsította lépteit és mikor a mozi elé ért, egyenesen beleszaladt a páholybeliek gomolyagába.

— Mit keres itt maga? — támadt Aurélia Jámborra. — Miért ácsorog az esőben a mozi előtt? Kire várt?

— Magukra — dadogta Jámbor égő fülekkel.

— Hazudik! Magának találkája van itt valakivel! Hol a mucus?

— Alaptalanul gyanúsít, Aurélia — erősködött Jámbor kétségbeesve. — A kávéházból jövök. Hallottam, hogy a Vulkánban vannak és mivel Titusz amúgy is billiárdozott, idejöttem megvárni...

— Lárifári! — torkolta le Aurélia. — Magának találkája volt valakivel, de a cica meggondolta magát és otthon maradt, amiben tökéletesen igazat adok neki, mert a film pocsék. Maga persze már meg is vette a jegyeket, olyan biztosan számított a kicsikére és most dühöng, hogy hoppon maradt! Úgy kell magának! Megérdemli, liliomtipró, aszfaltbetyár!

— Aurélia, maga fantáziál. Higye el, hogy úgy van, ahogy...

— Menjen, maga képmutató, maga Morini!

— Mi vagyok én? — hűledezett Jámbor.

— Ce cochon de Morin! Nem ismeri Maupassant

novelláját? — mulatott Aurélia Jámbor őszinte hűledzésén.

— Nem — vallotta be Jámbor.

— Szégyelje magát, műveletlen paráználkodó. Vallja be tüstént az igazat. Kire várt?

— Magukra — makacskodott Jámbor.

Meg tudta volna fojtani Auréliát.

— Mért hoz mindenáron lehetetlen helyzetbe, Aurélia? Mikor megtudtam, hogy moziba mentek, elhatároztam, hogy a mozi előtt sétálgatok, amíg kijönnek. Ez történt.

— Nem igaz! — vágott a szavába Aurélia. — Senki sem sétál esőben ok nélkül a mozik előtt. Megvan! Giza! — támadt szigorúan az unokahugára. — Téged várt. Tegnap megbeszéltétek, hogy megvár a mozi előtt.

— Meg vagy örülve, Aurélia? — tiltakozott Giza. — Tegnap még nem is tudtuk, hogy ma moziba megyünk.

— Ne locsogj — intette le Aurélia az unokahugát. — Magának tetszik a Giza? — kérdezte Jám-bortól.

— Nem tudom — szabadkozott Jámbor és szörnyen szerencsétlennek érezte magát. — Mindig olyan kérdéseket ad fel, amikre igennel felelni túlzás, nemmel felelni szemtelenség.

— Ne kerteljen. Ha tetszik magának Gizi, mondja meg neki, ha nem tetszik, mondja meg nekem.

— Inkább vele tárgyalom meg az ügyet — hebegte Jámbor, hogy az inkvizitórius asszonytól megszabaduljon.

— Na látja — diadalmaskodott Aurélia. — Ezt kellett volna mindjárt kinyögnie. Giza! — rendelkezett. — Menjetek előre Jámborral.

— Muszáj? — fanyalgott Giza.

— Igen — intézkedett Aurélia.

Giza kivált a csoportból és helyet cserélt Auréliával. Egy darabig szótlanul lépkedtek Jámborral a kávéház felé. A társaság hátramaradt.

— Szörnyű nő a néne — törte meg a hallgatást Jámbor.

Giza nem válaszolt. Tíz lépés múlva szólalt meg váratlanul.

— Szereti a dolgokat összebonyolítani.

— Ez az — kapott Jámbor a szaván. — Szereti zavarba hozni az embereket. Állandóan olyan szándékokat magyaráz a viselkedésembe, amelyek ellen még csak tiltakozni sem igen lehet, mert az ellenkezője éppoly kevésbé igaz, mint amivel vádol. Érti, ugy-e?

— Nem — mondta Giza barátságtalanul.

Jámbor elhallgatott. Néhány percig újra szótlanul lépkedtek. Giza duzzogott. Jámbor kétségbeesve kémlelt a Beleznai felé. Öt percig is eltart, míg odaérnek. Tűrhetetlennek kezdte találni a szituációt. Ötletszerűen, csak hogy éppen mondjon valamit, megszólalt:

— Haragszik rám?

A válasz meglepte.

— Haragszom — mondta Giza.

Jámbor megállt.

— Miért? — álmodozott. — Mit vétettem magának?

Giza válasz helyett továbbment. Jámbor utánaszaladt és beléje karolt.

— Mit vétettem? — faggatta. — Azonnal mondja meg.

— Hazudott — mondta halkan Giza. S kis hallgatás után: — Letagadta, hogy micsoda.

— Mit tagadtam le? — fortyant fel Jámbor.

— Azt, ami — ismételte Giza. — De én rájöttem, micsoda maga.

— Mondja meg, az Isten szerelmére, hadd tudjam meg én is. Mi vagyok én?

Giza hirtelen megállt és Jámborra mosolygott.

— Költő — mondta selypítve. És belibbent a kávéházba.

Jámbornak gyökeret vert a lába a csodálkozástól.

— Mit bámészkodik? — hallotta Aurélia hangját a hátamögött. — Ne állja el az utat.

És ettől Jámbornak olyan nevetgetnékje támadt, mintha valami kitűnő viccet hallott volna, melynek a csattanóját csak most értette meg.

— Óriási! — hahotázott könnyeit törölgetve.

Aurélia gyanakodva nézett rá.

— Na, na, na! — mondta korholó hangon. — Jöjjön már, maga disznó Morin.

Furcsa este volt. A társaság elhelyezkedett a páholyban. Titusz előkerült egy kis időre, de rövidesen átült egy távolabbi asztalhoz, a sakközőkhöz. Jámbor királyian érezte magát. Körülbelül úgy, mint a kultúrember, aki berberék vagy polinézek közé került s egyszerre csak érteni véli a nyelvüket, a konvencióikat, a rituáikat. Kettes számrendszert használnak tízes számrendszer helyett, ennyi az egész — állapította meg öntelten. — Meg akarnak hökkenteni, bolonddá akarnak tartani, halandzsáznak velem. Nem mert Gizára nézni. Félt, hogy elneveti magát.

Felfedezésére büszkén, engedékenyen-kétkedő mosollyal hallgatta a hölgyek csiripelését, mint a gyerek, akit azzal hallgattat el a dajkája, hogy mesél neki. Előbb gyanakszik, ellenkezik, de azért figyel s végre belefeledkezik a mese ünnepi hangulatába. Ez a folyamat ment végbe Jámborban is. Amíg azt hitte, hogy bolonddá akarják tenni, bizalmatlankodott, de mihelyt rájött, hogy a feltevése alaptalan, hogy

a játékot — a valóság regényesítését — saját kedvtelésére játssza a társaság, feladta bizalmatlanságát és — bár halvány sejtelve sem volt a játék szabályairól — elvben, érzésben »mindenbe belement«. Úgy élvezte a gondokat-súlytalanító, hol csípős, hol groteszk, de mindig fordulatos duruzsolást, mintha valami keleti szeráilban a padisa ágyasasszonyai között álmodozna, akik fúrge ujjal öltögetnek egy soha el nem készülő meseszőnyegen. Az egyik a sárkány szemét rakja ki gyönggyel, a másik pikkelyezi, a harmadik piros bogókkal hímezi tele a tegnapi még csupaszon vacogó varázsfa gallyait. Ilyen volt, ilyen felelőtlenül meseszerű Jámbor számára az a stilizált vonatkozás-világ, amely az egymásba öltött szavakból kibontakozott. Még sok mindent nem értett, de az átstilizálás technikai fogásait imitt-amott már tettenérte.

»Játékos tónus — állapította meg derűsen —, nem lesz nehéz beleilleszkedni.« Határtalanul meg volt elégedve magával. »Tanulékony és okos vagyok.« Önleégült mosollyal telepedett Aurélia mellé, aki magához intette.

— Mióta ismeri Tituszt? — kérdezte Aurélia.

— Tizenöt éve — felelte Jámbor.

— Milyen embernek tartja?

Jámbor habozott. Hogyan fordítsa le a perzsa sahi rableányainak nyelvére, amit Titusztól tudott és gondolt.

— Nem ismerem eléggé a szótárukat — kezdte vontatva. — Megmondhatom a saját szavaimmal?

— Mondja, mondja — sürgette Aurélia.

— A legtöbbet gyötrődő, a legtündéribb légvárakat kergető, a legjobb indulatú ember, akit ismerék... Hogy hangzik ez a maguk idiómájában?

Aurélia lefordította. Azzal kezdte, hogy Titusz.

gyalázatos képmutató, akinek a szeretetreméltósága egyszerűen gyávaság, mert olyan kényelmes, hogy képtelen nemet mondani és ezért mindenbe beleegyezik, amire kéri, de Isten őrizz, hogy valaki komolyan vegye az ígéreteit, mert a következő pillanatban már nem is emlékszik rá, hogy mit ígért. Eszébe ne jusson kérni tőle valamit. Meggyűlölné magát, rossz barát. Amellett féltékeny, irigy, gyanakvó és kicsinyes.

— Mentsen meg tőle! — kiáltott fel hirtelen. — Szöktesse el mellőle. Vigyen el Andalúziába.

— Ezt már Velencében fel akartam ajánlani — felelte Jámbor nyeglén. — Akkor hirtelen el kellett utaznom, nem volt időnk megbeszélni a részleteket. Emlékszik még arra a kis osztériára, szemben a Sóják Hídjával, ahol először sírta el, hogy milyen boldogtalan? Bizalma meglepett. Hiszen csak aznap ismerkedtünk össze. Ötödik napja volt Titusz felesége, de Velencében már megbánta, hogy hozzáment. Istenem, ilyesmi előfordul az életben. Mikor találkoztunk a Manin-téren, éppen gyilkolták egymást, Fialatok voltak és nyúlánkan hajladoztak egymás felé, mint szélben a jegenyék.

Hirtelen elakadt torkán a hang. Aurélia elgyötört arccal bámult maga elé és szemeiben könnyek csillogtak.

— Folytassa — mondta és Jámbor kezére tette a kezét.

Jámbor visszakapta a kezét, mintha villanyütés érte volna és Tituszra pillantott. Az összeráncolt homlokkal hallgatta játékukat és most ingerülten Auréliára támadt.

— Hagyja abba ezt az ízléstelen ostobaságot.

Aurélia letörölte könnyeit. A hangulat elromlott.

»Ügylátszik, mégsem egészen játék, ami itt folyik.«
— nyugtalankodott Jámbor. »Valami nincs rendben

Titusz és Aurélia között. De hol a hiba? Mikor másnap emlékeztette Auréliát beszélgetésükre, Aurélia a szeme közé nevetett.

— Maga álmódott — mulatott Jámboron, elisméltetve vele »állítólagos« vallomásait. — Maga belémvetítette, rámbjektíválta az öntudatlanja indulatait. Mindazt, amit állít, maga találta ki! Én imádom Tituszt. Ma is vétettem vele egy kalapot! Maga nem tudja, hogy Titusz milyen gavallér, milyen aranyos. Jól áll?

Tituszt nem kellett vallatnia.

— Nehogy komolyan vegye Auréliát — figyelmeztette Jámhort aznap. — Nem mintha nem volna őszinte; amit állít, arról meg is van győződve, az szószerint igaz, de persze csak pillanatnyilag. A hiba ott van, hogy amikor kiszolgáltatta magát, abba a tévhitbe ejti azt, akivel éppen beszél, mintha...

Egy pillanatig habozott, mintha még valami nagyon fontos közléssel akarná kiegészíteni a felvilágosítást, majd vállat vont.

— Különben majd rájön maga is... Érdekes, vonzó egyéniség.

Jámbornak is ez volt a véleménye Auréliáról.

De azért csodálkozott Titusz ítéletén. Vajjon tudja-e, milyen gyűlölködő, milyen ingerült hangon beszél róla ez az érdekes és vonzó asszony, mikor szavakba robbantja indulatait? A félbeszakított mondat, a jelentőségteljes »mintha« arra mutatott, hogy Titusz tudja, mire képes Aurélia. Tegnap viselkedéséből az is kiderült, hogy Aurélia felelőtlen kirobbanásai bosszantják. Arca eltorzult, keze ökölbe szorult, mikor ráripakodott. Nyilván csak a jóízlése tartotta vissza, hogy nem csapott botrányt. Igaz, hogy mindez csak addig tartott, amíg az utcára értek. Künn már újra tréfált és bolondozott.

»Ügylátszik, éppen olyan indulatos és éppen olyan rövid a memóriája, mint Auréliának. De azért van itt valami titok« — szögezte le eltűnődve.

De strigis.

A következő napok egyikén előkelő vendége volt a Beveznainak: Mihályfi-Messer, a blazirt világfi, a divatos író. Úgy viselkedett, mint a vidéki rokokonál vendégeskedő világhírű orvosprofesszor, aki egy délután kitünteti látogatásával a városka szerény kórházának elmebeteg-osztályát. A betegeket lázba hozta a látogatás. Valamennyien abban fáradoztak, hogy elképesztő viselkedésükkel magukra vonják az illusztris látogató figyelmét, de hiába izgultak, hiába fészkelődtek, abszurdításuk nem tett a látogatóra benyomást. Elnéző leereszkedéssel hallgatta badarságaikat, csendesen bólogatott és halkán, szakszerűen közölte észrevételeit Titusszal, de nem folyt bele a társalgásba. Unottan és szenvtelenül figyelt, mint aki semmin sem csodálkozik. Mik voltak ezek a fél-szeg kis szertelenségek azokhoz a félelmetes rohamokhoz és összeomlásokhoz képest, amikhez ő a maga p̄raksziséban szokva volt. Szinte le lehetett olvasni az arcáról, hogy e szerény örültek buzgó-sága a legkevésbé sem szórakoztatja és hogy kizárólag Titusz kedvéért fáradt ki ide, akivel valamit közölni akart. Nem is maradt soká. Félóra mulva felállt és búcsúzkodott. Majd jóindulattal Jámborhoz fordult.

— Hol lakik? — kérdezte.

— Messze. A Zuglóban.

— Hazaviszem a kocsimon.

A kocsiiban lehúnyta a szemét, mintha aludna. Egyszerre csak megszólalt.

— Gyakran jön ki ide?

— Mostanában naponta — felelte Jámbor.

— Rosszul teszi — figyelmeztette az író. — Alacsonyrendű társaság. Tituszt mélységesen tiszteltem, de egyben sajnálom és megvetem, mert pocsolólyában él s ami a legfájdalmasabb, szemmel láthatólag jól érzi benne magát. A társaság, mely körülveszi, belőle él szellemileg. Kisajátították s a maguk kispolgári színvonalára sekélyesítették le tragikusan groteszk szemléletét és modorát. Az ironia csak akkor jogosult, ha szokrateszi, ha téveszméket korrigál és a tiszta megismerés útját egyengeti; ha jobbá tesz, ha nevel. Amit ezek művelnek, az olcsó, útszéli elmékedés. S ha még ártatlan pajzánkodás volna! De nem az! Ami ott folyik, az gonosz érték- és tekintélyrombolás. Ennek már semmi köze Tituszhoz, aki tipikusan konstruktív szellem.

Elhallgatott. Jámbor kíváncsian várta, mi következik.

— Aurélia a legveszedelmesebb teremtmények egyike — szólalt meg kisvártatva újból az író. — Teljesen megbabonázta Tituszt, lefoglalta érdeklődését és munkaerejét, kiforgatta magából, pórázra fogta. Ez megalázó, ez tűrhetetlen, ez méltatlan állapot. Néhányan régi barátai közül akcióba léptünk, hogy felnyissuk a szemét és kiszabadítsuk Aurélia karmai közül. Szövetségünknek Aurélia-ellenes Liga a neve. Belép?

Jámbor nem nyilatkozott. Mihályfi gyors, gyanakvó pillantást vetett feléje.

— Az egészben az a legmegmagyarázhatatlanabb, mivel tudta ez a nő megbabonázni? Aurélia a háború utáni kor tipikus, idejétmúlt terméke. A századelő gyalázatos életeszményének, az ösztönök gátlástalan kitombolásának prófétanője és példamutatója.

— Szeretőköt tart? — érdeklődött Jámbor.

4 Németh A.: Egy foglalt páholy története

— Azt nem mondtam — intette le az író bosszúsan. — Amilyen elvetemült, még arra is képes, hogy alaptalanul hozza hírbe fűvel-fával magát, csak hogy Tituszt nevetségessé tegye. Annyit tudok csak, hogy aki férfi a közelébe kerül, azt múlhatatlanul megpróbálja magábaőrjíteni, meg vagyok róla győződve, hogy még azzal a féllábú levelezőlapárussal is kacérkodik, aki minden délután sorra tarhálja a Beleznai páholyait. Mondja — kapott Jámbor karjába —, van közönségesebb valami, mint az az ironikusan megjátszott kaszírnö-modor, az a kihívóan kínálkozó kötekedés, az az állandó ajánlkozás, lobogás és ingerkedés, amivel Aurélia és barátnői kelletik magukat? S mindez még csak nem is ösztönös Auréliában, hanem modor, rossz s azonfelül még félre is értett irodalom! Hogy ezt Titusz nem veszi észre! De hiszen mindig híres rosszléle volt. Nézze meg a nyakendőit. Az egész ügynök Wilde Oszkár az oka — tette hozzá elgondolkozva —, aki fejetejére állította az örök igazságokat, amiben bizonyos mértékig igaza volt, mert ami az életelveket illeti, az ellenkezőjük többnyire éppen annyira igaz, vagy nem igaz, mint amit állítanak. Titusz is — ez köztük a kapocs — azt hirdeti, hogy minden máshogy van. De azért vigyáznunk kell, uram. Van egy fogalom, amit a német »Haltung«-nak nevez és a mi Titusz barátunknak az a legnagyobb hibája, hogy erről a fogalomról fogalma sincs! Nem, neki aztán igazán nincs Hal-tungja, ő teljesen és maradéktalanul kiszolgáltatja képességeit munkaadóinak, magánéletét pedig Auréliának. Nem, neki szegénynek semmije sincs más, amit a sajátjának nevezhet, mint a neve, amit olyan félszegen és ügyefogyottan hord, mint valami bohócsapkát. Olyan életet él e rideg világban, mint a ferencjózsefi korszak felelőtlen bohémjei, mint egy feleséggel és családdal bővített Murger-figura. Az

életmód, amelyet folytat, nevetségesen meghaladott. Az experimentációk, a különcködések, az egyéni életformák kora lejárt, rohamléptekkel közeledünk a kollektív életeszmények totális társadalma felé. A szellem embere, akinek a fű növést is éreznie kell, jól teszi, ha erre idejekorán berendezkedik. A szellem mai képviselője legyen komoly, kötelességtudó és nagyképű, mint egy maitre d'hotel. Haját vágassa rövidre és hordjon pofaszakállt. Az emberiség belesömörödött a szabadságba, most a diktatúrák kora következik. Észrevette már — hajolt Jámborhoz — az átalakulás előjeleit? Ki fogják küszöbölni a kultúrából a zsidókat és üldözni fogják az eretnekeket. A boszorkányokkal is leszámolunk. Magyarországon a tizennyolcadik században égettek utoljára boszorkányt, Újszegeden. Azóta abbamaradt. Elég hiba. Fel kellene újítani. Remélem, mi még megérjük, hogy Auréliát megégetik. Én teljes meggyőződésemmel mellette vagyok.

Jámbor szinte látta a szenzációs eseményt: az első budapesti boszorkányégetést. Kilenc órára hirdették, de már hat órakor elzárták a teret. A környező házak erkélyei és ablakai csaknem leszakadtak a kíváncsiskodók terhe alatt. A téren ember ember hátán nyüzsög. Most megmozdul a tömeg. Mindenki azt suttogja, vagy kiáltja:

— Hozzák!

A rabszállító kocsi megállt a magasra tornyozott máglya előtt. Előbb rendőrök ugrálnak ki a kocsiból, majd kiráncigálják Auréliát és bűntársait, Hajnalkát és Lidiát, Terkát és Náncsit s végül Gizát. Ó, a szerencsétlenek! Hajukat lenyírták, kezük hátra van kötve, hosszú, földigérő hálóingben lépkednek, a vezeklők öltözetében. A tömeg borzongva figyeli az ítéletszolgáltatás előkészületeit. Sisakos tűzoltók sűrögnek a máglya körül. Ezúttal nem oltás, gyújtás

a feladatuk. Auréliát már fellökték az emelvényre, ott áll bűnével és szégyenével a tér közepén, ott támoanyag. Most magasba lendíti karjait és valamit kiált, de hogy mit, azt nem hallani. A máglya recseg és sistereg, fuldokoltató füstfelhő borítja be őt és bűntársait. Annyit látni csak, hogy kezét a szája elé tartja és köhög. Aztán felcsapnak a lángok...

A máglya hamvad, de senki sem mozdul, még mindenki bámészkodik, Jámbor is. Aztán, mint a középkori anyóka, aki Husz János megégetésekor fejcsóválva összeszedegette és gondosan a tűzbe hajította a máglya szélén érintetlenül maradt ágacskákat, Jámbor is, aki a verejtékező homlokát törülgető Titusz mellett állott az első sorban, lehajolt és szórakozottan a tűzkatlanba dobott egy-két kezeügyébe eső rőzsedarabot.

Arra riadt fel, hogy Mihályfi-Messer még mindig beszél.

A szorongás erősödik.

Ennek a víziónak hatása alatt figyelte Jámbor másnap Aurélia viselkedését. Tagadhatatlan, hogy volt a lényében valami boszorkányszerű. Alaptermészete, amit Gizi naívvul úgy fogalmazott, hogy »szereti összebonyolítani a dolgokat«, korántsem volt következmények nélküli, ártatlan dévajkodás. Ellenállhatatlan szeretetreméltóságával előbb behálózta barátait, aztán felhasználta őket céljaira. Mi volt ez a cél? Beugratni áldozatait valami lehetetlen szituációba s élvezni zavarukat, riadalmukat. Szerette zavarba hozni ismerőseit. Tapintatlan volt és kíméletlen és olympusi derűvel mulatott bosszúságukon.

Jámborral kétféleképpen is kísérletezett. Az egyik — viszonylag ártatlan csínye arra irányult, hogy

kompromittálja Gizával. Megkérdezte Jámbortól, van-e valakije s mikor az erre »nincs«-csel felelt, Giza gyengédségéről és kedvességéről áradozott neki. Gizáról, aki egy tragikus érzelmi regény áldozata, lábadózó, aki feledni igyekszik fájdalmát s vigasztalásra van szüksége. Egymáshoz erőszakolta, kettesben hagyta őket, apró célzásokkal azt a látszatot keltette, mintha külön-külön már megvallották volna neki, hogy érdeklődnek egymás iránt. Giza, nyilván Aurélia utasításai szerint, támogatta viselkedésével ezt a látszatot. Ez nem esett nehezére. Simulékony és alkalmazkodó volt, Aurélia legnaívvabb bámulója, legalázatosabb cselédje. Jámbor mindezzel hamarosan tisztába jött és hogy Aurélia kedvében járjon, vállalta a rárótt szerepet, persze ügyelve arra, hogy se magát, se Gizát ne kompromittálja túlságosan. Ha Aurélia egymás mellé ültette őket, olaszországi és németországi élményeivel szórakoztatta Gizát, aki enyhén megbotráncozott, kedvesen idegenkedő arckifejezéssel hallgatta történeteit, mert — állapította meg Jámbor — könnyen hűledező és felháborodó, felettébb kispolgári lény volt, kishivatalnokhoz, vagy kiskereskedőhöz illő feleséganyag. Jámbor történeteihöz hozzászólva, sohasem mulasztotta el rosszalását kifejezni ott, ahol a hős túlságosan elrugaszkodott az ésszerűségtől és szembeszökő érdeklődést tanúsított kalandjainak anyagi háttere iránt.

— Honnan volt rá pénze? Miből élt akkor? — szakította félbe lépten-nyomon. Jámbor cselekedeteinek lelki indítékai nem túlságosan érdekelték, csak a bevételei és a kiadásai. Jámbor sokszor megfigyelte, hogy miközben mesél, Giza némán mérleget állít fel és rosszalólag csóválja a fejét.

— Nézzék — mulatott rajtuk Aurélia. — Mint a galambok!

Jámbort mulattatta a szándékosan félremagya-

rázott szituáció. De ha a társaság feloszlott, s neki haza kellett kísérnie Gizát, már a legközelebbi sarkon faképnél hagyta. Aurélia távollétében feleslegesnek tartotta folytatni a játékot. Ügylátszik Giza is, mert a második alkalommal már ő nyújtotta kezét a villamosmegállónál.

De volt Auréliának egy másik, nyugtalanítóbb manővere is. Ez nem önálló akció volt, hanem egy nagyobb szabású manőver töredéke, részlete. Jámbor már az első napokban észrevette, hogy Aurélia következetesen izgatja, ingerli, bosszantja Tituszt, aki néha a keleti szentek bivalytürelmével tűrte kötekedéseit, néha pedig megvadult és botrányt csapott.

A gyanakvó Jámbor védekezett. Komor, sőt tragikus képet öltött, ha átlépte a Beleznai küszöbét s durcásan visszautasította Aurélia kedveskedéseit. Ami felettébb nehezebbre esett. Oly sokáig volt árva, elhagyatott, oly hosszú idő óta áhítozott asszonyi gyengédségek után, hogy most, amikor megkapta mindazt, amit eddig annyira nélkülözött, rémülten visszautasította. Sívár és ideiglenes életkörülményei közepette oly váratlanul érte Aurélia vehemens szeretetreméltósága, mint a jégsivatag között tévelygő eszkimót valami fantasztikusan fullasztó számum heve. Vannak emberek, akik sokáig elvadultan, kivétel nélkül, vagy akik alkatilag magukba vannak falazva; az ilyen emberek a legkisebb bizalmaskodásra visszahúzzák, mint a csiga, a csápjaikat. Jámbor ilyen ember volt, tehát így felelt Aurélia közeledési kísérleteire. Eszébe sem jutott, hogy vannak impulzív, gátlás nélküli teremtetések is, akik minden aggályoskodás és körültekintés nélkül, fesztelenül és dinamikusán élik ki pillanatnyi érzelmeiket. Aurélia nemcsak szemével és szájával fejezte ki kedélyállapotát, hanem testének minden porcikájával, kezével, lábával, karjával, vállával, melleivel, testének minden por-

cikájával ujjongott vagy bánkódott, lázongott vagy féktelenkedett — ez volt az, amitől Jámbor, aki ráncba-szedett homlokkal ellenőrizte impulzusait, annyira visszariadt. Szegény, elfeledte — de az is lehet, hogy nem is tudta —, milyen az állati ártatlanság állapota, ő, aki el sem követett gaztettekért büntette magát (számára elég volt, hogy képes volna rájuk, hogy megvesse magát), Jámbor nem tudta megérteni, hogy Aurélia kedveskedései ártatlan pillanat-impulzusok, hátsógondolat és szándék nélkül valók. Hiába cáfolta meg Aurélia minden következő pillanata az előbbi pillanatát, hiába állapította meg Jámbor, hogy Kovácsal, akit tegnap látott először, éppen olyan feszelen, mint vele, még Aurélia mindennap, s őt mindannyiszor fájdalomosan érintő »hűtlenkedései« sem ábrándították ki abból a tévhitéből, hogy Aurélia »igényt tart rá«, hogy Aurélia »akar tőle valamit«. Minthogy pedig képtelen volt elhitetni magával, hogy tetszik Auréliának, az a gyanúja támadt, hogy Aurélia be akarja ugratni, fel akarja használni valamire. »Vigyázz — intette magát —, el akar szédíteni. Féltékenyvé akarja tenni rád Tituszt.« Ettől a megállapítástól most már nem tágitott: »Hogy miért éppen engem szemelt ki erre a szerepre, aki nem vagyok se különösen jóképű, se különösen érdekes — elmélkedett magában —, annak igen egyszerű a magyarázata. Titusz legrégibb barátja vagyok, ezért akar tőle mindenáron elhódítani. Node majd résen leszek. Rám hiába pazarolja mosolyait, én nem esem bele a csapdába, én nem leszek Ocskay!«

Egy körülmény maradt csak, amit még nem értett. Az, hogy miért életszükséglet Aurélia számára Tituszt gyötörni. Ezen azonban nem töprengett tovább, mert rövidesen rájött, hogy ez a probléma azok közé a kérdések közé tartozik, amelyekre époly kevéssé tud választ adni a ráció, mint a lét általános

adottságaira; mint arra, hogy miért van víz és levegő, vagy hogy a tigris miért vérengző és a bárány miért szelíd. Ezek tények és tapasztalatok, amiket tudomásul kell vennünk, mint tényeket és tapasztalatokat, mert mást nem tehetünk. Jámbor sem tehetett egyebet. Álmélkodott, s elhűlve, kommentár nélkül szemlélte a házaspár marakodását, mint valami lenyűgöző látomást. Az összecsapások mindig váratlanul törtek ki, napjában többször, a szemlélő számára látszólag előzménytelenül, a legmeglepőbb helyeken, nemcsak otthon, vagy másoknál, de kávéházban is, sőt sokszor nyílt utcán. Hirtelenségükben volt valami trópusi, ami a mérsékeltabb érzelmi zónák alatt élőket — gyakoriságuk ellenére — mindannyiszor úgy elképesztette, mintha először asszisztálnának az egymás ellen acsarkodó indulatok félelmetes összecsapásaihoz. A vihar mindig hirtelen tört ki, de mi volt a fürgeteges mérközésekhez képest a honi tájak zápora, vagy égzengéses jégesőkopogása — kürtökkel, dobokkal imitált veszélytelen vihar-szimfónia! Mi volt az indulatoknak ezekhez a Krakatoa kitöréseihez viszonyítva minden más összecsapás: — enyelgés, játék! Ez vérre ment, a szónak tárgyi értelmében is. Az összecsapások többnyire orvosi kezelést vontak maguk után s a felek hetekig hordozták arcukon — a takart kék foltokról nem is beszélve — az összecsapások emlékjeleit. Ezekben az években intézményesítette egy népszerű színházi hetilap a kézjegy-délelőttöket. Írók, színésznők látogatták a lap körüli üzlethelyiségét, autogrammjukkal boldogítva bálványozóikat.

— Mi történt veled? Párbajoztál? — kérdezte H., az aranyos humorú író Titusztól ezekben az időkben egyszer, mikor angoltapasztótlól elégtelenített ábrázattal jelent meg a klubban.

— Csorba volt a borotvám — hazudta Titusz,

— Én inkább azt hiszem, hogy Aurélia rendezett autogramm-délutánt — huncutkodott H. a szivarja mögül.

Aurélia sűrűn rendezett kézjegy-délutánokat, sőt délelőttiöket és estéket is. Veszekedéseik kiindulópontja annyira jelentéktelen volt, hogy az első pár szó után el is feledték, miből indult ki. Másról volt itt szó. Valami alapvető ellenségeskedésről, amelyet Jámbor, mint elfogulatlan elemző — elvont vetélkedésnek minősített. Elvontnak nevezte, mert nem volt határozott tárgya s tartalma — Titusz férfi volt, Aurélia nő —, velükszületett tulajdonságaik, igényeik, öntudatuk s helyzetük reprezentánsai, akik tudták, mire társultak, mikor összeálltak egymással, talán túlságosan is tudták s ez volt a hiba. Kapcsolatuk tisztára szerelmi kapcsolat volt, makacs, önző, gyanakvó szerelmi kapcsolat, pokolba nyíló paradicsom. Ezek ötévi házasság után sem adták fel boldogság-igényüket; megvetették a kompromisszumot, érzelmi életük szüntelen viharzás volt a minden és a semmi között. Aurélia nem érte be azzal, hogy Titusz Titusz; ezt Titusznak minden nap újra be kellett bizonyítani, nem közéleti szereplésével, vagy íásaival (ez Aurélia előtt semmit sem számított), hanem szerelmével és áldozatkészségével.

Titusz, a nagyszerű tehervállaló, tulajdonképpen büszke volt Aurélia igényességére. Összeegyeztethetlenné tartotta önérzetével, hogy holmijának, tulajdonának, feleségének tekintse Auréliát a pusztá ténylegesség alapján. Kedvvel és szellemmel játszott a játékokat, amelyre Aurélia készítette, buzdította. Ez volt az, amit Jámbor vetélkedésnek nevezett. Titusz soha nem hivatkozott a jogaira, miközben Aurélia garázdálkodott. Higgye el — mondogatta Jámbornak —, Aurélia mindig belátja végül, hogy különb vagyok, mint a vetélytársaim. Jámkort azonban nem nyug-

tatta meg Titusz nyilatkozata. Ő méltatlannak tartotta Tituszhoz ezt az időrabló energiapocsékolást. Helytelenítette, hogy egy komoly és jelentékeny személyiség alávesse magát egy asszony szeszélyének. Aki kevésbé ismerte Tituszt és Auréliát, mindebből annyit látott csupán, hogy halálosan féltékenyek egymásra. Aurélia féltékenysége lármás volt és tola-kodó; Tituszé türelmes, tartózkodó. De ha mégoly kevésbé mutatta is, féltette Auréliát. Jámbor, aki ezzel hamarosan tisztába jött, most már fokozottan vigyázott, hogy ne adjon nyugtalanságra okot neki. A legegyszerűbb az lett volna természetesen, ha ez-irányban egyszer s mindenkorra megnyugtatta Ti-tuszt, ez azonban durva tapintatlanság lett volna, aminek még a gondolatába is belepirult. Így hát igyekezett egyszerűen úgy viselkedni, hogy még a »gyanú árnyéka se férjen tisztességes szándékaihoz«, ami meglehetősen nevetséges viselkedésre kényszerítette. A második hét végén elhatározta, hogy kimarad a Beleznaiból. Három napig nem mutatkozott. De olyan rosszul érezte közben magát, annyira nem tudta, mihez kezdjen öt és hét között, olyan hiány-érzései voltak, hogy a negyedik napon megint csak átballagott a Beleznaiba.

A társaság a szokott módon fogadta, úgy tettek, mintha észre sem vennék. Senki sem kérdezte, hol járt, miért maradt távol. Elszontyolodva húzta meg magát a sarokban. Akkor egy körszakállas férfi, akit most látott először, felállt és kezeltfogott vele.

— Homály — súgta Gizi Jámbor fülébe.

Aurélia úgy kuncogott, mintha csiklandoznák.

Ne vess csak — gondolta Jámbor bosszúsán —, ne vess csak. De elkomorodott.

Az ismeretlen nem maradt soká. Másfajtájú ember volt, mint a társaság többi férfitagja, keményebb, határozottabb, férfiasabb. Kisvártatva előhúzta órá-

ját és bejelentette, hogy nem tudja megvárni Tituszt. Rosszul tette, hogy elment. Titusz kivételesen korábban állított be, mint ahogy ígérte, alig pár perccel a távozása után.

— Mi van? — tudakolta szórakozottan s mivel kérdésére a társaság hallgatólagos alapszabályai értelmében, mint ostoba, semmitmondó kérdésre, nem kapott feleletet, végigfuttatta tekintetét a jelenlévőkön, mint aki gyanít, szimatol valamit.

— Valaki kereste magát — mondta Aurélia kis szünet után.

— Kicsoda? — kérdezte Titusz.

— Egy férfi — fuvalázta Aurélia rejtélyesen.

— Mondja meg, ki, ne komédiázzon! — förmedt rá Titusz. — Fáradt és ideges vagyok. Egész délután szaladgáltam.

— Kapott? — kérdezte Aurélia.

— Nem — mondta Titusz röviden.

— Nagy baj. A szűcs holnap felhossa a bundát.

— Hát majd visszaviszi — legyintett Titusz. Aztán hirtelen észbekapott: — Miféle bundáról beszél? Honnan hozzák?

— Kardos és Kasznártól. A Bécsi-utcából.

— Megőrült? Szeptemberben csináltat bundát?

— Minden értelmes asszony szeptemberben szerzi be téli szükségleteit. Még ezt sem tudja?

— Nem hatalmaztam fel rá, hogy bundát vegyen. Holnap bemegyek az üzletbe és megtiltom, hogy kiszolgálják.

— Nem fog bemenni. És most már meg sem engedem, hogy kifizesse.

— Úgy? — horkant fel gúnyosan Titusz.

— Úgy! — mondta Aurélia dacosan. — Lesz, aki kifizeti.

Titusz felé biccentett, mint a királyné, mikor

véget ért a kihallgatás és kegyesen Jámbor felé fordult.

»Ha férfi volnék és Titusz igaz barátja — villant keresztül Jámboron —, szó nélkül ki kellene teker-nem a nyakát. Felmentenének.« De nem volt férfi és igaz barát. Ahelyett, hogy megvalósította volna első impulzusát, csak zavartan, ostobán nézett maga elé. Titusz felugrott és átült a sakkozókhoz. Aurélia Jámborra mosolygott.

— Megvet? — kérdezte szeliden.

— Nagyon — vallotta be Jámbor.

— Mert buta — korholta Aurélia. — Jegyezze meg, ha egy asszony bundát akar, egy sem hagyja élni addig a férjét, amíg a bundát meg nem veszi. A különbség csak eljárásbeli. Egyik hízelkedéssel veszi rá, a másik rimánkodással, a harmadik duzzog. Még az én eljárásom a legbecsületesebb. Én ki-harcolom.

S beváltotta bejelentését. Ügyet se vetett Tituszra, mikor az visszajött. Induláskor Jámborba karolt és előresietett vele, az étteremben maga mellé ültette, kiszolgálta, gügyögött és kedveskedett. Titusz derűs fölényrel figyelte a produkciót. Főlényesen társal-gott a társaság többi tagjával, mintha nem látna, nem hallana. Még az sem hozta ki a sodrából, amit lehetetlen volt észre nem vennie, hogy a szomszédos asztalok mellől érdeklődve nézegetnek át feléjük s aztán összehajolnak — nyilván azt kérdik egymás-tól, vajjon ki az az ismeretlen Aurélia oldalán, — ő ezt már megszokta. Mindenki pompásan szórako-zott, úgy körülötte, mint a szomszéd asztalok körül, csak Jámbor szenvedett. Rettenetesen bántotta, hogy Aurélia a szeretőjeként szerepelteti, akivel — vak és süket férje jelenlétében — szemérmetlenül enye-leg. Micsoda megalázó, hazug szerep! Tulajdonkép-

pen fel kellene világosítania helyzetéről a publikumot. Valahogy így:

„Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

Önök egy látszat áldozatai. Nekem ehhez a hölgyhöz, aki olyan melegen, olyan gyöngéden, olyan odaadóan simul hozzám, nekem ehhez a hölgyhöz semmi közöm. Ezt nem egy magáról megfélelkezett férjes asszony érdekében jelentem be, ez nem férfias gavaléria, ezt a saját jóhírem védelmében hangoztatom, mert még azt hihetnék, hogy visszaélek szeretve tisztelt barátom, Timár Titusz jóhiszeműségével és nyilvánosan címázok a feleségével. Nem, hölgyeim és uraim, én ebben ártatlan vagyok. Ne kívánják, hogy ebben a borközi hangulatban megmagyarázzam önöknek a helyzetet. Ez túlságosan messzire vezetne és környezettanulmányi ismeretek nélkül meg sem értenék. Ehhez tudniok kellene, mi a Beleznai és milyen a tónusa, kettes számrendszerben kellene élniök és viselkedniök. Egyelőre csak arra kérem önöket, ne a szemüknek higgyenek, hanem nekem. Nincs köztünk semmi.»

A beszédet persze nem mondta el, csak szorongott és kínlódott, mint egy sajtkukac. Időnként mentegelődző, szabadkozó, bocsánatkérő pillantásokat küldözgetett Titusz felé, de az úgy tett, mintha észre sem venné vergődését. Keresztülnézett rajta, kerülte a tekintetét. Jámibort ez egyre jobban nyugtalanította.

Csak nem hisz ő is többet, egyebet, mint ami van? Csak nem hiszi, hogy belehabarodtam Auréliába, hogy összejátszom vele? Nem, ezt nem hiheti. De látha mégis? Hátha gyanakvóbb és bizalmatlanabb, mint amilyennek mutatja magát?

Elhatározta, hogy most ül utoljára együtt velük; hogy most már igazán kivonja magát a ráerőltetett szerepből s még a környékét is kerülni fogja a Beleznainak. Egyre bizonyosabbra vette, hogy Titusz

féltékenyekedik. Már pedig ő nem akar Titusznak fájdalmat okozni. Hazamenet — Titusz kézfogás nélkül vált el tőle — elhatározta, hogy másnap felvilágosítja a helyzetről. Ez egyelőre eloszlatta aggályait. Álmában azonban feléledtek nyugtalanságai. Idegen városban bolyongott Auréliával, lakást kerestek, végre találtak egy hónaposszobát. Kemény tél volt, az ablak befagyott, hideg kandalló mellett dide-regtek, ő télikabátban és pamutkesztyűben, Aurélia vastag kendőkbe bugyolálva. Végre bejött a háziaszszony és miközben megrakta a kis vaskályhát, azt mesélte, hogy ebben a szobában lakott Titusz diákkorában.

Verejtékben úszott, mikor felébredt.

Kirobbanás, vagy kitáncollatás?

Miután megfogadta, hogy nem teszi be többé a lábát a Beleznaiba, másnap reggel felhívta Tituszt és közölte vele elhatározását. Az volt az érzése, hogy Titusz félvállról veszi a dolgot. Egyáltalán nem csodálkozott, még csak meg sem próbálta lebeszélni elhatározásáról, hanem csak közömbösen ügyügyozott. Jámbornak hirtelen az a gyanuja támadt, hogy Titusz szórakozott.

— Értette, mit mondtam? — kérdezte gyanakodva.

— Hogyne — nyugtatta meg Titusz.

Jámbor nagyot nyelt.

— Akkor hát — kezdte csüggedten.

— Nos? — biztatta Titusz.

Jámbor összeszedte magát.

— Érdekli, hogy mi készletett erre az elhatározásra?

— Hogyne. De nem lehetne délutánra halasz-

tani? Én tudniillik a zuhany alatt állok és ez kissé zavar.

— Délután? Hol? Mikor?

— A Beleznaiban.

— De hiszen éppen azt jelentettem be, hogy nem megyek ki többé a Beleznaiba.

— Persze, persze. Hát jöjjön fel hozzám félöt után.

Titusz személyesen nyitott ajtót, mikor Jámbor a mondott időben beállított. Viselkedéséről lerítt, hogy elfeledkezett a délelőtti megállapodásról. Csodálkozva pillantott Jámborra, aztán túlzott szeretetreméltósággal bevonszolta magával.

— Aurélia boldog lesz, hogy feljött. Én sajnós el vagyok foglalva. Szórakozzanak el kettesben, amíg elkészülök.

S betuszkolta Jámkort Aurélia budoárjába.

Aurélia kimonóban feküdt a pamlagon, meztelen lábán piros papuccsal.

— Jámbor! — lelkendezett a belépő felé. — Mi történt?

— Semmi — hebegte Jámbor. — Megbeszéltem Titusszal, hogy feljövök. Meg kell vele tárgyalnom valamit.

— Titusszal ma nem fog tárgyalni. Titusznak hétig dolgozni kell. Hétkor meg lemegyünk a Beleznaiba.

— Nem megyek többet a Beleznaiba — csökönyösködött Jámbor, s ugyanakkor elképedve megállapította, hogy ezt maga sem hiszi. Elhatározása megrendült, elpárolgott, megsemmisült. A szorongás, mely Aurélia közelében gyötörni szokta, az elviselhetetlenségig erősödött. Olyan emlékek merültek fel benne, amelyekről nemcsak hogy nem tudott eddig, de amikhez hasonlókról még csak nem is hallott vagy olvasott. Elménye sok tekintetben a *déja vu*

érzéklészavarára emlékeztetett. Utóbbinak ez a jellege: valaki belép egy szobába s egyszerre csak az a nyugtalanító érzése támad, hogy itt már volt s tudja, mi vár rá pontról-pontra a legapróbb mozzanatig. Így állt akkor is a pamlag, így jöttem be, ott állt, ült, vagy feküdt a másik akkor is, mint most s ami következik, azt előre tudja, mert már lejátszódott egyszer a valamikorban. Ilyesvalamit érzett Jámbor is, azzal a különbséggel, hogy nem azt tudta előre, ami történni fog, hanem azt, ami történt, ami az adott helyzetet egy előző élet emléktanyagából (melynek semmi köze sem volt valóságos emlékeihez) kifejlesztette, létrehozta volt. Élménye úgy viszonylott a *déja vu* állapotához, mint a gyökvonás a hatványozáshoz. Nem épített, hanem bontott s irracionális tudattartalmat eredményezett.

Irracionális tudattartalom volt, mert a helyzetet, amely előtte állt, két előzmény előzte meg. Egy időbeli (becsengetett, Titusz bekísérte Aurélia budoárjába s ott magukra hagyta őket) és egy időn kívüli. Ezek kölcsönösen kívárták egymást, mert az egyik valóban megtörtént, míg a másikra csak emlékezett. De milyen halvány, milyen színtelen valóság volt a valóság ahhoz a fojtogató, forró, gyötrelmes emléksorhoz képest, mely a megtörténtség értelmetlenségi bizonyosságával tapadt a tényleges helyzet elé!

Hogy mikor és hol történt az a *déja passé*, amit Jámbor ismerni vél, azt persze nem tudta eldönteni. Sőt még azt sem tudta pontosan, mi az, amiről egészen biztosan tudja, hogy megtörtént. Az egyetlen, amit biztosan tudott, az volt, hogy a helyzet, melyben révülete megszállta, ismétlődése valaminek. Tudta, vagy legalább is azt hitte, hogy tudja, mi történt előbb. (Egészen más valami, mint ami kétségkívül történt.) Szorongató érzés volt, mint minden olyan élmény, mely ellentmond az értelemnek, de

mégsem olyan szorongató, mint a cselekvésre kényszerítő *déja vu* élmény, mert nem cselekvésre, készítette, csak felismerést tartalmazott, csak megállapított, csak összegezett, de nem szorította olyan tettek elkövetésére, amelyek esetleg jóvátehetetlenek is lehetnek. Semmit sem kellett tenni, mert már minden megtörtént.

Hogy mi volt az, az egyszerre ismerős mult a jelenben (Jámbor először látta Auréliát pongyolában, budoárjában), azt nem tudta persze. Csak azt tudta, hogy tul van valamin s most már nyugodtan helyet foglalhat a pamlagon Aurélia mellett, sőt akár meg is símogathatja.

Auréliának szerencsére sejtelve sem volt Jámbor révületéről. Csak azt látta, hogy sután, szórazottan viselkedik. Összehuzta pongyoláját, beljebb húzódott, helyet csinált Jámbornak maga mellett.

— Barackot iszik, vagy szilvóriumot? — kérdezte.
— A pálinka a vitrinben van alul. Tolja közelebb a kerekasztalkát, készítsen mindent ide.

S halkan kuncogott, mikor Jámbor, mint az alvó, szórazottan, magába süppedve követte utasításait, kiszedegetve a vitrinből a palackokat és a pohárkákat.

— Elég, elég! — kiáltott rája, de Jámbor csak hordta az asztalkára a pohárkákat, sőt a vitrinből kikerült nippeteket és apró dísz tárgyakat is.

— Mi van magával? Alszik? — szökkent fel Aurélia s megrázta Jámbort. Az úgy nézett rá, mint akit felébresztettek.

— Aludt?

— Igen — nem — dadogta Jámbor s felszabadultan Auréliára nevetett. Szorongása megszűnt. Erősnek, férfinek érezte magát.

— Most elmondom, mért nem akartam lemenni a Belezniába — kezdte, de Aurélia a szavába vágott.

5 Németh A.: Egy foglalt páholy története

- Előbb igyon! Töltsön nekem is.
- Kire iszunk? — kérdezte Jámbor.
- No kire? ingerkedett Aurélia.
- Gizára — mondta ötletszerűen Jámbor.
- Nem bánom — nevetett Aurélia.

Koccintottak. Aurélia visszaheveredett a pam-lagra.

— Most húzzon ide egy széket és vallja be, hogy mi baja van a Beleznaival.

Jámbor szót fogadott. Vallomása akadozva indult, de csakhamar belemelegedett. Azzal kezdte, hogy elmondta, mit jelent számára Titusz. Megpróbálta pontosan és tárgyilagosan magyarázni kapcsolatuk eredetét és jellegét. Az, mint minden eredet, mitosszá finomodott, az ifjúság, a kezdés, a kiforratlan képességek és eget ostromló szándékok gyerekes hőskölményévé. Vérszövetségük a térbeli távolság ellenére eleven maradt. Ha nem is érintkeztek, szemmel tartották egymást, lelkendezve és aggodalmasan. Titusz az elkallódástól féltette Jámbort, Jámbor a sikertől féltette Tituszt. Egyikük félelme sem volt alaptalan, mert a siker néha megalázóbb, mint a vereség. De Titusz nem részegedett meg a sikereitől, a siker nem kapatta el, ő megőrizte érintetlenségét, amint hogy engem sem tett — mondotta Jámbor — a sikertelenség kajánná, vagy irigykedővé. Ami feszélyez, ami zavar, ami akadály, hogy a barátságunk azzá legyen, ami volt — nyílt, gátlás nélküli érintkezéssé —, annak...

— Annak én vagyok az oka? — kérdezte Aurélia.

— Igen. Maga az oka, hogy nem sikerült össze-melegednem Titusszal, hogy barátságunk azokra az időkre való hivatkozásokból vegetál tovább, amikor Titusz még a saját ura volt, nem férj és családapa. Mióta hazajöttem, minden nap azzal a szándékkal

bandukoltam ki a Beleznaiba, hogy egyszer végre összeülök Titusszal és istenigázában kibeszéljük magunkat. Ez még egyszer sem sikerült. Elszóltják melőlem, vagy neki jut eszébe valami, ha egyéb nem, hát telefonálni megy — s a beszélgetésünk megint csak elmarad. Ez lehangoló, de én megérttem és felmentem Tituszt. Húzzák, rángatják (s ő szereti húzatni és rángattatni magát) s ebben a hercehurcában úszkál, lubickol. Mikor ezt láttam, azt mondtam magamban: sebj, türelem, ami késik, nem múlik. Egyszer majd csak sikerül rávenni Tituszt egy vége-hossza nélküli beszélgetésre s utána újra a régiek leszünk. Erre már többször lett volna alkalmam, de — s ez már az én bűnöm — elszalasztottam az alkalmakat. Nem csaptam le Tituszra, nem foglaltam le féltékenyen — ellenkezőleg: szórakozott és türelmetlen voltam a társaságában. Nem az érdekelt, amiről beszélünk, hanem az, hogy mi folyik körülöttünk és a hátamögött.

— Öltözködjék Ara.

Jámbor összerendezent. Titusz állt a küszöbön.

— Hány óra? — kérdezte Aurélia.

— Félhét.

— Még ráérek. Mondja csak tovább — kérte Jámbort.

Titusz arca összerándult. Egy pillanatig habozott, aztán szó nélkül hátat fordított nekik és kiment.

— Mennek valahova? — kérdezte Jámbor.

— Igen. M.-ékhez megyünk Lidiáékka a Beleznaiból.

— Akkor hagyjuk ezt most — indítványozta Jámbor. — Titusz türelmetlenkedik.

— Á — legyintett Aurélia. — Csak izgágáskodik. Rég készen leszek, amikor ő még mindig a kézelőgombjaival piszmog. Ő csak szeret hajszozni, mert

nyugtalan, mert nem bírja a békét és hogy veszekedhessék, a kákán is csomót keres.

— Ebben kételkedem — ellenkezett Jámbor.

— Rosszul teszi — tiltakozott Aurélia. — Titusz számára életszükséglet a veszekedés. Ő azok közül az emberek közül való, akik akkor élnek a legintenzívebben, amikor ordítanak, üvöltenek. Ez a csecsemők taktikája különben. Addig bögnek és toporzékolnak, amíg teljesítik a kívánságukat. A csecsemő emlőt, vagy csicsijját akar s addig ordít, amíg kiereszokolja, amit kíván.

— Titusz is azért toporzékol talán.

— Nem — mondta Aurélia komoran. — Titusz mindig olyankor kiabál, amikor valami komisszágra készül. Ez is csecsemő-vonás. Van egy csodálatos költemény erről.

S ha száját tátja a gyerek
és fölnezz rád, vagy pityereg,
ne dőlj be neki, el ne hidd,
hogy elkábítják elveid;
nézz a furfangos csecsemőre:
bömböl, hogy szánassa magát,
de míg mosolyog az emlőre,
növeszti körmét és fogát.

— Titusz pontosan olyan, mint a vers-csecsemő. Még rá se jöttem a gyalázatra, ő már ordít s éppen az üvöltésével teszi gyanússá magát.

— Kíméletlenség, hogy így beszél a férjéről, Aurélia — csóválta a fejét Jámbor.

— Nem az — heveskedett Aurélia. — Azért figyelem, tanulmányozom minden mozdulatát, azért ellenőrizem minden pillanatát, azért gyötöröm, azért állítok csapdákat és kelepceket neki, mert ismerni akarom, olthatatlan tudásvágygal és reménytelenül. Mert

még mindig rejtély a számomra és minél jobban
vélem ismerni, annál rejtélyesebb lesz. Maga kímélet-
lenségnek nevezi ezt a féktelen kíváncsiságot, amit
semmiféle felfedezés nem tud elcsitítani? Ezt a nyug-
talanságot, ezt a kísérletező kedvet, ezt a résenlélet
és gyanakodást? Hát azt hiszi, hogy csak az szeret,
aki vak és ostoba, aki kultuszt úz imádottjára proj-
ciált érzelmeiből s olyan tulajdonságokkal ruházza
fel, amelyek abból teljesen hiányzanak? Azt hiszi,
hogy csak hunyt szemmel lehet szeretni s aki lát és
tud, az kíméletlen, az nem szeret? Ez kispolgári
elfogultság. Csak a közöny kíméletlen, csak a felü-
letesség gonoszság, csak az önámítás hitvány dolog.
Az éberség soha nem az. A szerelemnek semmi köze
a jósághoz és irgalomhoz, a szerelem gyanakvó,
kegyetlen, követelő. Maga nem így szeret?

És most valami különös dolog következett. Titusz
belépett a szobába.

— Maga még mindig fecseg? — támadt Auréliára.
— Hét óra elmúlt. Rögtön öltözzön át!

Aurélia ügyet se vetett rá.

— Maga nem így szeret? — faggatta Jámhort.
— Feleljen!

— Ha merném, amit szeretnék — kezdte Jámhor,
de nem tudta befejezni mondatát.

— Mi lesz? — förmedt Titusz gorombán Auré-
liára.

— Ne zavarjon bennünket — fordult feléje
Aurélia sértő fölénnyel. — Nem hallja, hogy a szere-
lemről beszélgetünk?

Titusz válasz helyett az asztalkához lépett, fel-
emelt egy pálinkáspohárkát s teljes erejéből a falhoz
csapta. A pamlag fölé. Utána egy másodikat, meg
egy harmadikat.

— Megőrült? — pattant fel Aurélia.

Válasz helyett újabb pohárkák repültek feléje,

egyre gyorsuló ütemben. Titusz szemmel láthatólag belejött. Előbb célzott, aztán dobott. Előbb a pálkás-poharakat hajigálta Aurélia felé, aztán a kezeügyébe eső apró porcellán nippet, nyugodtan, céltudatosan, mint egy késdobáló, aki pengével rajzolja ki partnere árnyékvonalát. Jámbor rémülten kapkodta a fejét. Aurélia sikongva kimenekült.

Mikor az ajtó becsapódott mögötte, Titusz megszüntette a tüzelést.

— Kár volt ijedeznie — fordult hűvösen Jámbor felé. — Ügyeltem. Jöjjön.

Az előszobában cigarettára gyújtottak. Mire elszívták, Aurélia is elkészült.

Szó nélkül mentek le a Beleznaiba. Szó nélkül ültek be a páholyba. Aurélia a mélyére, a két férfi szemben vele.

— Borlapot! — rendelkezett Titusz.

A pincér zavarba jött.

— Tessék? — kérdezte.

— Borlapot! — ismételte Titusz vészteljesen.

A pincér elsietett.

Aurélia jelentősen Jámborra pillantott és végighúzta mutatóujját a homlokán.

A pincér visszajött a borlappal.

— Ne tegye nevetségessé magát, Titusz — szólt rá élesen Aurélia. — Maga nem lókupec. Három feketét! — rendelkezett.

— Nem hoz feketét! — sziszegte Titusz.

— Hát mit hozzak, kérem?

— Bikavért! — rendelkezett Titusz.

— Kérem — mondta a pincér.

Aurélia édesdeden elnevette magát.

A pincér megjött a borral s hozzálátott a töltögetéshez.

— Nekem ne töltsön — tiltakozott Aurélia. — Én nem iszom.

— Iszik! — förmedt rá Titusz crélyesen.
— Nem iszom! — csattant fel Aurélia.
Titusz a tükörbe vágott egy borospoharat.
— Iszom, iszom — riadozott Aurélia.
— Azért! — mondta nyugodtan Titusz. — Egész-
ségükre.

Mire a palack kiürült, a páholy benépesedett.

Egymás után futottak be: Terka és Náncsi, Alexander Lajos, Pernyey Nusi, Kosztolányiné, Ferencsik Katalin, meg a többiek. A pincér eltakarította a borozás bűnjeleit, a törzsasztal visszanyerte szokott aspektusát. A látogatók friss pletykával állítottak be s izgatott szóváltás közepette vitatták meg egymással annak értelmezésre szoruló részleteit. Az eset kétféle verzióban keringett. Meg kellett állapítani, melyik a hiteles. A társaság konfrontálta a két változatot s megkonstruálta az eltérések lélektani értelmezésével az egyedül lehetséges harmadikat.

A kérdésben Titusz is nyilatkozott. A friss szócsata kisöpörte a három érdekeltből a délután inge-
rült hangulatát. Jámbor valósággal fellélegzett, mikor egymás után jelentkeztek a törzstagok s a házaspár abbahagyta a marakodást. A vihar elvonult, az égbolt kiderült. De azért maradt benne egy kis aggodalom, hogy a legelső ürügyre kiujul a zivatar. De nem. Az égbolt végig felhőtlen maradt, szeplőtlenül sugárzó, Titusz sohasem volt elmésebb, Aurélia elragadóbb.

Mindenki mosolygott, nevetett, hahotázott az asztal körül, csak Jámbor maradt komor. Szerencsétlen természete volt. Ő nem tudta a hangulatoknak maradéktalanul átengedni magát, mindig résen volt, mindig gyanakodott. Afelett érzett megkönnyebbülése, hogy Titusz és Aurélia elfeledték civakodásukat, bosszantó bizalmatlanságba csapott át. Képtelenségnek tartotta, hogy gyűlölködésük mint a kámfor,

nyomtalanul elpárolgott, gyanusnak találta jókedvüket. Valami nem stimmel, állapította meg. A következőknek ez a foka természetellenes. Ennyire megfélemezni arról, ami egy órával előbb történt közöttük, egyszerűen nem lehet. Figyelni kezdte, hogy vajjon nem színlelik-e jókedvüket. De nem színlelték. Akkor hát a marakodásuk volt alakoskodás, szögezte le. De miért csinálták? — törte a fejét. Titusz éppen feléje pillantott, majd hamiskásan Auréliára nézett, mire mindketten cinkosan összemosolyogtak. »Rajtam nevetnek« — villant át Jámoron. — »Kinevetik a hülyeségemet.« S egyszerre megértette viselkedésüket. Bolonddá hagyta tartani tőlük magát; komolyan vette az összetűzésüket, pedig az csak »hecc« volt, elképesztés, kettes számrendszer, Beleznai-stílusú komédia. Minden komédia volt, attól kezdve, hogy Titusz Auréliával magára hagyta. Minden alakoskodás volt, komisz és kegyetlen alakoskodás — Aurélia őszinteségi rohama, Titusz váratlan felbukkanása, a pohárdobálás, a bikavér-jelenet, korhely komédia, minden részletében előre kiesztelt beugratás, hogy a riadalmamért kinevethessenek. Ha most elmennék, biztosan ezt tárgyalnák, a pähölylätogatók pokoli gaudiumára.

Még csak egy kérdést kellett tisztáznia, minek utána ebben a magyarázatban megállapodott: azt, hogy miért eszelték ki Titusz és Aurélia ezt a gyalázatos komédiát. Erre is rájött. Hogy nevetségessé tegyék, hogy lerázzák magukról. Mi szükségük van nekik reám? Mért hiszem én azt, hogy Titusz nekem még mindig barátom? Valamikor az volt, de ma már nem az. Hiszen nyilvánvaló, hogy nincs egymás számára mondanivalónk. Aurélia számára meg éppen érdektelen vagyok. Mindezt nem akarták durván a szemembe mondani s mivel magamtól nem jöttem rá, hát kiesztették, hogy a maguk módján, a maguk

eszközeivel zavarnak el. El kell ismernem róluk, finom és szellemes emberek. Ugy akartak eltávolítani, mint valami ostoba libát, aki zavarja a mulatságukat: kitáncoltatással. Addig forognak és pörögnek velem, amíg egyszerre kinn vagyok az ajtón.

Sértődötten felállt és eltávozott.

MÁSODIK RÉSZ.

Giza.

Két hónapig nem mutatkozott. Napközben otthon gubbasztott a könyvei felett anyja zuglóbeli sötét lakásában, olvasott, gondolkodott és emésztette magát. Társaságba egyáltalán nem járt. Egyedül ödöngött esténként a Thököly-uton s ha elunta a bandukolást, betért abba az Aréna-uti kávé mérésbe, amelyből valamikor Títuszt felhívta volt s záróráig böngészte az elnyűtt, másodhetes képeslapokat. Élete szintelen volt és sivár.

A második hónap vége felé Gizába ütközött a Rákóczi-uton.

— Jámbor! — kiáltotta Giza meglepetve. — Mi van magával?

— Semmi — mondta Jámbor. — Élek.

— Miért nem jár ki a Beleznaiba?

— Leszoktam róla — felelte Jámbor tartózkodóan.

— Nahát! Azt is lehet?

— Mi ujság maguknál?

— Hát nem tudja? — bámult Giza csodálkozva Jámborra.

— Mit?

— A szörnyűségeket.

— Miféle szörnyűségeket?

— Hogy lehet, hogy maga nem tudja? Az egész város arról beszél.

— Nem hallottam semmit — erősködött Jámbor.

Giza úgy nézett rá, mintha a holdból pottyant volna a Rákóczi-utra. Nem tudja, mik történtek! Beléje karolt és elmondta neki.

A titkárral kezdte, a szeplős kis titkárral, aki két héttel előbb öngyilkossági kísérletet követett el. A Beleznaiban, a páholyban telt ház volt, gyanutlan hangulat, a rendes, vicces, vidám délutáni duma. A titkár a páholy sarkában ült, Náncsi és Lidia között. Egyszerre csak kihúz a zsebéből egy papírdarabot, sebtében ráfirkál valamit és odatolja Titusz elé. Ez állt rajta: »Gombostűket nyeltem, Tímár ur.« Az felkapja a fejét és a titkára mered, de a titkár csak tátogatja a száját és a torkára mutat.

Mindenki felugrál és hozzásiet. A főpincér a mentőkért telefonál. Mire megjöttek, már az egész kávéház ott tolongott a titkár körül, aki sápadtan, mozdulatlanul ült a helyén. A mentőorvos kenyeret és főtt burgonyát akart etetni vele, át is küldtek a szomszéd vendéglőbe krumpliért, de nem tudtak hozni, mert korán volt, a krumpli még nem főtt meg a konyhán. Erre elvitték a Rókusba, ahol kiszedték a torkából a gombostűket.

— Akkor még nem tudtuk, mért akarta megölni magát, de rövidesen az is kiderült. Másnap ugyanis a menyasszonya felhívta Auréliát és remegő hangon közölte vele, hogy ő nem bírja tovább az alakoskodást és inkább mindent bevall. Képzelheti!

— Mit?

— Hogy mit szólt hozzá Aurélia.

— Mihez?

— Hát nem érti? Bevallotta neki.

— Mit?

— Maga tisztára hülye!

Hiába, Jámbor még mindig nem értette, mit vallott be Auréliának a titkár menyasszonya. S mikor Giza végre megmondta, akkor sem tudta megérteni, sőt még csak elhinni sem, olyan hihetetlenül hangzott. De Giza erősködött, hogy úgy volt, ahogy mondja. A nő bevallotta. Semmi kétség sem foreghat fenn a történetek körül.

Jámbor Gizára meredt.

A világ forgott vele. Az értesülés elképesztette, megrendítette.

Lehetséges ez?

Igaznak kell lennie. Bármilyen bizalmatlan volt is, ezuttal nem gyanakodhatott. Giza arcáról lerítt az őszinteség.

Ha a fordítottját hallja, nyomban elhitte volna. De ez a hír merőben ellentmondott emberismeretének. Ezt nem tételezte volna fel Tituszról soha.

Mit?

Hogy hónapokig csalja Auréliát, szemérmetlenül és szemtelenül az orra előtt! Hogy összejátszott a titkárával, aki menyasszonyának adta ki Titusz kedvesét, hogy gazdája a meghitt találkák mellett még a Beleznaiban is együtt ülhessen vele! Ez az utolsó mozzanat, amely teljesen felesleges volt, amellyel kihívó és veszedelmes, győzte meg végül is Jámbort arról, hogy a történet igaz. Ez — hogy kihozatta a nőt a Beleznaiba, hogy játszhasson a veszedelemmel és hogy lenézhesse Auréliát, aki féltékennyé próbálja tenni, miközben ott ül az asztalnál a riválisa — ez Tituszra vallott, ez Titusz stílusa volt.

— Hogy viselkedett Aurélia?

— Ahogy kellett — jelentette ki büszkén Giza.

— Megpofozta a titkárt.

— És mit csinált a nővel?

— A nőt kitiltotta a Beleznaiból.
— És mi történt Titusszal?
— Tituszt megtépázta és összekarmolta.
— Mire Titusz?
— Elutazott Pestről.
— Egyedül?
— Nem. A nő vele ment.
— Hallatlan! — hűledezett Jámbor. — És mi van Auréliával?

— Képzelteri! Sír és lépi a haját. Igazán nem szép magától, hogy elhanyagolja, hogy feléje se néz. Ilyenkor derül ki, kik az ember barátai.

— Nem szeretnék felmenni Auréliához — akadékoskodott Jámbor.

— Szégyelje magát! — korholta Giza. — Tüstént feljön velem! Meg kell vígasztalni szegényt.

— Szükségesnek tartja, hogy felkeressem?

— Feltétlenül — felelte Giza. — Nyugtassa meg, beszéljen a lelkére, magára hallgat.

— Miből gondolja? — bizalmatlankodott Jámbor.

— Tudom — erősködött Giza. — Magáról nagy véleménye van.

— Nagy véleménye rólam? Ugyan miért?

— Mert költő — mondta Giza selypítve.

Jámbor elmosolyodott.

— Ha gondolja — mondta, — hogy célravezető, hát felmehetünk.

És elindultak Buda felé.

Giza utközben még egyszer elmesélte, most már aprólékosan, a történeteket, de Jámbor nem tudott figyelni az előadására. Szórakozottan, kábultan lépegetett Giza oldalán. Mit érdekelték őt a részletek! Nem a körülmények a döbbenetesekek ebben az esetben, bármily bizarrak is, nem a kivétel, hanem a sérelem, a dolog maga! Mélységesen beleélte Aurélia elképedésébe magát. Mit érezhetett, mikor lehullott

a szeméről a hályog, mikor a helyzete tudomására jutott! Hogy Titusz ezt meg tudta, meg *merte* tenni vele, — vele, királynőjével és zsarnokával — ezt a szégyent, ezt a megcsúfoltatást! De bármennyire szánta is Auréliát, akinek önbizalmát nyilván végképpen összetörte ez a fordulat, — Titusz is nagyot nőtt a szemében, mint valami vakmerő tudós, aki életveszélyes anyagokkal kísérletezett. Valamennyien alábecsültük, az egész világ! Lesajnáltuk és kinevetünk — s ime — a végén ő maradt felül.

Minél tovább tűnődött a dolgon, annál határozottabbá alakult az a meggyőződése, hogy Titusz nem felelőtlenül csapodárkodott, hanem magas, előkelő, mondhatni nemes és morális célzattal. Ha nem is egészen úgy, de ugyanazzal a szándékkal alázta meg Auréliát, mint Petrucchio Makrancos Katát, mint Ohnet György vasgyárosa a hitvesét, akit szeretetből tört meg, hogy aztán magához emelje a megalázottat. Így volt, vidult fel Jámbor, büszkén éleselméjűségére, ez az eset egyetlen értelmes magyarázata.

Megállapítása megszabta feladatát. Ha úgy van, ahogy gondoltam (és csak úgy lehet), akkor Titusz csak azért utazott el, hogy átengedje szégyenének és gyalázatának Auréliát. Módot akar nyújtani rá, hogy magába szálljon, hogy vezekeljen bűneiért, hogy tőredelmesen megbánja multját és átszenvedje a maga tisztítótűzét. Ebben a folyamatban melléje kell állnom, határozta el, támogatnom kell őt a tanácsaimmal, mint vigasztalója és utmutatója. Igen, ez a hivatásom, ez a feladatom.

S már össze is tákolt magában néhány megnyugtató és kenetteljes mondatot, hogy megvilágítsa a zavartat és felnyissa szemét — eszméljen végre fel és lássa be, hogy megérdemelte a büntetést, mert elbizakodottságában el sem tudta képzelni, hogy a hitvesek közönséges sorsa véle is megtörténhetik.

Lássa be, eszmélkedjék, okuljon, fogadja meg, hogy többé nem szertelenkedik, hanem engedelmes lesz. szerény és kezes, hűséges és alázatos feleség, akire ujjal fognak mutogatni a pesti asszonyok. Ha ezt megteszi, ha erőt érez magában erre a megújulásra, akkor ő Jámbor, erről idejében értesíteni fogja Tituszt, aki bizonyára boldogan siet majd vissza karjaiba.

Csakhogya Aurélia egyáltalán nem volt annyira lesujtva, mint ahogy Jámbor képzelte volt. Nem öregedett meg tíz évvel a csapás óta, hanem üdőbb volt, szebb és fiatalabb, mint amikor Jámbor utoljára látta. Otthon találták (a csapás óta nem járt el sehova, még a Beleznait is elhanyagolta), a budoárjában, az öltözőasztalkája előtt, mely egyuttal íróasztala volt. Levelet írt. Még csak zavarba sem jött, mikor Jámkort megpillantotta. Komolyan, önérzete-sen fogadta, mint kedves látogatót s az első tíz percben csak konvencionális dolgokról csevegett vele, kimért nagyvilágiságával mélységesen zavarba hozva a boldogtalant. Aztán teát szolgáltatott fel, de még mindig nem esett szó Titusról.

Végre, mikor már kellőképen kiélvezte Jámbor elfogultságát és zavarát, Aurélia elnevette magát.

— Tudja? — kérdezte kacéran.

— Tudom — bólintott Jámbor.

— Na mit szól hozzá?

Jámbor lehorgasztotta a fejét.

— Ki hitte volna? — összegezte a világ véleményét és csodálkozását Aurélia.

— Ne vegye tulságosan szívére — kezdte halkan Jámbor. — Meg vagyok róla győződve, hogy Titusz rövidesen vissza fog térni magához, feltéve, hogy...

— Vissza fog jönni? — csattant fel Aurélia. — Hát azt hiszi, hogy visszafogadom? Hogy tételezhet fel ilyet rólam? Ez egyelőre szóba sem jöhet.

— Csak nem akarja ezzel azt mondani, hogy végképpen szakított Titusszal...

— Végképpen nem mondtam — felelte Aurélia, — mert gyűlölöm a nagy szavakat és a végérvényes, visszavonhatatlan gesztusokat. Emberek vagyunk. Hogy mi lesz, azt nem tudom. Majd ha másképen érzek iránta, majd ha meg tudok neki bocsátani, megüzenem neki; de hogy mikor jöhet vissza s hogy egyáltalán visszajöhet-e, azt szíves engedelmével majd én magam döntöm el. Jelenleg egyáltalán nem nélkülözöm őt, sőt hálás vagyok érte, hogy magamra hagyott. Ismeri a természetemet. Minden nap újra kikapartam volna a szemét. Nem, ő csak maradjon ott, ahol van, bujkáljon tovább. Mert ha azt hiszi, hogy a cula miatt ment el, akkor maga nem ismeri Tituszt. Tudná csak, mit művelt, mielőtt elutazott! Esküdözött, hogy ártatlan, hogy a nő unalmas kékhárisnya, aki soha nem érdekelt, aki soha nem kellett neki, mert ő csak engem szeret, de a nő olyan erőszakos és szemérmetlenül tolaikodó, hogy nem tudott szabadulni tőle. Amit el is hiszek neki, hiszen tudom, milyen tehetetlen, milyen pipogya. Ám lássa most, mit kezd vele! Nem érdekel. Nagyon jól megvagyok nélküle is.

— Abban nem kételkedem — mondta Jámbor előzékenyen, de mégis... Mik a szándékai?

— Függetlenítem magam Titusztól — jelentette ki Aurélia. — Amúgy is elnyomott, legalább felszabadulok. Színházakba, hangversenyekre fogok járni, és ha megunom a szórakozásokat, tanulni fogok. Tudja, hogy kíváncsi természetem van. Gyarapítani fogom az ismereteimet. Kiképezem magam csillagásznak, vagy geológusnak, tanulmányozni fogom a filozófusokat.

— Eredj már! — kacarázott Giza.

— Hallgass — intette le Aurélia. — Ehhez te nem értesz. Látja — fordult hirtelen Jám bor felé — feljárhatna hozzám délutánonként. Tanítson. Megfizetem.

— Örömmel állok rendelkezésére, anyagi ellenszolgáltatás nélkül is, természetesen. De nem mondaná meg, mire tanítsam?

— Mindegy mire. El akarom foglalni magam. Tudja mit? Nehéz könyveket fogunk olvasni. Maga majd megmagyarázza, amit nem értek. Mi nehéz? Mondjon hamar egy ilyen nehezet.

— A tiszta ész kritikája.

— Nagyszerű! Azt fogjuk olvasni. Megvan magának?

— Meg, de németül.

— Németül fogjuk olvasni. Legalább a német nyelvben is gyakorolom magamat.

— Helyes.

Miután ebben megállapodtak volt, Giza kikísérte Jám bort és az előszobában újra a lelkére kötötte, hogy ne hanyagolja el Auréliát.

— Maga jó hatással van rá, magára hallgat — mondta hízeltkedő duruzsolással. — Tudja miért? Mert maga okos.

Kezetnyujtott Jám bornak.

— Édes, meleg keze van — mondta Jám bor. — És gyönyörűen ívelt, hosszú ujjai.

Giza a fületövéig elpirult.

— Igazán? — kérdezte kacéran. Áttüzesedve néztek egymási a sötét előszobában.

— Isten vele — sugta Giza és kivonta kezét.

Az ajtó becsukódott a távozó mögött.

A tiszta ész kritikája.

Timár meglepő viselkedése arra a megszegyenítő belátásra készítette Jámkort, hogy elhamarkodva tört pálcát Aurélia felett. Nemcsak a házaselek egymáshoz való viszonyát értelmezte helytelenül, hanem azoknak irányábani érzelmeit s vele való szándékait is. Kiderült, hogy Aurélia szertelensége talán nem is annyira hetvenkedés volt, hanem védekezés. Talán csak félt, hogy elveszti Tituszt, azért foglalta le s foglalkoztatta, izgágáskodott, ingerkedett és bujtogatózott, azért kívántatta meg minden idegen férfivel magát, hogy Titusz egy pillanatra se ringathassa biztonságba magát. S micsoda tragédia, hogy mindez hiába volt s hogy végül egy vidéki kislány, aki mŋnt a vizsgálat során kiderült, évek óta ostromolta a mestert zagyván ábrándos ömlengéseivel, mégis eltántorította tőle Tituszt. A hűtlenség ténye felett Aurélia még szemet hunyt volna. De a levelek, a szirupízű áradozások, amiket Aurélia Titusz feltört íróasztalfiókjában talált s amiket férje, a csalhatatlan ízlésű esztéta olyan figyelemreméltó írásbeli megnyilatkozásoknak tekintett, hogy kék szalaggal átkötött kartonban őrizgette őket, ezt nem tudta Aurélia Titusznak megbocsátani. »Nézzen beléjük« lihegte vonagló arcával, Jámbor elé tolva a leveleket. Jámbor elfordította tekintetét. Nem akarta látni mestere szégyenét.

— Maga nem érti a dolgot, Aurélia — morogta. A tömjénezés és felkínálkozás kigyújtotta Titusz képzeletét és...

— Hiú, puffedt majom! — acsarkodott Aurélia.

— Ha szidja, nem jövök fel többet — fenyegetődzött Jámbor, akit a fordulat férfivé tett. Pironkodott, ha eszébe jutott, milyen alattomos machinációkkal vádolta meg néhány hét előtt e szerencsétlenséket! Most már felmérte vetélkedésüket, értette elme-

éllel és élccel nemesített viaskodásukat. Most végre betöltötte azt a szerepet, mely temperamentumának a legjobban megfelelt s melyet baráti gesztusnak érzett mindkét fél felé, a bíró szerepét, aki a gyűlölködőket összehékíti.

Az első leckén fel se nyitották a könyvet. Aurélia három óra hosszat méltatlankodott. »Ma még meghallgatom sérelmeit« mondta Jámbor távozása előtt, »mert jobb ha beszél, mintha magában dul-ful, de ez utoljára történt. Ez a szájaskodás méltatlan magához, mert igazságtalan. Ismeri a latin mondást? Audiatur et altera pars: Meg vagyok róla győződve, hogy Titusznak nem fontos az a hölgy.«

— Az a cula! — vágott a szavába Aurélia.

— Az a cula — helyesbítette Jámbor magát. — De nem a culáról van szó, hanem Titusról, akit senki sem szidalmazhat a jelenlétemben, még a felesége sem.

— Na tessék! Azt hittem, hogy a barátom és igazat ad nekem! — durcáskodott Aurélia.

— Nem, asszonyom. Ebben a helyzetben érdektelen, hogy kinek van igaza. Minden a jóindulaton múlik.

A következő alkalommal Jámbor, hogy Titusz szidalmazásának elejét vegye, felnyitotta Kant *Kritik der reinen Vernunft*-jét s ujjával az első mondatra mutatott:

— Ragaszkodom a megállapodásunkhoz — jelentette be. — Azért jövünk össze, hogy Kantot olvassuk. Ne ijedjen meg a szöveg nehézségeitől. Kant, ha körülményesen is, de félreérthetetlen eréllyel fejezi ki magát. Ha úgy fogjuk fel, ha azokat a tartalmakat olvassuk bele visszatérő terminusaiba, amiket intencionálnak, lehetetlen őt félretenni. Tessék. Kezdje el — tolta a könyvet Aurélia elé.

— Milyen szigorú és erőszakos ember maga —
bosszankodott Aurélia. — Látta Gizát?

— Láttam. Ő nyitott ajtót.

— Nos és?

Jámbor vállat vont.

— Maga tetszik neki — bujtogatott Aurélia. —
Tegnap újra bevallotta nekem. — Magának is tetszik
még Giza?

— Mért még? — kérdezte Jámbor.

— Mert azelőtt tetszett.

— Mi előtt?

— Mielőtt elmaradt a Beleznaiból. Tudja, mivel
gyanúsítottam? Hogy azért maradt el, mert félt,
hogy belehabarodik Gizába.

— Rosszul tudta. Más okból maradtam el —
felelte szárazon Jámbor.

— Miért? Mondja meg.

— Az volt a gyanúm, hogy bolonddá tartanak,
hogy kinevetnek a hátam mögött.

— Kik?

— Mind. A páholy. A Beleznai.

Aurélia csodálkozva rámeredt.

— Nahát — hüledezett. — Miket képzelt maga!
Mért nevettük volna ki?

Jámbor vállat vont.

— Csak úgy.

S meggyőnta szorongásait és kétségeit. Mikor a
végére jutott, Aurélia felugrott és felrántotta az ajtót.

— Giza! — kiáltotta. — Gyere be. Azonnal csók-
old meg Jámbort.

— Na igazán... kellett magát Giza.

— Azonnal csókold meg ezt az édes fiút.

Giza zavartan közeledett.

— Nem akarom... — suttogta s félaléltnan Jámbor
felé kínálta ajkait.

Csengettek.

Mind a hárman összenéztek. Jámbor zavarba jött, Aurélia elhalványodott.

— Titusz — suttogta Giza.

Egyikük sem mozdult.

— Eredj, eredj — sugta Aurélia Giza felé. — Nézd meg, ki az.

Giza kiment és ajtót nyitott.

Nem Titusz jött meg.

Homály.

Látogató jött. Giza ujjongása után ítélve, aki fogadta, kedves látogató. Öblös, rokonszenves hangja behallatszott az előszobából. Jámbor kérdő pillantást vetett Auréliára. Aurélia, aki a csengetésre felféhr lett s aztán izgatottan várakozó, de egyben elutasító és agresszív arckifejezéssel fülelt kifelé, bágyadtan elmosolyodott és csodálkozó hangsúllyal ezt suttogta maga elé: »Lám«, Jámbor nem tudta, mire magyarázza meglepetését és arckifejezését, mely az ellentmondó indulatok viharzása után visszanyerte nyugalmat s büszkeségét, megelégedést, gőgöt tükrözött vissza. És önbizalmat, öntudatot.

— Homály — vetette oda Jámbornak és emelt fővel mosolygott a kitáruló ajtó felé.

Jámbor rögtön felismerte a látogatót. Az a rendkívüli benyomást keltő, előkelő megjelenésű férfi volt, akit nemrég látott a Beleznaiban. Ott hallotta, hogy nagybirtokos, aki pár hónappal előbb ismerkedett össze a Timár házaspárral s azóta kitüntető módon keresi társaságukat. Jámbor őszintén megörült neki. Ez a férfi minden ízében úr volt, megnyerően közvetlen s egyben tartózkodó, a világfinak és a vidéki gazdálkodónak vonzóan szerencsés ötvözete. Valósággal áradt belőle a szívéllyesség, a baráti kész-

ség, a kultúra, a testi ápoltság, az anyagi konszolidáltság. Megjelenése felvillanyozta mindnyájukat.

— Ide utasítottak a Beleznaiból. Azt hallottam a főúrtól, hogy napok óta üres a páholy. Mi történt? Feloszlott a kompánia?

— Körülbelül — mondta Aurélia.

— Hol van Titusz?

— Bécsben a szeretőjével.

— Csak nem? — bámult Homály Auréliára hitetlenkedő megrökönyödéssel.

Aurélia elmagyarázta neki a történeteket. A vendég elképedve csóválta a fejét.

— Ezt megcsinálták — sóhajtozott tréfás kétségbeeséssel. — Én meg azzal jöttem fel, hogy estére mulatni megyünk. Asztalt foglaltam a mulatóban, sürgönyileg.

— Jól tette — mondta Aurélia. — Elmegyünk.

— Maga ma mulatni akar?

— Miért ne?

— Az ura távollétében?

— Igen — jelentette ki hetykén Aurélia. — Nem vagyok Solvejg, hogy szívrepesve várjam, kegyeskedik-e visszajönni hozzám. Hogyisne! Maga a legjobbkor állított be, Homály. Egyenesen megkérem, hogy vigyen el a mulatóba, legalább megkapja a nyomorult, amit megérdemel.

De Homály húzódott.

— Nem szeretem a kiélezett helyzeteket — mondotta. — Beszéljünk okosan, Aurélia. Értem és méltányolom a szempontját, de mégis azt ajánlom, álljon el a szándékától: Minek elhamarkodott cselekedetekkel elmérgesíteni a helyzetet? Magából most az indulat beszél. Csakhogy aki haragszik, annak nincs igaza. Ha mégannyira neheztel is Tituszra, biztosra veszem, hogy előbb-utóbb meg fog neki bocsátani. Akkor minek ez a komédia?

— Akarom! — mondta Aurélia.

— Hallgasson rám — csitította Homály. — Én nem azt tanácsolom, hogy itthon gubbasszon, míg Titusz hazajön, csak arról a szándékáról akarom lebeszélni, hogy feleslegesen bősztse. Fogadja el a javaslatomat. A mulató helyett elmegyünk négyesben — indítványozta Gizára és Jámborra pillantva — egy kis zenés kerthelyiségbe és ott majd szép csöndesen elszórakozunk.

— Pompás! — ujjongott Giza. — Egyezze bele, Aurélia.

— Nem bánom — biccentett Aurélia. — A kedvetekért — mosolygott pártfogoltjaira.

Homály hibátlan gavallériával, felülmulhatatlan tapintattal játszotta szerepét. Szeretetre méltó és figyelmes volt a vendégeihez, vidám és szórakoztató. A kerthelyiség kedves volt, a zene andalító, a konyha kitűnő, a borok felségesek. S hogy meg tudta adni a módját mindennek, hogy tudta fegyelmezni a pincéereket, a cigányokat. Jámbor ámulva csodálta minden szavát, minden mozdulatát. Bár elsősorban Auréliát igyekezett szórakoztatni, úgy viselkedett, mintha Gizát és Jámbort tekintené vendégeinek, mintha az ő hallgatólagosan tudomásul vett vonzalmukat ünneplné, mintha ennek a szerelemnek az ünneplése lenne a mulatozás kimondatlan oka és ürügye. Ugy viselkedett, mintha Aurélia és ő csak a boldogságukhoz asszisztálnának, derűsen és felsőbbbbségesen — s ezt olyan gráciával játszotta meg, hogy magatartása nemcsak Auréliára hatott sugalmazólag, de az érdekeltekre, Gizára és Jámborra is. Ugyannyira, hogy Jámbor nem utolsó sorban az elfogyasztott borok hatása alatt a végén már maga is elhítte a fikciót. Eleinte zavarban volt, idővel azonban felmelegedett, sőt felhevült. Egyre kedvesebbnek kezdte találni Gizát, egyre gyakrabban felejtette rajta a tekintetét. Aurélia

ilyenkor cinkosan összemosolygott Homállyal. Giza pironkodott, kuncogott. A kertben részegítően illatozott az orgona. Langyos tavaszi éjszaka volt. Az égen szikráztak a csillagok.

Jámbor később sokszor gondolt vissza erre a szerelemre gerjesztő éjszakára. Hosszú-hosszú idő óta ezen az éjszakán újra szerelmesnek érezte magát, nem éppen Gizába, hanem magába az érzésbe, a boldogító kitárulkozásba és kiáradásba, amit a szerelem jelent, szerelmes volt, vagy csak elragadtatott és elégedett? Maga sem tudta volna megmondani.

Azzal váltak el, hogy Homály másnap elviszi őket valami szép helyre a kocsijával. Nem a János-hegyre, vagy Hármashatárra, hanem valami pestkörnyéki faluba, rántottcsirkére és homoki borra.

Gyönyörű délelőtt volt, de nappal, minden részegítő hangulattól mentes, nyugodt és tárgyilagos délelőtt, melynek józan világozása visszaredukálta a maguk valóságára az éjszaka exaltált érzelmeit. Jámbor, aki kissé szorongva nézett a Gizával való találkozás elé, megkönnyebbülve sóhajtott fel, mikor megpillantotta a pirosruhás Gizát Auréliával a kapu előtt. Hál Isten, nem vagyok szerelmes — állapította meg szenvtelenül. — Giza csinos, kedves, szeretetreméltó, de nem érdekel. Szívemet nem érzem a torkomban, lábam nem csuklik össze, a vér nem zsong a fülemben, nyugodt és hűvös vagyok.

— Kezét csókolom Aurélia, kezét csókolom Giza — hallotta a hangját. — Régen várnak már?

— Most jöttünk le — mondta Giza.

Jámbor elgondolkozva emelte ajkához finom kezét és figyelte magát. Nem érzett semmi rendkívülit.

— Ez nem szerelem — állapította meg eszelős józansággal s kedvesen Gizára mosolygott.

— Hogy aludt? — kérdezte mélyen a szeme közé nézve.

— Köszönöm, rosszul — mondta Giza.

— Egész éjjel nem tudta lehunyni a szemét — árulkodott Aurélia. — Végül az ágyam szélére ült és bevallotta, hogy...

— Hallgass, Ara — tiltakozott Giza. — Igazán milyen vagy...

— Édes — suttogta Jámbor s képmutatóan, álnokul megszorította Giza kezét.

Érzelmes álszerelem.

Pár perc múlva Homály is megérkezett. Maga vezetett. Másfélóra után a Pokolcsárdában kötöttek ki, szemben a Duna tulsó partján méltóságoskodó Váccal. Homály fellármázta a fogadóst, megrendelte az ebédet, majd csónakázni ment Auréliával. Jámbor a fák alatt imbolygott Gizával, aki érzelmes hangulatba esett és elmesélte rövid, boldogtalan házassága történetét. Jámbor figyelmet mímelve hallgatta Giza őszintén ügyefogyott közléseit. Figyelmet mímelt, de nem volt jelen. Olyan érzése volt, mintha álmában imbolyogna a fák alatt, tájékozatlanul és testetlenül.

Másfél óra múlva feltűnt a csónak a fák alatt. A társaság elhelyezkedett a csinosan terített asztal körül. Az elmaradhatatlan rántott hal után csirke került az asztalra és könnyű sárga homoki bor. A fogadós, fején fekete házisapkával, aki a konyha ajtajából vezényelte a személyzetet, most az asztalukhoz telepedett és ravaszul hunyorogva »a kedves párra« emelte poharát. Giza pironkodása megerősítette tévedésében Jámkort az ebéd kiváltotta testi jóérzés kábulatában, révetegen mosolygott maga elé, mint aki maradéktalanul meg van elégedve sorsával.

— Hozzák ki majd a kisbabát is — hallotta fél-

füllel a fogadós szavát. — Isten éltesse előre! — És újra összecsendültek a poharak.

Három napig tartott a paradicsomi állapot, mondvacsinált szerelmük sétáltatása, fitogtatása. Harmadnap Homály hazautazott, de Jámbor továbbra is a hölgyek lovagja maradt. Reggelenként, mihelyt felébredt, felhívta Auréliát. Rendszerint Giza jelentkezett, akit Aurélia magához költöztetett és ez rendszerben volt így, hiszen Jámbor Giza udvarlója volt, a hallgatólagos megállapodás értelmében. Dél tájban szolgálatba állt és éjszakáig a hölgyekkel maradt. Elkísérte őket utjaikra, együtt ebédelt és vacsorázott velük, moziba, színházba vitte őket, vagy hazament velük és négykezesedett Auréliával, mialatt Giza elkészítette a vacsorát. Előfordult, hogy Aurélia és Giza egyedül mentek el hazulról, ő még a lakásban maradt. Szerette és izgatta a lakás. Ha az ajtó becsattant a távozók mögött, olyan szorongó érzés fogta el, mintha bezárták volna, s lábujjhegyen imbolyogva, szobáról-szobára kalandozott. A kishalonnnal kezdte, melyben első látogatásakor Tituszra várakozott, a kedélytelen kis szalonnal, amely olyan volt, mint egy orvosi várószoba, jellegtelen pamfíl-gával és karosszékeivel s a dohányzó asztalkán a Therápiával. Innen nyílt Titusz dolgozószobája, melyben egy hatalmas íróasztal terpeszkedett érintetlenül, mint egy butorüzlet kirakatában, szemben a könyvszekrénnel, amelynek tartalma egy iparkodóbb gimnazista szerzeményeire emlékeztetett téveteg klasszikusaival és dibdáb modernjeivel. A három további szoba sem volt izgatóbb. Polgári ízléssel berendezett átlaglakás volt, fájdalmasan személytelen és öletelen otthon, melyről lerítt, hogy csak hajlék. Egyetlen intim helyisége a fürdőszoba volt, Aurélia kozmetikai laboratóriuma. De ha kopár volt is, nem volt akármilyen lakás. A benyomást alig keltő maté-

riák ellenére kiadósan foglalkoztatta Jámbor képzeletét. A lakást Aurélia szülei rendezték be a fiataloknak, ők szerezték be szigorúan okkázíós alapon a butorokat, a szőnyegeket, a zongorát. Ez volt az otthon fantáziátlanságának a magyarázata. A fiatal pár elképedve vette birtokába a távollétükben berendezett otthont s csak azért nem hajigálták ki már az első nap a rájukeröltetett butorokat, mivel tunyaságuk legyőzte igényességüket. Egyikük sem volt otthonszerető és otthonülő. Otthonuk alapjában véve csak kulissza volt, villongásaik és összebéküléseik színtere. Így hát minden maradt, ahogy volt. Aurélia még csak használta valamennyire a lakást, Titusz azonban igazán csak étkezni és hálni járt haza. Oly szórakozott volt, vagy annyira gyűlölte otthonát, hogy ötévi helybenlakás után sem ismerte ki benne még magát. Minduntalan elfeledte, merre van a fürdőszoba. A lakást sokkal kiterjedtebbnek tartotta, mint amekkora volt. Rengetegnek, amelyben el lehet tévedni, sőt esetleg éhen is lehet halni és ennek az eshetőségnek a megelőzésére kolbászokat, sajtokat és konzervdobozokat halmozott fel a könyvei mögött, másfelől kisajátította, birtokába vette a lakás külső tartozékait is, amennyiben hosszú ideig a balkon felett huzódó ereszen őrizgette megtakarított pénzét, persze hiába, mert Aurélia egyszer tettenérte, mikor az erkélyen egy székre állt és felcsimpaszkodott az ereszre. A titok kiderült, a pénz odaveszett. Egy délután, mikor a hölgyek magára hagyták Jámbort a lakásban és az feltámasztotta a zongora fedelét, hogy leporolja a tollseprőt soha nem látott húrozatot, egy összehajtogatott százpengőst talált a húrok között. Kiszedte és eltette Titusznak.

Az ürügy, mely látogatásaira s a lakásban való ügyelgéseiére feljogosította, Giza volt. A hallgatóságosai elfogadott fikció következtében viselkedése nem

szorult igazolásra, magától értetődő, jelleget kapott. Hogy a dolog valójában nem ilyen egyszerű, azzal természetesen Jámbor is tisztában volt, de ezen egyelőre nem törte a fejét. Hiszen — gondolta — mindez csak addig tart, amíg Titusz hazajön, ami bizonyos jelek után ítélve, nem késhetik soká. Addig pedig miért ne tartaná fel a látszatot, miért ne játszaná Giza epedő lovagjának szerepét? Giza nem kívánsz tőle sokat. Nemcsak hogy nyilatkoznia nem kellett, de még csak udvarolnia sem. Giza beérte virágokkal, alkalmi bókokkal és platonikus andalgásokkal. Nem, igazán nem kellett megerőltetnie magát.

Szívesen és kedvvel játszott a hát tovább a szerepét, annál is inkább, mert tudta, hogy Titusz a távolból helyesli viselkedését. Honnan tudta meg, hogy minden idejét Auréliával és Gizával tölti, még nem derült ki, de tudta, mert egy napon levelezőlapot küldött Jámbornak Badenből. A levelezőlap a Kurpromenadot ábrázolta s ez állt rajta: »Köszönöm, Jámbor.« Alatta gömbölyű női betűkkel: »Én is, Ibolyka.«

Minden vonalon hálások — gratulált magának Jámbor, de óvakodott megmutatni Auréliának a képeslapot.

A képeslap egy héttel Titusz elutazása után érkezett. A következő héten Titusz nem adott magáról életjelt. A harmadik héten azonban (azon a délután, amelyen Jámbor megtalálta a százpengőst a zongorában) csörögni kezdett a telefon. Jámbor feleremelte a hallgatót.

- Ki van a készüléknél? — kérdezte Titusz.
- Jámbor — felelte Jámbor.
- Remek. Küldje Auréliát.
- Nincs itthon — jelentette Jámbor.
- Hát küldje Gizát.
- Ő sincs itthon. Lementek a fodráshoz.

- Egyedül van a lakásban? — furcsállotta Titusz.
- Egyedül — felelte Jámber ártatlanul.
- Mikor jönnek a hölgyek haza?
- Körülbelül egy óra múlva.
- Jó, majd jelentkezem. Különben mi ujság?
- Különben semmi. Mikor jön haza?
- Rövidesen.

Mire Jámbernak újabb kérdés jutott az eszébe, szétkapcsolták a beszélgetést.

Titusz hazajön.

Mikor a hölgyek megjöttek, Jámber lelkesedve jelentette, hogy Titusz telefonált.

— És ilyenkor nem vagyunk idehaza! — sópánkodott Giza.

— Ne lamentálj — intette le Aurélia. — Ha közölni akar valamit velem, majd felhív újra.

Félóra múlva csörömpölt a telefon.

— Baden! — kiáltotta Gizi a készülék mellől.

— Jó, jó, azért nem kell örjöngeni. Hagyjatok magamra.

A szalonban, ahová a látszatszerelmesek a táv-érintkezés tartamára visszavonultak, Jámber és Giza suttogva megtanakodták a közeledési kísérlet következményeit. Jámber helyeselte a kezdeményezést, Giza rosszállotta. Jött volna szó nélkül haza. A tapogatózás csak mégjobban elkapatja, elvadítja Auréliát.

A beszélgetés lefolyása igazolta Gizát. Aurélia ingerülten civakodott az ürön át a távollevővel. Az álszerelmesek lapulva füleltek. Aurélia pár perc múlva lecsengette a beszélgetést és izgatottan kiszólt Gizáért. Jámber feleslegesnek kezdte érezni magát és hazament.

Ettől a naptól kezdve Titusz minduntalan fel-

hívta Auréliát. Néha reggel, máskor délután, némelykor késő éjszaka is. Haza szeretne jönni, jelentette Giza Jámbornak, helyre szeretné állítani házaseletét. Aurélia hivatalosan még mindig duzzogott ugyan, de Gizának az volt a véleménye — s ennekfolytán Jámbornak is —, hogy már unja az exlex állapotot s csak önérzetből dacol tovább. Ezért saját felelősségére, Aurélia ludtán kívül sürgőnyt menesztett Badenba és hazahívta Tituszt.

A lakásban tartózkodott, mikor Titusz megérkezett. Egy délután csengettek, Giza ajtót ment nyitni és Titusszal tért vissza, aki úgy viselkedett, mintha csak a városból jönne, mintha semmi sem történt volna, tulhangosan, tulzottan kedélyesen, mint mindig, ha vaj volt a fején. Kitörő örömmel üdvözölte Gizát és percekig szorongatta Jámbor kezét, megkönnyebbülve, hogy társaságban találja Auréliát és halogathatja az elkerülhetetlen kimagyarázkodást.

Aurélia megbántott méltóságába drapirozta magát, de uralkodott magán. Tudomásul vette a semmisesemtörtént-feltevést s a finom dámát játszott, aki vendégeire való tekintettel fékezi indulatait és elhatalasztotta a leszámolást. Teát szolgáltatott fel, háziasszonyoskodott s egész szeretetreméltóságát Jámborra pazarolta, mint valami rendkívüli vendégre, aki megkülönböztetett figyelmet érdemel. Aminek következtében Titusz is úgy viselkedett, mintha különös megtiszteltetésnek tarlaná, hogy Jámkort a házában üdvözölheti. Minduntalan feléje fordult, hozzá intézte a szavait, megállás nélkül beszélt, locsogott. Bécsről, a bécsi múzeumokról s a képtár Breugheljeiről, egyenként jellemezve a festményeket, szemmel láthatólag másra gondolva, szórakozottan, a szót szaporítva, mint aki erővel tartja szóval partnerét, nehogy annak eszébe jusson felállani és elköszönni. Giza azonban félreérthetetlen módon jelezte Jámbornak,

hogy jobb, ha odébbáll, mire az Titusz őszinte rémületére felállt és halaszthatatlan teendőire hivatkozva eltávozott.

— Üljön le a Beleznaiban — sugta Gizi neki. — Majd telefonálok.

— Jó — mondta Jámbor és lement a Beleznaiba. Beült a páholyba, ujságokat kért és várt a telefonhívásra. Egyszerre csak hívták.

— Mi van? — érdeklődött izgatottan. — Milyen a helyzet?

— Feszült — közölte Giza. — De azért csak jöjjön vissza.

Felsietett. Viharutáni hangulat fogadta. Az első mérkőzés véget ért, a felek kimerülten pihgtek. Aurélia visszavonult, Gizát is magával vitte. Titusz kényszeredett élénkséggel szórakoztatta vendégét, elismételve, amit Bécsről mesélt s megint Breughelnél kötött ki. Jámborra úgy hatottak másodizben hallott fejtegetései — aranyfüstlinomságú benyomások és közlésre szánt élesen formulázott képzettársítások (amiket akár mindjárt írógépbe is mondhatott volna, annyira kigyalulta őket már magában), mint azok a szükségből előszedett hanglemezek, amiket a rádió iktat műsoron kívül néha két egymásra következő szám közé. A lemez jó volt, a közvetítésben azonban eltorzultak értékei, mellékhangok, másfelé irányuló gondolatok zavarták a leadást, a hangsúlyok eltolódtak, a formába öntött lelkendezés lelketlenül hangzott. Mire gondol közben? — töprengett a hallgató. Mi bántja vajjon? Az, hogy elment, vagy az, hogy hazajött? Hogy áll az ügye? Kibékült-e Auréliával, vagy csak fegyverszünetet kötött vele? És hogy intézte el Ibolykát? Hazahozta, vagy Badenben hagyta? Mindez sokkal aktuálisabb volt pillanatnyilag, mint a breugheli vásznakon nyüzsgő tivornyázók, nyavalyatörősek és vízbetegek.

Közben a lány megterített. A hölgyek előkerültek. Asztalhoz ültek. A vacsora félbeszakította a leadást. Általános társalgás indult meg, melyben a résztvevők minden kényesebb kérdést kerültek, gyanusan lapos diskurzus ételekről és elkészítési módjukról. (Timár ebben a kérdésben is *à la page* volt, szenvedélyesen érdekelte a szakácsművészet.)

Asztalbontás után Aurélia előszedte kézimunkáját. Jámbor — Titusz Gizával ingerkedett — melléje telepedett.

— Kibékültek? — kérdezte halkán.

Aurélia nem válaszolt.

— Hát így vagytok? — kiáltott fel a szoba másik sarkában Titusz.

— Giza! Gyere ide! — szólt oda Aurélia hirtelen.

Giza Auréliához sietett. A két nő összebujva sutogott. Jámbor átsétált Tituszhoz.

— Lám, lám — fogadta az —, hát maga is beleesett.

Jámbor szégyenkezve tiltakozott.

— Csak ne tagadja. Gizi már kikottyantotta a titkukat. Mi az? Mi az? — förmedt hirtelen a szobalányra, aki lepedőt, paplant, párnát cipelve keresztülhajózott a szobán.

— Ágyneműt viszek a szalonba. A nagyságos asszony azt parancsolta, hogy a szalonban ágyazzunk a nagyságos urnak, a divánon.

— Miféle komédia ez már megint? — támadt Titusz Auréliára.

— Így rendelkeztem — felelte szenvtelenül Aurélia. — A maga ágyában Giza alszik.

— Kiköltöztet az ágyamból? Megörült maga? Azonnal vigye vissza azt az ágyneműt — fordult a szobalány felé.

— Nem viszi vissza! — mondta Aurélia. — A szobalánynak én parancsolok.

— Magának meg én. Értette?
A szobalány, karján az ágyneművel, tétovázva várta a fejleményeket.

— Ha nem tetszik, hurcolkodjon ki. Menjen vissza Badenbe.

— Vigyázzon, mit mond, mert a szaván fogom.

— Tessék. Fel is ut, le is ut.

Titusz magából kikelve Auréliára rontott.

— Kezdi? — sziszegte. — Azt hiszi, újra járomba hajtom a fejemet? Téved, aranyom. Maga ezentul úgy fog táncolni, ahogy fűtyölök.

— Azt lesheti — nevetett a szeme közé Aurélia. — Örült! — sikoltott fel hirtelen. — Kicsavarja a karomat! Eresszen el!

Hirtelen kiszabadította magát és menekülni akart, de Titusz újra elkapta a karját. Lihegve dülakodtak. Aurélia igyekezett beleharapni Titusz kezébe, de Titusz felszorította az állát, úgy hogy nem marhatott bele a tenyerébe, hanem Titusz ujjainak présében tehetetlenül vicsorgott és acsarkodott. Döbbenetes és komikus jelenet volt egyszerre. Jámbor pár pillanatig dermedten asszisztált a visszataszító verekedéshez, aztán eltökélten elindult az ajtó felé.

— Elmegy! — sietett utána Giza.

— El én — mondta keményen a látogató.

Fel volt indulva, reszketett.

— Ezt nem birom nézni. Kisül a szemem a szégyentől.

— Hogy lehet ennyire szívtelen? Miért nem védi meg Auréliát?

— Hogyan védjem meg? — kérdezte vissza a látogató. — Álljak oda verekedni velük?

— Mit tudom én, hogyan? — fakadt ki Giza. — Most láthatta, hogy mindennek Titusz az oka. Mindig ő kezdi a tettegeskedést. Hova megy?

— Haza.

— Nem engedem. Maradjon a közelben, hogy ha a helyzet még jobban elvadul, legalább értesíthessem. Maga nem tudja, hogy ezek mire képesek. Üljön be a Beleznaiba.

— Már megint? Minek?

— Minek? Minek? — toporzékolt Giza. — Azért, mert talán rendőrt kell hívni, vagy orvost, vagy a mentőket, vagy a halotyszállítókocsit. Hiszen ezek olyanok, mint a fenevadak. Hallja? — fülelt aggódalmaskodó arccal befelé az előszobából.

A lakásból üvöltözés, sikongatás, rohangálás, fel-lökött székek és asztalok csattanása hallatszott.

— Örjítő! — morogta Jámbor halványan.

— Na menjen már — könyörült meg Giza a boldogtalanon. — Talán le tudom szerelni őket.

Másodszor is beült a Beleznaiba, dupla feketét és dupla konyakot fogyasztott, hogy megnyugtassa az idegeit és várta a fejleményeket. Féltyenkettő felé telefonhoz hívták.

— Maga az, Jámbor? — kérdezte Giza.

— Én. Élnék még?

— Élnék.

— Mi a helyzet?

— Titusz a sebeit kötözgeti — Aurélia förtelmesen összekarmolta — Auréliának migrénje van. Azért beszélek ilyen suttogva, mert Titusz minden pillanatban kijöhet a fürdőszobából és nem akarom, hogy meghallja, mit beszélek. Hallgasson ide. (Jámbor még sohasem találta ilyen közelinek, ilyen melegnek Giza hangját. Búgott, mint a vadgalamb). Aurélia kéreti, maradjon fenn éjszakára, mert fél, hogy Tituszon újra kitör a dühroham és megfojtja. Várjuk. Már meg is van vetve a helye az uriszobában.

— Maguknál kell aludnom?

— Igen. Tüstént jöjjön fel.

Engedelmeskedett. Be sem kellett a lakásba csen-

getnie, Giza már várta a kicsire nyitott ajtó mögött. Az előszobában sötét volt. Egy puha kéz — Gizáé — kézenfogta és behuzta a lépcsőházból.

— Maga igazán jó fiú — suttogta Giza és betessékelte az uriszobába. Giza éjszakai toalettben volt, kimonóban, papucsban, oldottan, mint egy kibomlott virág. Jószagú volt, friss volt és enyhén izgatott.

— Egyelőre békesség van — világosította fel sebtében Jámhort —, Aurélia megtört. Még a közös ágyba is beengedte Tituszt.

— Akkor talán felesleges is, hogy... — feszengett Jámhor.

— Dehogy felesleges. Maga most már csak maradjon itt. Ezeknél sose lehet tudni, mikor örülnek meg. Mindent kikészítettem, amire szüksége lehet. Még olvasni valót is, az új Nyugatot. Jóéjszakát.

És kedvesen biccentve sorsára hagyta a boldogtalant.

Jámhor pár pillanatig révedezve állt Auréliának a valóságos Auréliától annyira elütő portréja előtt, aztán gyorsan levetkőzött, belebujt Titusz hálóingébe, melyet a gondos Giza párnájára készített és elkattantotta a villanyt. Alvásról persze, szó sem lehetett. Felajzott idegekkel fülelt a sötétbe, de nem hallott semmit. A lakás, hál' Istennek, elcsendesedett. Jódarabig hevert így, felajzott idegekkel és fülelő fülekkel s azt hitte, hogy ébren van, holott aludt. De azt hitte, hogy ébren van és tisztázni próbálta, mi az, amit hall, az a tompa mormogás, ami olyan, mint mikor az ember telefonkagylót tart a füléhez — tartós, de tartalmatlan mormogás, aminek a mélyén más is van, valami tagoltabb, de egyelőre kivehetetlen üzenet vagy közlés, amit ki kellene valahogy tisztítani. Meg is próbálta — feszülten figyelt; eleinte eredménytelenül, aztán mintha valamennyire tisztult volna a mormogás, mert már emlékeztetni kezdte

yalamire — már nem volt közömbös kagylómoraj,
hanem intenciókkal és indulatokkal telített áramlás,
kapcsolatot kereső közeledés — búgó, biztató, melen-
gető. Most egészen tisztán hallotta.

— Jámbor, — sugta a fülébe Giza.

Felriadt. Égett a villany. Giza hálóingben állt
a pamlag előtt.

— Mi történt? — ült fel Jámbor.

— Rettenetes — tördelte Giza a kezét. — Már
megint elkezdtek. Figyelje csak.

Ingerült veszekedés lármája hallatszott a háló-
szobából.

— Hallgasson!

— Maga hallgasson!

— Nem hallgatok! Hol a nő? Hova tűntette?

— Semmi köze hozzá. Érje be azzal, amit közöl-
tem. Az ügy be van fejezve.

— Ilyen könnyen mond le magáról. Finom nő
lehet.

— Hagyja ezt az ostoba fölényeskedést. Véletlenül
igazán finoman viselkedett.

— Miben volt olyan finom? Abban, hogy lemon-
dott magáról? Biztos már van más valakije.

— Ez a feltevés magára vall, a maga szennyes
trottoir-fantáziájára. Hát vegye tudomásul, hogy nincs
senkije.

— Miből fog élni? Ki fogja eltartani?

— Az nem tartozik magára.

— Szóval maga fogja eltartani.

— Nem én — üvöltözött a távolban Titusz. —
Hagyjon aludni.

— Figyelmeztetem, hogy ha összejátszanak a
hátam mögött...

— Nem játszunk össze — tiltakozott Titusz. —
Mondtam már, hogy a dolog véget ért, hogy ez a nő
nincs többé és passz!

— Miért ne volna? Megölte és feldarabolta?

— Elég volt! — rikácsolt Titusz. — Ha még egyet nyikkan, magát darabolom fel. Kalapáccsal verem szét a fejét.

Jámbor szó nélkül kiugrott az ágyból és a ruhadarabjai után kapkodott.

— Rémes ugye? — suttogta Giza sápadtan. Hosszú világoskék selyem hálóingben állt a szoba közepén és reszketett.

— Hallja? — kérdezte újra meg újra.

A láрма hirtelen elcsöndesedett. Jámbor, aki már az ajtó felé tartott, megtorpant. Füleltek. Aurélia előbb hangosan, majd megennyhúlten zokogott, hosszan, gyerekesen. Titusz dörögve csitítgatta, nyugtatta. Jámbor Gizára pillantott — aztán a leány felé fordított arccal végigtapogatta a falat és elkatantotta a villanyt. A szoba sötétbe merült.

— Giza — suttogta és kitárta karját. Giza hang nélkül a karjaiba zuhant. Szája aléltatóan édes volt és forró, mint a nap hevében átmelegedett fekete szeder.

Konszolidáció.

Giza »behódolása« — ez a sokszorosan megalapozott, mindent összevéve már régóta esedékes esemény — előkelő helyzetet biztosított Jámbornak Tituszék társadalmában. Jámbor ez ellen eleinte kézzel-lábbal tiltakozott, mert a történetek dacára az volt a meggyőződése, hogy a páholybeliek — és elsősorban Titusz és Aurélia — akik kitűnő figyelemmel kezelték őket, a boldog szerelmeseket — teljességgel félreértik a helyzetet. Boldognak kétségkívül boldog volt — hiszen olyan kényesen sütkérezett a feléje áradó jóindulatban, mint kandúr a napon

—, de szerelmes nem volt, bármennyire jól esett nemcsak hiúságának, de érzékeinek is Giza csendesen derűs, semmire sem gondoló odaadása. Ha a Giza magatartásában kifejeződő érzelmeket összehasonlította a saját bensejében fenekedő indulatokkal, amiket csak állandó erőfeszítéssel sikerült elcsitítania, meg kellett állapítania, hogy nem szerelmes Gizába. Erre többféle bizonyítéka volt. Először is szégyelte azt a bizonyos éjszakát, amelyen érzése szerint »viszszala Giza gyengeségével«. Akármennyire tudta is, hogy önvádja alaptalan, mert hiszen nem élt vissza a helyzettel, csak elfogadta, ami magától ölébe hullott, érzése ellentmondott ítéletének. Egyáltalán furcsán viselkedett. Zavartan, elérékenyülve gondolt Gizára és állandóan hálálkodni akart neki. Néha meg is tette, minden à propos nélkül a keze után kapott és az ajkához emelte.

— Mit csinál? — kérdezte ilyenkor Giza.

— Ez a legkevesebb, amit tehetek — felelte Jámbor könnybelábadtan. — Voltaképpen a lábai elé kellene borulnom.

Giza kinevette. Gizának nem volt büntudata. Giza boldog volt. Mivel azonban — a belső szerelmi bizonytalanságtól eltekintve, Jámbor is boldog volt — összehasonlíthatatlanul felszabadultabb és boldogabb, mint a büntetés előtt — habár egészen más okból, mint Giza — sürgősen elhallgattatta kétségeit és alkalmazkodott a változott helyzethez, vagyis boldognak tűntette fel magát.

Ezt, mint észrevette, el is várták, sőt megkövetelték. Nem Giza, aki semmit sem kívánt tőle tulajdonképpen, hanem a többiek. Mert akármennyivel érdekesebb is a pokol azok számára, akik csak szemlélnek és nem maguk szenvednek verminek és bugyrainak gyötrelmeit, mint a paradicsom (amelyről

még Dante sem tud sok érdekeset mondani), a szerelmi marakodás poklában — a Beleznaiban — hihetetlen elismeréssel adóztak annak a boldogság-látszatnak, amelyet Giza és Jámbor összetartozása jelképezett. Derűjük és nyugalomuk nyugvópont volt, művészi kontraszt Titusz és Aurélia viszonyához. Talán ezért kedvelték és pártolták, nézték mindannyian jószemmel a szerelmeseket.

Jámbor közérzetére felettebb jó hatással volt a minden oldalról feléje áramló jóindulat. Szorongása megszűnt, bizalmatlansága megnyugodott. Szürke s érzékenykedő bevándoroltból teljesjogú benfentessé lépett elő, bevették, honosították. Gizával való érzelmes kapcsolata tisztázta és véglegesítette helyzetét. Máról-holnapra az érdeklődés központjába került, egyebek között már csak azért is, mert a Titusz és Aurélia közötti vetélkedés pillanatnyilag holtpontra jutott és a pletykára éhező társaságnak egyenesen kapóra jött a szétbeszélhető új matéria. Kapcsolatuk téma lett, megfigyelték és kommentálták cselekedeteiket, számontartották Jámbornak minden hangulatát, de nem kritikus beállítottsággal, hanem — ebben is Aurélia kezdeményezésére — szeretettel és szimpátiával. Mintegy határozatba ment, hogy külsejének elhagyatottsága művészi szórakozottság, szótlansága tartózkodás, sutasága báj. Minthogy a páholy minden kérdésben egyöntetűen foglalt állást, mint valami kormánytámogató parlamenti frakció, melynek tagjait pártfegyelem köti, a társaság a Giza—Jámbor kérdésben is egyetértő, azonos álláspontra helyezkedett. S minthogy minden kérdésben a szélsőséges álláspont győzedelmeskedett — a társaság két végletet ismert, ájult lelkesedést és acsarkodó gyűlölködést —, most is túlzásba vitte jóindulatát, mely szertelen volt és heves, mint valami tömegmozgalom. Ha ez így marad, állapította meg Jámbor, akkor bele

fogunk kerülni az iskolakönyvekbe, mint Tristan és Isolda a Beleznaiban.

Vélekedésük téves volt, de Jámbor óvakodott meghazudtolni s ezzel maga ellen hangolni a közvéleményt. A társaság arra alapította megállapítását, hogy Jámbor mióta Giza lovagja lett, egyenletesen derűs, mámoros, eufóriás. A megállapítás helytálló volt, megokolása azonban nem volt az, mert ha Jámbor csak félannyira szerette volna Gizát, mint ahogy a társaság vélte volt, közérzése nem lehetett volna állandóan felhőtlen és kiegyensúlyozott. Elégedettségének egyszerűen az volt a magyarázata, hogy végre megtalálta azt a szituációt, amelyre kezdettől fogva áhítozott. Végre olyan helyzetbe került, amely a maga pusztá tényével elhallgattatta önlelkicsinylő lelki kétségeit. Amire vágyódott, az volt, hogy fenntartás nélkül befogadják a társaságba, mint bizalmasukat. A társaságba, ebbe az öt mindenekfelett izgató, különleges törvények szerint élő kis társadalomba. Ez volt az, amire vágyakozott s amit, hála Gizának, végre megkapott. Teljesjogú tag volt, sőt annál is több, családtag, hozzátartozó. Ez volt az, amire áhítozott, nem Giza, aki Titusz, Aurélia vagy akárcsak Lidia mellett számba se jöhetett, mint személyiség, de mert meleg karjaival átsegítette Jámkort azokon a valójában csak képzelt akadályokon, amelyeket gyanakvó képzelete vágyteljesülése elé tornyosított, mivel úgyszólván beemelte oda, ahova kívánczozott, Jámbor őszinte hálával adózott neki, olyan hálával, amelynek megnyilatkozásai messzemenően kielégítették Giza szerelmi igényeit. Giza ugyanis — Jámbor szerencséjére — nem volt gyanakvó természetű. S mivel állandóan azt hangoztatták körülötte, nemcsak Aurélia, hanem a többiek is, hogy szerelmük felhőtlen és tökéletes, készségesen elhítte nekik. Jóhiszemű, naív lélek, aki nemcsak azt fogadta el kritikátlanul, amit másoktól

hallott, hanem a beléje imputált érzelmekben sem kételkedett s a többségi határozat döntése szerint érzett, izgult és lelkendezett.

Mindez módfelett megkönnyítette Jámbor valójában rendkívül kényes helyzetét. Lehetett figyelmetlen és hanyag szerelmes, a Beleznaiban mindez eredetiségnek számított. Valójában mindenki jobban érdekelte a társaságban, mint éppen Giza. Ez viselkedéséből lépten-nyomon kitűnt. De Giza szerencsére nem volt hiú és eszébe sem jutott, hogy lekösse, vagy izolálja Jámbort, ellenkezőleg: büszke volt társasági sikereire.

Teljes siker volt. Befutott, érvényesült, kakaskodott, kényeskedett és pasáskodott. Gátlásai feloldódtak, újjászületett. S mivel a társadalmi érintkezésben minden kölcsönös, az emberek hozzá való viszonya is megváltozott. A legszembetűnőbbben Tituszé.

Titusznak elutazása előtti magatartása nyilvánvalóan Titusz hibáján kívül, nem olyan volt, mint amilyenre Jámbor Pestre való visszatérése előtt számított. Nem mintha megtagadta volna barátságukat, egykor volt lelki és szellemi cinkosságukat, ezt nem foghatta rá, mert élénken és szívesen emlékezett vissza szabadságosabb legényéveire, ha mással nem, egy-egy sokatmondó kis mozdulattal Jámbor felé, mintha csak azt jelezné, hej-haj, nem így képzeltük ezt valaha, cimbora!

Ezek a rezignált kis jelzések a páholyban dühöngő viharok közepette, meghatották Jámbort. Vissza is hunyorított: ne félj, koma, lesz az még más-hogy is. De ennyi volt minden. Jámbor hiába várta, hogy Titusz szavakban is kiöntse előtte a szívét, annak nem volt számára soha ideje, mindig el volt foglalva, mindig lőtött-futott, ha pedig néha nagyritkán kettesben maradtak s ő személyesebb hangot

ütött meg, Titusz mindig talált rá valami ürügyet, hogy elhalassza a kimagyarázkodást. Jámbor, a gyanakvó és érzékenykedő, zokon vette tartózkodását. Az volt az érzése, hogy terhére van Titusznak, aki csak kényelemszeretetből túri meg őt maga körül s még csak arra sem méltatja, hogy kereken közölje vele, mit jár a nyakamra, maga ló, nem látja, hogy minden megváltozott, mióta híres és házas vagyok? Tűnjön el! Nem kedvelem a kísérteteket. Így látta helyzetét az első helekben a kávéházból való távozásai után s minden másnap azzal az elhatározással ébredt fel, hogy beszünteti látogatásait. Délutánonként azonban megint csak kibandukolt a Beleznaiba, mert közben sikerült elhitetnie magával, hogy túlozta aggályait, hogy Titusz csak ideges és léha, de nem hit-szegő.

Most aztán mindez megváltozott. Titusz, mintha kicserélték volna, mikor tudomására jutott Giza és Jámbor kapcsolata. Jámbor csak sokkal később jött rá, hogy Titusz vonzalmái és ellenszenvei egyáltalán nem személyesek, hanem akárcsak a páholytagokéi, irányítottak. Lelke mélyén talán (de csak talán) megőrizte függetlenségét, talán nem osztotta feltétlenül a páholy párthatározattá emelt, minden tagra kötelező lelkendezéseit és utálkozásait, talán, mondom, óvatosan és feltételesen, mert magatartásából ez soha nem derült ki világosan. Mameluk volt, száz-százalékos mameluk. Akit a páholy akceptált, azt ő is a bizalmába fogadta, akit pedig kiutáltak a páholyból, azzal ő sem érintkezett tovább. Sajnálatraméltó jellemgyengesége most Jámbor szempontjából kedvező formában nyilatkozott meg. Mintha csak a társaság vélekedésének kifejeződését akarta volna bevárni tartózkodásával, »mintha csak azért lett volna Jámborral szemben eddig tartózkodó, mert nem akarta befolyásolni a társaság ítéletét, most azonban, a

távollétében történt döntés után, szabadjára engedte érzelmeit s szinte tünetően fogadta kegyelmébe barátját, úgy is, mint a Giza szerelmesét. Friss bizalma jeléül már első nap félrevonult Jámborral s beavatta szerelmébe, mely korántsem hűlt ki, mint ahogy Auréliával elhitette volt. Borongó, tragikus pátosszal beszélt, homályos célzásokkal közéleti kötelezettségeire, amelyek miatt a viszonyt kénytelen egyelőre megszakítani, de fel fogja maga mögött égetni a hidakat, mert az életet Auréliával — hiszen erről Jámbor is meggyőződhetett — nem bírja tovább. Ez méltatlan hozzá, ez maga a pokol. Mennyire más az a leány, mint Aurélia! — lelkenedett. — Csupa szív, csupa jószág, csupa alázat. Most itt van ő is Pesten. Egy szerény albérleti szobában várja be, míg Titusz felszabadul, aztán együtt kivándorolnak Kanadába, vagy máshova. Addig nem is látják egymást. A titkár, aki eltűnt a Beleznaiból, mióta gombostűket evett, közvetítési diszkrétén üzeneteiket. Ha Jámbor megesküszik, hogy titkot tart, megismerkedhet vele.

Jámbor, enyhe lelkifurdalással Aurélia irányában, hallgatást fogadott. A titkár, aki Leporellóvá lépett elő, megszervezte az összeesküvést. A sziget bejáráshoz rendelte Jámbort, felkérve, hogy pontos legyen. Ott várta Ibolykával az autbuszmegállónál, a megjelölt időben és másfélórás sétát engedélyezett. Ő addig őrtáll és feltartóztatja azokat az esetleg erre tévedő páholytagokat, akiknek nem szabad tudniok, hogy Ibolyka Pesten tartózkodik. Aminek vajmi csekély esélye volt, mert az idő esőre hajlott, rövidesen meg is eredt. Kellemetlen volt, mert a titkár kikötötte, hogy kávéházba, vendéglőbe nem térhetnek be. A zenepavillonba menekültek az eső elől. Ibolyka ügyetlenül viselkedett. Mindenáron érdekessé akarta tenni magát, de ez sehogy sem sikerült neki. Jámbor

idegenkedve hallgatta érzélgős fellengéseit, amelyek sehoggy sem illettek az elázott sziget kijózanító hangulatához. Olyan eltökélten próbálta elbájolni Jám-bort, olyan vaskosan móríkálta magát, hogy az mélyen elkedvetlenedett s alig várta, hogy szabaduljon tőle. Beképzelt liba, szögezte le. Közelébe sem jöhet Auréliának.

Nem kellett nyilatkoznia, Titusz leolvasta az arcáról, hogy a leány rosszul vizsgázott. Pár nap mulva közölte Jámborral, hogy szakított Ibolykával. A leány ultimátumot intézett hozzá s ezzel bebizonyosodott, amit Titusz kezdettől fogva gyanított, hogy már az első családi konfliktust is Ibolyka hiúsága robbantotta ki, hogy Ibolyka hozta alattomosan Aurélia tudomására Titusszal való kapcsolatát, hogy halálra sebezze Auréliát, aminthogy főként azért is kezdett ki Titusszal, hogy Auréliának, akinek személye százszorta jobban érdekelte, mint Tituszé, borsot törjön az orra alá. Elbizakodottságában azonban elszámította magát. Már azt hitte, hogy győzedelmeskedett, s ezzel mindent elrontott. A kényelemszerető Titusz a vagy-vagyra kijelentette, hogy Aurélia mellett marad. Ibolyka sértődötten eltűnt a Timár-család életköréből.

Igy ért véget a Timár-család háziboldogságát fenyegető Ibolyka-ügy, mely közvetett kihatásaival Jám-bort a kör kegyeltjévé tette. Végeredményben ő volt a két nő közötti vetélkedés győztese, ennek köszönhetette Aurélia barátságát, Giza szerelmét s amire mindennél több súlyt helyezett, Titusz bizalmát, melyet a groteszk intrika feltámasztott halottaiból. Jámbornak nem kellett többé aggodalmaskodnia, hogy Titusz csak udvariasságból hallgatja meg s az első ürügyre elszalad. Most Titusz vonta félre minduntalan, hogy megvitassa vele helyzetét, most megfordult a kocka, most bekövetkezett az, amit Jámbor kishitúségében

álmodni sem mert volna, hogy nem neki kell harcolnia Tituszért, hanem Titusznak érte. Mert most ez volt a helyzet a Beleznaiban. Jámbor akárhányszor megfigyelhette, mikor beállított, hogy Titusz már türelmetlenül várja, de ugyanakkor Aurélia és Giza is, hogy mindhárman egyformán igényt tartanak rá. Válogathatott, melyiküket boldogítja előbb.

Az új helyzet nemcsak hiúságának esett jól, de kielégítette összes igényeit, úgy az érzelmi, mint az értelmi. Három világban élt egyszerre, ugyanannak a világnak háromféle vetületében, amely világoknak ugyan azonosak voltak az elemei, de minden vetületben máshogy kapcsolódtak. És minden világnak más volt a klímája, a légköre. Az egyik, az Aurélia világa, vulkánikus világ volt, kisülésekkel és zivatarokkal, eseményes, izgalmas, forrongó világ; a másik, a Gizáé, halk, ábrándos, holdsugaras; a Tituszé paradox és meditatív, Tibet és Amerika egyszerre, egy végletesen értelmes, de ugyanakkor elképesztő világ, amelyben minden jelenségnek két arca volt, az értelmezett és a rejtélybe forduló. Kétségtelen, hogy a három világ közül a Tituszé volt a legérdekesebb. Mert míg a másik kettőt csak a klímája különböztette meg a közönséges világoktól, az övé valóban más volt, mint a mindennapos világ, nemcsak klímájában, de tektonikájában is, felfedezetlen, új világ, üvegtestű oroszlánokkal és védjegyzett alkatú zsiráfokkal, mulattató ötletvilág, korláttal körülvett kitekintőkkel a természettudomány és a filozófia függő kérdéseire és ő, mint valami szellemlény, közlekedhetett a három világ között, hol az egyiket, hol a másikat élvezve, vagy mindhármát egyszerre, konjunkcióikban és egymásrahatásaikban, mikor bolygóik kíséretében elfoglalták helyüket a Beleznai páholyürében.

Új helyzetében egyszerűen elképzelhetetlen volt

a számára, hogy akárcsak egy napra is kimaradjon a Beleznaiból. Immár kiszakíthatatlanul közéjük tartozott. Napirendjének egyetlen szilárd pontja a Beleznai volt. Minthogy mindig későn került ágyba, a délelőtt nem számított. A koradélután már a Beleznaiba való készülődés töltötte ki. Gyalog ment át a Ferenc József-hídon s már a hídfőnél a körzetben érezte magát, felderült, felfrissült, élvezte a partraérés örömét. Még pár lépés, amíg túljut a szállodapalotán, még pár lépés a nyílegyenes Horthy Miklós-úton s a sarkon már feléje mered a meghitt kávéház, melynek minden évadban más képe volt. Nyáron kirakták az asztalokat a járdára. Ilyenkor a társaság a szabadban tartózkodott, kényelmes karosszékekben lebzelt sötétedésig, aztán felkerekedett és áttette tanyáját a közeli vendéglőkert virággal befuttatott lugasába, záróráig borozgatva és záróra után visszatelepedve a Beleznai elé. Hány nyári estéje múlt így el — hány dinnyeillatú, meleg nyári éjszaka, csillagfénnel és cigányzenével s mélyreszántó, meghitt beszélgetésekkel! Milyen elevenen emlékezett a kávéház napfényben csillogó oromzatára, a koratavaszi záporok után, a téli délutánok fülledtségére, mikor a kávéházaknak kabátszaguk van s mikor fagytól pirosra csípett arccal, karmantyúsan, magasszárú, csillogó lakk hócsizmákban szállingóztak be egymásután a páholy hölgytörzsökösei. A legelevenebben mégis a kellemetlen, szeles novemberi délutánok hangulata maradt meg benne, amikor kínos a közlekedés s az ember alig várja, hogy fedél alatt legyen. Ebben a hónapban korán sötétedett. Négy órakor már villanyt gyujtanak, mely úgy sárgál át az összehúzott függönyökön, mint a fénné szűrt tea. De hiába erőlködöm: realisztikus eszközökkel lehetetlen visszaadni, amit Jámbor érzett és érzékelt akkoriban, mert az érzékelés minden elemét átalakít-

totta, tartalmakkal ízesítette és súlyosbította; a valóság — a Beleznai és a benne tanyázók — mítosszá minősült át. Egy ízben megkísérelte művészi eszközökkel kifejezni a Beleznai varázsát és főként azt az érzését, hogy a páholy izoláltságában van valami szigetszerű — és Penelopével azonosította Auréliát, aki hölgyei közt új ithakai hajlékában és kéréktől szorongattatva várja haza a vad tengeren bolyongó urát, Odysseus-Geirenger-Tituszt (ezt a transzpozíciót Jámbor különböző okokból igen sikerültnek találta, mert Tituszban valóban volt valami a furfangos görög királyból). Két novemberi délután, amelyet náthája következtében otthon kellett töltenie, papírra vetette a homerosi időkbe vetített látomást, szándékolt anakronizmussal Strabonak mintázva benne magát s felgyógyulása után felolvasta a Beleznaiban. A kis remekműnek, a páholy jelképesen kifejezett, megszólalásig hű ábrázolásának igen nagy sikere volt. Így hangzott:

INTERMEZZO

A szirén.

Mais pourquoi pleure-t-elle?
C'est que demain, hélas! il
faudra vivre encore!
Baudelaire, Le Masque.

Az egymásra tornyozott paloták tömegét össze-
mosta az eső s a szirtfokon épült Ithaka egyetlen
síkban meredt a tenger fölé, mint egy rézmetszeten.
Faggyúszagot hozott a szél a víz felől és a főkávéház
homlokzatán megcsörrent a fagyalkoszorú. A széles

üvegablakok mögött férfiak mozogtak, dákokkal a kezükben. Néha egy-egy magasra tartott ezüstálca úszott el a fejekt felett.

Penelope hölgyeivel a legbensőbb páholyban ült. Ott voltak mind: Euryklea, a dajka, Létho, a komorna, Weisz doktor, Mancsi, Elza, Eppingerné, körülöttük pedig a kérők, szakállasan, az asztalra könyökölve s szemüket legeltetve a királynőn. A férfiak halkán marakodtak egymás között s bár Philtiades nyögött, Pachander morgott, Hamadrias sóhajtozott, olyan volt mindez, mintha álomban tennék s ugyanolyan álomhangon kuncogtak a hölgyek és csörögtek a horgolótűk a kezükben.

Strabo kilépett a telefonfülkéből.

— Lokrisból már elindult — jelentette az úrnőnek.

— Biztosan Cythérében időzik — mondotta Penelope nyugtalanul.

— Cythérét is hívtam, de senki sem jelentkezett. Ügylátszik nincsenek otthon.

— Próbálja meg, hátha az Athenaeumnál van — kérlelte Penelope.

Strabo visszament a fülkébe és leemelte a kagylót: — Odysseus — kiáltotta a homályba és fülett. Várt, nem kapott választ, kijött.

— Csak a tenger ordít és az arany harsog — mondta a királynőnek. — Bizonyyal könnyű csónakában ül már és evez Ithaka felé. Elébe megyek.

— Menjen, Strabo — bízta Penelope. — Jöjjön csak haza, majd jól megmosom a fejét.

Strabo kalapja után nyúlt és kilépett a homályba. Az eső szünőfélben volt, a hold kibukkant a fellegek mögül. Óvatosan lépdelt egyik kőkockáról a másikra, a csatakos sikátorban, amely a tengerpart felé ereszkedett. A híd hatalmas pillérei alatt megállt és várakozott. Szeme elé tartotta tenyerét és az éjszakát

fürkészte. Fények cikáztak a tulsó parton, kék, zöld villanások, reklámtáblák, reflektorok. Háta mögött mély álomban szunnyadtak az apró ithakai házak. Egyszerre megcsobbant a víz. Csónak közeledett sűrű evezőcsapásokkal a part felé. Strabo tölcserít formált a tenyeréből.

— Halló, Geiringer — kiáltotta a csónak felé.

— Oioioiho — harsogott a tenger felől.

A csónak partot ért. A benne ülő izmos görög félretolta az evezőket s partra ugrott, maga után húzva a sajkát. Geiringer Odysseus volt, a király.

— Segítsen, Strabo — mondta. — Rengeteg holmit hozok. Három marék aranyport, hét kiló ámbrát, négy rúd szalámit és egy hallámpás rádiókészüléket.

— Penelope türelmetlenkedik — jegyezte meg Strabo. — Mindnyájan együtt vagyunk, vacsora-idő van.

Odysseus Strabo arcába bámult.

— Vacsoraiddő — ismételte szórakozottan, mint aki elfelejtette, miről van szó. Majd: — Valóban vacsoraiddő van — ismételte meg most már szilárdan, szinte parancsoló hangon. — Kik vannak a kávéházban?

— Euryklea, Letho, Pachander, Weisz doktor, Elza, Hamadrias és Euromachos — sorolta fel Strabo a vendégeket.

— A derék Weisz doktor? Kitűnő! — derült fel a görög. — Rendben van. Előbb azonban sétáljunk egyet. Gyönyörű idő van.

— Ésik — próbált ellenkezni Strabo. — És az asszonyok türelmetlenek.

De a görög már elindult. Gyors, kissé tántorgó léptekkel ment, felsőtestét előreleendítve, balkarjával maga után húzva gerelyét. Strabo mögötte loholt. Szótlanul haladtak a híd feljárójáig, ahol az hatalmas vasvázával kiível a tengerre. — A görög megállt és

szipákolva szívta mellére a párás levegőt. Túl az esőn, meleg, aranyos foltok csillámlottak a vízen.

— Nézze csak, nézze — lelkengett Odysseus.

— Az a piros fény ott balra, az a halványan pislákoló fény Polyphemos szigete. Ahol az a fehér örvény forog, ott van a Scylla és Charybdis. Délután szerencsésen megúsztam őket. Az a kis vörös fény a phaeákok őrtüze ott. Ahol az a sárga folt aranylik, ott laknak a lótuszevők.

Strabo hunyorogva nézett a pontokkal pettyezett homályba.

Miért hazudik? — gondolta bosszúsan. — Negyvenkétéves és nem szégyelli magát.

Odysseus megismételte:

— Ott laknak a lótuszevők. Arra nyugaton fekszenek Herkules oszlopai s ott északon van Ultima Thule.

De Strabonak nem volt kedve a tréfához. Fanyarul, mint aki csak kötelességét teljesíti, közbevágott:

— Ne bolondozzon, Geiringer! Jöjjön, Penelope nyugtalankodik.

— Várjon — csillapította a görög és Strabo keze után nyúlt. — Nézzen át a tulsó partra. Húzzon gondolatban egy vonalat Chiostól Zanteig. Látja azt a zöld pontot ott, fenn, a harmadik emeleten? Az a szirén ablaka. Látja?

— Látom — mondta Strabo közömbösen. — A szirén virraszt.

— Hát nem fenséges ez? — lelkengett a görög. — Fenn az ablakban a szirén és lenn köröskörül, mindent előntve és mosva a locsogó tenger.

— A locsogó tenger! — ismételte Strabo gúnyosan. — Amivel a matrózok asszonyaikat ijesztgetik. Jöjjön, Geiringer. Penelope türelmetlen és ideges. Nem vállalom a felelősséget.

8 Németh A.: Egy foglalt páholy története

A szél alulról fújt a szemükbe a víz felől. Hátat fordítottak a tengernek. Strabo társára pillantott. »Olyanok a kezei, mint a fóka mellső uszonyai« — gondolta. »Sokat időzik a tengeren...« Hirtelen keserűség fogta el.

— A tenger ma már nem az, ami valamikor — kezdte. — Motorcsónakok közlekednek a szigetek között. Az átkelés kényelmes és veszélytelen.

— Etyetye, kis hamis! — tréfálkozott a görög és jobbra-balra ingatta a fejét.

Strabo dühös lett.

— Miért hazudik? — kérdezte fennhangon, ki-méletlenül. — Azt állítja, hogy vihar kavarog Lenkippos körül, mikor őtt olyan sima a víz, mint az olaj. Azt mondja, hogy hat hónapig vergődött Egea szigetétől Melenáig, holott tanuk vannak rá, hogy délután kettőkor ült csónakba és ötkor már Antinous házában hetvenkedett. Kit akar bolonddá tartani? Penelopét, engem, vagy mindkettőnket? Miért? — tette hozzá halkán s hirtelen elkedvetlenedett. De a görög felemelte kezét.

— Emlékszik még rá, milyen élmény volt, mikor először mentünk ki a tengerre? Lélekvesztőn, evezők helyett nagy lombokkal csapkodva a vizet?

— Huszonöt évvel ezelőtt ugyancsak keveset tudtunk a tengerről — fanyalgott Strabo.

— Trikóban álltam a csónak elején, vastag, piros pamuttrikóban, a lepedőből készült vitorla alatt.

— S még nem tettünk vánkost az ülepünk alá — tette hozzá keserűen a másik.

A görög a semmibe meresztette tekintetét.

— Azt hittük, hogy a tenger viszi a hajót. Nem tudtuk még, hogy a vizet dagasztani kell.

Strabo kesernyésen felkacagott.

— Azt hittük — vette át a szót —, hogy az áramlásnak istene van, aki érdeme szerint bán a hajós-

sal. Aki kevés garasért merészkedik a vízre, azt hagyja tespedni az öbölben, vagy visszalöki a sekélybe. Akit pedig nagy vágyak dagasztanak, azt a hátára veszi és elrohan vele...

— A szigetek felé — folytatta a király —, ahol a tenger elszürkül és fénytelenne válik. Ahol a levegő hangtalan, sűrű s ahol a hullám fehér kavargással forr a bárka orra előtt.

— Ostobaság — szakította félbe Strabo. — A tengert felmérték. Rendszeres hajójáratok közlekednek a szigetek között.

— S a Thulén túl? — fordult feléje a görög. — Ahol a szirének táncolnak a napsütésben?

— Ezek régi mesék — fitorította el száját a másik —, amit a magafajta rapszódok terjesztenek.

Ám hirtelen elszégyelte magát, mert eszébe jutott geográfiájának egy passzusa, amelyre most szöszerint emlékezett, mintha tegnap írta volna le — *»Es sei dem Fahrennden überlassen, die sonderbaren Gebilde, die aus dem Spiel der Wellen und der zitternden Sonnenstrahlen entstehen mögen, nach Belieben aufzufassen.«* Akkor hát hogyan? De nem adta be a derekát, megfelelt a görögnek.

— Tudjuk, kik azok — kezdte rekedten, idegesen verdeső pillákkal —, akik szalámit és rádiókészüléket keresnek a mesékkal. Kedvelik a görögök a kalandot, ők azt sem bánják, ha kétszer éneklük el előttük ugyanazt.

Megkönnyebbült, hogy ezt mondta s durcásan nézett a görögre. »Keresztüllátok rajtad, hazugságok atyja!« — mondta a tekintete.

A görög vállat vont.

— Az emberek nem szeretik az újat — jegyezte meg hanyagul. — Mindenütt Nausikaa történetét akarják hallani. A szirénekkal való találkozásaimat még meg sem énekeltem nekik.

»Szemérmetlen hazug« — gondolta Strabo. S Penelopéra emlékezett, akit férje két évtizede csal a szigetek között.

— Talán irigylem? — kérdezte aggódva magától és oldalról pislantott a görögre. Az felemelte a kezét.

— Hallotta? — suttogta.

— Mit? Hol? — kérdezte Strabo.

A görög csukott pillákkal, lassan ingatta a fejét.

— A tengeren...

— Csak a hullámok értelmetlen mormogását hallom! — dobbantott Strabo ingerülten s mintha mesziről hallaná, úgy csengett a fülében, amit Odysseus maga elé mormolt.

— Te is szirént ölni szálltál a vízre, földrajztudós! El tudtad feledni a zuzmarás reggeleket, székenülő?

— Miről beszélsz? — csodálkozott Strabo s elgyengülve Odysseus vállához dült. — Ne nézd le a házat és tűzhelyet, király, — tette hozzá csendesen. — Magad is hazatérsz esténként és boldogan nyújtózkodsz oszlopokon álló nyoszolyádban.

— Bár vesznék oda az égei homályban, a tenger dörgő érclapjai között! — kiáltott fel hirtelen, nagy fájdalommal a görög, Strabot ellökve magától. — Gyengeségemet marasztalod erénnyé, megjózanodott?

A tenger csendesen pihegett most s olyan volt e percben, mint egy sötétkék paplan, amelyre virágokat hintenek a felhők redőnyei közé rejtett ámpolnak. Fenn, az ablakok között csillogott a kék éjjeli lámpa.

— Más a topográfia és mások az elemek — folytatta megcsöndesedve a király. — A hullám telítve van villamossággal. Mindig megrázom magamat, mint az ázott kutya, mikor bárkám elhagyja a nedvest és kiugrok a partra. Minden pórusom szikrázik a magam mögött hagyott mondhatatlan csodáktól.

— Furfangos elhízott! Egy őszinte szava sincs!

Költeményének kezdő sorait olvassa a fejemre. Thalatta, Thalatta — kezdte fennhangon.

— Bársonyos ölü, bárkaringató, alattomos ár — folytatta a görög, hálás pillantást vetve a másik felé. — Hajdani hajnalok. — Hirtelen a levegőbe fülelt. Elnyujtott, hosszú sikoly hangzott a tenger felől.

— Megint! — mondta a görög s feltartotta mutatóujját.

— Valami cselédlány, akit a kedvese szorongat, — vetette oda Strabo.

— A tengeren? — fordult feléje csodálkozó arcú a görög. Ide-oda ingatta fejét s kisvártatva megszólalt:

— A halászok ölik a sziréneket.

Strabo feléje fordult:

— Megőrült? — gondolta és végig futott hátán a hideg. — Már elhiteti magával, amiket kínjában összekoholt! S nagy részvétet érzett Odysseus iránt, akinek szigetről-szigetre kellett csatangolnia s ifjúságával, kalandjaival kérkedni a tömörtorru kalmárok előtt, hogy arannyal és rádiókészülékekkel térhessen haza... Tisztán érezte most e sodródás mögött a kénytelen önámítás szorongató varázsát. Gyorsan hunyorgott, hogy könnyeit visszatartsa. »Vajjon értem-e őt?« — gyötörte magát. — S a görög, mintegy magának beszélve folytatta:

— Néha megtorpan a hullámverés a bárka orra előtt s nagy gyöngédséggel kavarni kezd. Koccannak a hullámok, mint az üvegpoharak, a tajték aszszonysírással borul a bárkára, a mélység muzsikál és a hajós szívét édes szomorúság fogja el. Halkan, álommozdulattal nyul kése után s a bárka előtt bujkáló fehérség felé céloz... Boldog, akit Poseidon kegyel s csónakját tovaragadva megmenti a szirénvadászat gyötrelmeitől. Mert különben...

— Különben? — figyelt fel Strabo s a szíve összeszorult.

— Különben a tenger leapad — kacagott fel hirtelen a király — s ülünk Ithakában a kávéház ablakai mögött.

— Így van — villant át Strabon a gondolat s nyomban utána mintegy visszhangként: Vajjon jól értem-e?

— Minden élet hordozója a hullám — folytatta csendesén a görög, — az engedékeny nedvesség. Örökös zajlás és dörgés odakünn, ragyogás és sötétség, hajlékony káosz, amelyet csak a szelek írnak tele muló ötleteikkel! Ne a partmenti poshadt vízre gondolj, amelyben halászok térdelnek, hanem a harsogó tengerre, amely a szigetek mögött szürkül s felkanyarodik az egekig.

— S akit az istenek próbára tesznek, szirénekre talál künn? — kérdezte Strabo.

— Kevés fáradtsággal sokat akarsz megtudni, — hányla fel fejét gőgösen a király. — Gondolom Penelope várakozik?

— Igen! — bólintott Strabo s hirtelen feltűnt előtte a királynő tizenkét udvarhölgyével, amint várakozó tekintettel néznek feléjük az üvegablakon át, akik tanácskoznak az esőben, a tengerhez közel. S a görög, mintha gondolatába látna, hanyagul folytatta:

— Ülnek, kis mendemondákat szöve-bontogatva. Nem kínoztál még asszonyt? Nem ízlelted soha könnyüket, mely édes és sós, mint a meleg tengeri szél?

— Mondd el, hogyan ölik a sziréneket? — szólalt meg Strabo száraz torokkal, szinte hangtalanul. — Tudom, hogy csak a szirénekkal való találkozás kedvéért járod a tengert. Miért is tennéd különben? Minden valamirevaló férfi gyilkosnak születik. Az anya játékszigonyt ad a bölcsőben mosolygó fiú-

gyermek kezébe s alig pelyhesedik a siheder állán a szakáll, már a tengerre gondol, a hullámok fehér tarajlására, amivel a szirén takargatja rózsaszínű tagjait. Beszélj Odysseus, beszélj! — kérlette türelmetlenül a görögöt s halkán, elfuló hangon, a másik szemébe nézve s gunyáját megrázva kérdezte: Megölted?

— Bolondság! — mondta amaz s elfordult a tengertől. — Csak Heraklesnek volna ereje hozzá. Oly dallamosan, szivettépően sírnak, hogy az ember karja elernyed és kiejti ökléből a gerelyt.

— A szirén pedig — suttogta Strabo.

— A szirén belekapaszkodik a csónakba és kifordít belőle. A tenger csörömpölve leapad s ülsz a homokban vele, a biztos szárazon. Ennyi az egész.

Strabo a görögre meredt. Az keserűen folytatta.

— Uszályos, kívágott ruhában ülnek s ha megmozdítják térdüket, a flitter megcsörren. Olyanok, mint a csillogó pikkelyű halak. Keblük lázasan emelkedik és süllyed, mint az ár; lazán szétnyíló ajkuk mintha a sós tengeri levegő után pihegne. Különösen viharokról álmodnak, érzik a hold járását és a csillagzizegést. Szavak hullanak feléjük és sötét horogtekintetek; szemük olyan, mint az üveggyöngy. Emlékezésükben lassan verdes a tenger. Kis ékszerekkel, gyöngyökkel vigasztaljuk őket, néha meg-simogatjuk az arcukat. Mondhatalanul szenvednek és nem tudják mitől. Néha felbukkan egy-egy idegen, rávetik üvegtekintetüket, felbuzog bennük valami izgalom, mintha azt kérdeznék: ez az a dagadó izmú halász, akire emlékeznek, amint görbe kését szorongatva, övig meztelenül felmerül a vízen a csillagok fényében. »Mit akarsz tőlem?« kérdi a tekintetük s olvadékonyan lehunyják a szemüket.

— Mért szenvednek? — kérdezte Strabo halkán s csendes gyönyörűséggel érezte, hogy bugyborékol

benne, mintegy a víz alól a tizenkét udvarhölgy képe s közöttük mint egy korallvirág: Penelope, a királynő.

— Mért szenvednek? — ismételte csendesen a görög. — A száraztól, amelyben szikkadnak, tudós! Tudd meg, hogy *egy* vágyuk van, mely szüntelen epešti őket: elvérezni a csorgó vizek között, mikor a tenger a legdühösebben dagad. Hallod odakünn a szirének sikolyát?

A görög megállt, Strabóra meredt.

— De erről nem tudunk — folytatta csendesebben. Vállát előre feszítve megindult. Strabo követte.

— Az asztalfőn ül — dűnnyögött tovább —, sötét, szemrehányó tekintettel néz maga elé, mintha számon akarná kérni a sorstól, ami elmaradt. Keze megvonaglik, ha mellette ülök s néha idegesen belémszúrja a horgolótűt.

Tűnődve ballagtak az egymásba mosódó házak között. Az eső újra szemetelt, a tenger altatóan morajlott mögöttük. Az álom kulisszái közt ténferegtek újra. Odysseus még egyszer visszafordult s halkan fűtyentett.

— A szirén ablaka elsötétedett — morogta. — Későre jár az idő.

Még egyszer megálltak s visszaneztek a sötétbe. Aranyszínben villogott Cythére a vízen, sárgán villogzott a messzeségben a lótuszevők szigete. A parton pedig egymásra tornyozva álltak a házak, mint egy metszeten.

— Mi a neve? — kérdezte Strabo.

Odysseus felemelte a gerelyt és elindult.

— A szirénnek? — kérdezte később. — Szerén, Weiszberger Szerén.

Áthaladtak a főutcán, megérkeztek a kávéház elé. Egy-egy ezüsttálca úszott a füstben a fejük fölött. Odysseus belépett az üvegajtón.

— Csakhogy megjött valahára — fogadta Penelope. — Hol csatangolt az esőben? — Gyanakodva pillantott Strabóra, aki vállait vonogatva, szerényen helyet foglalt az asztal végében, a kérők között.

— Vacsoráztok? — kérdezte Odysseus, az asztalhoz támasztva a gerelyt. Elnézett a komoran hallgató kérők felett, kihúzta magát. Egy fejjel magasabb volt a többinél.

— Mért hallgatnak az urak? — kérdezte harsányan, kötekedő hangon, s Penelopéra pillantott. A királynő férjére emelte szemrehányó tekintetét.

— Vagy úgy? — fütttyentett Odysseus. — Rólam van szó? Ej, ej!

Penelope durcásan felhúzta száját s arca elé emelte az asztalon heverő képeslapot. Odysseus a kérők felé fordult.

— Ki vállalkozik az urak közül egy billiárd-partira?

A kérők lehajtott fővel hallgattak. Odysseus pedig a pincérek sorfala közt elindult a tekeasztal felé a dákóval, amelyet a kérők egyesített erővel se tudtak volna megemelni, kergetni kezdte a posztón az összekoccanó csontgolyókat.

HARMADIK RÉSZ.

A pokol fenekén.

Mikor ez a kis írás néhány hónap mulva Jámbor kezébe került, az már nem emlékezett alkotására, pontosan és mohó kíváncsisággal kereste benne saját magát: azt a magát, aki nemrégiben még olyan irígylésreméltó tárgyilagossággal látta és ábrázolta Titusz

környezetét — azt a magát, aki olyan boldog volt és elbizakodott, mint Midas király és most itt áll számárfülekkel —, azt a magát, aki gyanutlanságában azt hitte, hogy az emberi kapcsolatok örökké tartanak. Azt kereste önkínzó kegyetlenséggel írásművében, hogyan látta akkor — amikor még ura volt érzelmeinek és indulatainak — Gizát és elképedve állapította meg, hogy Giza nem szerepel a történetében. Ennyire közömbös volt a számára akkoriban? Ennyire. És most? *Ó jerum, jerum, quae mutatio rerum!*

Mi történt vele?

Nem tudta sehogy megmagyarázni magának. Rejtély volt, melyet hiába próbált értelmével átvilágítani, rejtély volt, kiszámíthatatlan és előreláthatatlan átalakulás. Annyit tudott csak, hogy egy bizonyos pillanatban önmagához és környezetéhez való viszonya visszacsinálhatatlanul megváltozott, hogy ettől a pillanattól kezdve másképpen érzett, másképpen gondolkozott, más dolgok foglalkoztatták és nyugtalanították, mint azelőtt, »mintha csak kicserélték volna«, ahogy mondani szokás, de helytelenül, mert mindennek dacára a régi Jámbor maradt, intellektusában, modorában és szokásaiban, csak hogy képességeit és habitusait most mind arra az új életcélra kellett átállítania, amely megrohanásszerűen hatalmába kerítette és kisajátította személyét olyan váratlanul, mint valami akut betegség, mely a legellenállóbb szervezetet is lehenget. Ez az analógia annyira kézenfekvő volt, hogy maga is betegségnek tekintette állapotát, a sorsukba beletörődő gyógyíthatatlanok megadásával mélézva helyzete felett. Ebben az időben támadta meg egy szörnyű betegség egyik napról a másikra legkedvesebb barátját, Kuncz Aladárt. Jámbornak sokszor eszébe jutott csonttáborré aszott teste és megrökönyödött tekintete, mikor

a kórágyon elmesélte betegsége kitörésének a történetét. Látogatóban voltam valahol és mivel tudták, hogy italos ember vagyok, borral kínáltak meg kávé helyett. Hideg borral, télen. Lehajtottam, de nem esett jól. Estére újra hivatalos voltam valahová. Ott egyszerre az volt az érzésem, hogy »valaki« belülről öklöz a vékonyam felett. Felszisszentem kínomban és hazavánszorogtam. Ezzel kezdődött.

Akárcsak a szegény Dadi, aki testi gyötrelmein túl még azzal is kínoztta magát, hogy görcsösen keresgélte emlékei között azt a precíz pillanatot, amelyben a sorsa átlendült a fényből a sötétbe — életének azt a határpillanatát, amelynek előtte még egészséges volt, s amelynek utána már halálraítélt s aki, hogy ezt az érthetatlenséget valamiképpen racionalizálja, egy rossz pillanatban felhajtott pohár borban jelenítette meg végzetét —, Jámbor is kikeresgélte emlékeiből a sorsát eldöntő határpillanatot. Ha akkor egy félórával előbb állok fel, mint ahogy tettem, minden a régiben marad, emésztette magát, mint az amputált, aki szeretné lefűrészelt lába után a másik lábát is kicsavarni dühében, hogy miért nem lépett hátra, ahelyett, hogy előre lépett, mikor a gépkocsi feléje rohant. Vagy mint a szerencsétlen Kuncz Aladár, aki a kórágyon azzal gyötörte magát, hogy ha akkor délután visszautasítja azt a pohár hideg bort, makkegészséges marad. Ilyen szájalmas emlékezőkkel gyötörte Jámbor is magát (hasztalanul, mert visszacsinálni semmit sem lehet), hogy kiemelje a folytonosságból azt a sorsdöntő pillanatot, amelyre, mint az orsóra a fonál, a folyományok logikus egymásutánja visszagombolyodik, — hogy (mint szegény Dadi a bort) kiemelje az események egymásutánjából azt az elátkozott objektumot, melyre szerencsétlenségét visszavezetheti, azt az objektumot, mely mint amaznál a borospohár, két ellenkező tar-

talmú tereppé különítette el életüket, világos és sötét tereppé, — ott egy pohár bor — itt egy villogóra lakkozott csizma.

A csizma magasszáru hócsizma volt. Abban az idényben szorította ki az otromba és idomtalan posztó hócipőket. A Beleznai-páholy hölgytagjai valamenynyien behódoltak a csizmadivatnak. A viselet szemetszűrő volt, már csak kiegészítő járuléka, a kucsma és a csípőbeszabott kabátka miatt is, kozákokká álcázta a delnöket s ez a körülmény magatartásukra is visszahatott. Kihívóbban léptek fel és viselkedtek. A kozák-kosztüm férfiasította öntudatukat.

»Mióta csizmában jártok, úgy érzem magam köztetek, mint egy garnizonban« tréfálkozott Titusz. Ebben volt némi igazság, mert marciálisra maszkírozott külsejük és külsőségükhöz módosított viselkedésük a férfiak viselkedésére is kihatott. A garnizonhangulatnak megfelelően fesztelenebbül viselkedtek, mint az előtt, s nemcsak fesztellenül, de figyelmetlenül is, mintha nem is hölgyekkel ülnének együtt, hanem tényleges kozákokkal. Eddig sem voltak tulzoltan udvariasak — most azonban végleg szakítottak a lovagiassággal és minden vonatkozásban, minden vonalon fűtyöltek az udvariasságra, tehát a hócipőknek kijáró galantéria tekintetében is. A magasszáru női hócipő ugyanis csak külsejében csizma, rendeltetésében azonban semmiben sem különbözik a cipellőre huzott sárcipőtől, vagy galucsnitől, csak abban, hogy fel- és lehuzása körülményesebb, mint elődeié. Mi sem természetesebb tehát, hogy a hölgyek igényt tartanak a meglehetősen fárasztó mozzanat lebonyolításánál a férfiak segédletére és szolgálataira. Gondoljuk csak meg, mennyivel könnyebb beleerőltetni a lábfejet a csizma fejébe, ha egy lovagias férfi tartja térdreereszkedve a hölgy lába elé a csizmát s egyengeti bele bokáját a csizmába. Csakhogy ez senkinek

sem jutott eszébe a Beleznaiban. Aminek következtében a hölgyek, hogy a fel- és lehúzással járó bajlódástól mentesüljenek, nem is huzzák le a kávéházban a csiznájukat. Nem érdemes, állapították meg egymás között.

Ez hát rendben lett volna — és mégsem volt rendben, mert ebből keletkezett a tragédia. Na, meg abból, hogy Jámbor egy latyakos decemberi délután összeakadt a Köruton egy ismerőseivel és elvitte a Beleznaiba. Ennek az embernek Binger Béla volt a neve.

Bingerrel, aki iskolatársa és padoszomszédja volt, Jámbor évek óta nem találkozott. Annyit tudott róla mindössze, hogy pietásból és gazdasági megfontolásból pályát változtatott és jogvégzett férfi létére (együtt rakták le a szigorlatokat) kereskedő lett, beállt apja üzletébe segédnek a pult mögé. Roppantul megörültek egymásnak, mikor véletlenül találkoztak.

— Féléve vagy Pesten és még mindig nem keresnél fel — méltatlankodott az iskolatárs. — Ezt nem tételeztem volna fel rólad. A Párisi-utcában van az üzletem. Vezetünk az uridivatban. Nézz be minél előbb. Felfrissítem a fehérneműkészletedet. A nyakkendőd nem a legdivatosabb.

— Köszönöm — hálálkodott Jámbor. — Hogy vagy pajtás? Hogy érzed magad, mint kereskedő?

— Tárgyi, vagy személyes értelemben?

— Mind a két szempont érdekel.

— Tárgyi értelemben nem panaszkodhatom. Az üzlet jól megy. Mint ügyvéd a felét sem keresném meg annak, amit hoz. Csakhogy nincs belőle örömöm, mert annyira igénybe vesz a bolt, hogy semmi másra nem marad időm. Ötkor kelek, magam huzom fel a kifutófiúval a redőnyt és az ebédidőt leszámítva, (de előfordul, hogy még az ebédemet is lehozatom) estig az üzletben vagyok. Mire kikerülök, olyan holt-

fáradt vagyok, hogy alig várom, hogy az ágyban legyek. Polgár lettem pajtás, dolgos, pénzkereső, adófizető alany. Pedig, de vágyódom néha a régi jó felelőtlen élet után! De ez már csak afféle pultmögötti álmodozás. A bolt elfoglal és kiszipolyoz. Egyszer nekiduráltam magamat és elmentem a Fővárosi Orfeumba. Elaludtam, kérlek. Azóta beszüntettem az éjszakázásokat. Kilenc óra után hullva vagyok. Egyetlen szórakozásom, hogy üzletzárás után beülök egy kávéházba és nézem a publikumot. Meglehetősen sivár szórakozás.

— Nincs társaságod?

— Dehogynincs — legyintett Binger. — Az ügyfeleim.

Olyan őszinte keserúséggel mondta ezt, hogy Jámbornak megesett a szíve rajta.

— Gyere! — mondta hirtelen. — Elviszlek egy társaságba, igen jól fogod magad érezni.

— Á — fanyalgott Binger.

— Azt mondtad, hogy kávéházba jársz.

— Nos és?

— Hát mért kell neked az ügyfeleid közt gubbasztanod? Intézd el velük a dolgaidat telefonon, vagy az üzleti órák alatt. Zárás után légy a magad ura, hagyd a fenébe az ügyfeleket. A társaság, amelybe bevezetlek, minden délután együtt ül a Beleznaiban. Nagyszerűen összehangolt társaság, ötletes és vidám népek egytől egyig. Ez kell neked.

— Persze, hogy ez — hagyta rá Binger. — És én végtelenül hálás is vagyok, ha elviszel közéjük. De vajjon szívesen fogadnak-e majd?

— Azt csak bízd rám — hencegett Jámbor. — Akit én mutatok be, azt szívesen látják. Les amis de nos amis sont nos amis.

— Kérlekalássan — nyugodott bele sorsába az iskolatárs.

Igy került Binger a Beleznaiba.

Ugy fogadták, ahogy Jámbor kilátásba helyezte. Aurélia maga mellé ültette és elmeséltette vele, milyen volt Jámbor diákkorában. Mikor Jámbor bejelentette, hogy barátja divatárkereskedő, Bingernek előadást kellett tartania a karácsonyi piac novitásairól. A nagy érdeklődéssel hallgatott enunciació közben érkezett meg — elkésve — Giza. Jámbor észre sem vette, hogy nincs jelen. Fagytól pirosracsípett arccal, felindultan, frissen, fűrgén fordult be a forgóajtón és sietett a páholy felé, mintha be akarná hozni, amit mulasztott. Egy megállóval előbb szállt le, mint kellett volna és majdnem felborította a szél, úgy szaladt. Ettől volt felindult, kiszellőzött és felszabadult. Jámbor csodálatos tisztán emlékezett megjelenésére — és hogyné emlékezett volna tisztán, mikor ez volt Gizával való utolsó találkozása, mikor Giza még közőmbös volt neki. Aurélia bemutatta Binger. Giza a páholy sarkában foglalt helyet. Binger állva maradt.

— Mért nem ül le? — kérdezte tőle Giza.

— Azt hittem, segíthetek.

— Miben? — kérdezte Giza.

— Lehúzni a hócipőt.

— Nem érdemes, nem maradunk soká.

— Mindegy. Ha csak öt percig marad is. Meleg helyiségben hócipőben ülni könnyelműség. Engedje meg, hogy lesegítsem.

Giza segítségkérően tekintett szét. Aztán, mint akit mindenki cserben hagyott, mélyen elpirulva és zavarában nevetve beleegyezőleg bólintott.

És most valami furcsa dolog következett.

Binger széthajtogatta zsebkendőjét, Giza lába elé terítette a földre, majd guggoló ülésben, ballábára nehezelve jobb térdkalácsát a zsebkendőre nyomta és szakavatottan lerántotta Giza lábáról a lakkszőrnyűséget. A társaság vegyes érzelmekkel figyelte a folya-

matot. A nők irígyen, a férfiak idegenkedéssel. A folyamat részben ünnepélyes volt, részben komikus. Ünnepélyes jellegét részben az okozta, hogy abban a pillanatban, amikor Binger térdeplő pózba ereszkedett, olyan csend lett a páholyban, mint a cirkuszokban nyaktörő artista mutatványok előtt, mikor a zene elhallgat és minden szem a hintapallón álló artistára tapad, aki a következő pillanatban ellendíti magát s átfivel a mélység felett — ugyanaz a feszült, idegesítő csend. Bingernek persze fel sem tűnt, hogy a beszélgetőknek torkukon akadt a szavuk, ő elmerülve, homlokán kidagadó erekkel segédkezett. A jelenet ünnepélyes volt, de komikus is.

Komikussá Binger fanatizmusa tette, mellyel meggyőződése mellett síkraszállt s annak érvényesítését keresztülerőszakolta. Komoly, szakavatott mozdulatai, mikkel a csizmalehúzásnál segédkezett, a legszkeptikusabb megfigyelőt is meggyőzhették arról, mennyire át van hatva feladatának fontosságától és kétséget kizáróan demonstrálták, hogy a csizmalesegítésben nem mindennapi gyakorlattal rendelkezik. Avatottan és szuggesszíven dolgozott, mint a nagy sebészek a műtőteremben. Ha férfiakra nem is, a hölgyekre annál nagyobb hatást tett. Szinte le lehetett olvasni arcukról álmélkodásukat. Hogy ért a nőkhöz! — gondolták. — Nevetséges következtetés, mert egyelőre csak azt bizonyította be, hogy a csizmalesegítéshez ért, dehát a nők már ilyenek. A kis divatárkereskedő, hála szerencsés sugallatának, Grál lovaggá lépett elő, aminthogy annak is érezte magát. Éppen csak hogy meg nem tapsolták, mikor guggoló helyzetéből felemelkedett.

Ha Jámor Molnár Ferenczel tér be a Beleznaiba Binger helyett, vagy a lehetetlent lehetségesnek véve G. B. Shaw-val, vagy G. K. Chestertonnal, e nagy férfiakkal korántsem lett volna akkora sikere, akárhogy.

sziporkáztatták volna szellemüket, mint Bingerrel és produkciójával. Ami nem is olyan csodálatos, ha meggondoljuk, hogy szellemi nagyságnak ott volt nekik Titusz, aki nemcsak megszemélyesítette, hanem ugyanakkor devalorizálta is a szellemet. A szellemi fölénynek a Beleznaiban nem volt nagy becsülete, akkor délután pedig végképpen lejáratta a csizma-produkció. Ez sajnálatos, de elkerülhetetlen volt, mint a kultúrák összeomlása, vagy mint a barbárok győzelme Róma felett.

Jámbor szorongva szemlélte, micsoda elragadtatással ünneplik a hölgyek Bingerben a megváltozott világszemlélet élharcosát. Szorongott, bár még nem tudta, hogy szorong, mert még nem ismerte fel, tehát fel sem tudta mérni a változás következményeit. Voltaképpen nem is szorongott, csak fanyalogva, kelletlenül álmélkodott Binger meglepő sikerén. Mert siker volt, méghozzá háromszoros. Előbb kollektíve főzte meg a hölgyeket, azzal pedig, hogy bölcs önfegyelemmel urrá lett szenvedélyén és nem folytatta a csizmalehúzogatót, külön is megfőzte Gizát, aki személyének szóló különös kitüntetésnek könyvelte el lovagi szolgálatát s ezzel újra megnyerte a Gizával való kivételezésre irigykedő többieket is. Nemcsak lovag volt, de diplomata is.

A fordulat felismerése volt-e, a férfiuralom addigi formáját fenyegető fordulat elleni öntudatlan visszahatás, vagy már a két férfitípus között kitörő ellenségeskedés — a lelkekben lejátszódó folyamatok követhetetlenek, csak az eredmény közölhető, az esemény — a társaság férfitagjai, alkalmasint a nők felvillanyozottságának hatása alatt, egyszerre csak kedvet kaptak a duhajkodáshoz. Ki rendelt italt? Ez homályban maradt. Rövidesen töltögetni kezdték a pincérek a poharakat.

A bor fanyar volt és erős — egri bikavér — és

Binger kivételével, aki nem ivott, a társaság minden tagjára másként hatott. Volt akit felpeszditett, volt akit elszontyolított, de mindkét csoport tagjait közlékennyé tette, mindakét csoport fecsegett, az egyik hetvenkedve, a másik sorsát sirató darvadozással. Jámborra, aki önmaga előtt is érthetetlen mohósággal ürítgette poharát, egészen különös hatást tett az ital. Ahelyett, hogy eltompult volna, annál élesebben érzékelte környezetét, minél többet ivott. Ez nem volt ujság a számára. Tudta a magyarázatát is. Józanul tunya volt, vérkeringése ernyed, érzéklése tompa, közérzete bágyadt, indifferens. Az alkohol felkorbácsolta szervezetét, fokozott tevékenységre sarkalta érzékeit, éberré, szemfülessé tette. Részegen többet látott, tisztábban hallott, árnyalatosabban ízlett, mint józanul.

Csak abban tévedett, amikor azt hitte, hogy szellemi képességeit is felfokozza az alkohol. Ez nem volt így. Azzal, hogy a dolgokat élesebben látta, mint józanul, még nem értette meg jobban őket. Azok valóban közeledtek feléje. A szemben ülők arcjátéka, felnagyítva premier planban és amit beszéltek és a távolabbról elfogott beszédfoszlányok mindjárt tagoltan, áttekinthető polifóniában, melyben az élő hang a felső vonalról néha alulra került, a ventilátor zümmögése, a zenekar viharzása mögül, amikor azok jelentősebbé váltak, mint az élő hangtól hangoztatott tartalmak, de mindez benyomás maradt, vonalak és hangok arabeszkje, benyomások villódzó váltakozása, amiket hangulata önkényesen összekapcsolhatott ugyan, de judiciuma nem tudott mit kezdeni velük. Judiciuma zsibbadt volt, zsigerei kisajátították hatáskörét. Mindent belső érzéséhez mért, önkényesen, peremptorikusan.

A márnak, mely az este folyamán elhatalmasodott rajta, három fázisa volt. Az első viszonylag

rövid szakasz a második pohártól a negyedik pohárig tartott, fél héttől háromnegyed nyolcig; a második feltűnően hosszú szakasz háromnegyed nyolctól háromnegyed egyig (ötödik — tizenkettedik pohár); az utolsó, kínos szakasz háromnegyed egytől fél háromig (poharak száma nem tisztázható.)

A mámornak ez egymást követő változataira az volt a jellegzetes, hogy mindaháromban másként látta és értékelte környezetét és környezetéhez való viszonyát, méghozzá úgy, mint ahogy a misztikus élményben követik egymást a megvilágosulás fázisai, progresszíve, egyre fokozódó bizonyosságtudattal. Bizonyos észleleteken, amelyeken mámora első lebegő szakaszában még derűsen napirendre tért, mámora második szakaszában már fennakadt. Akár ismétlődésül irritálta, akár a bor tette indulatosabbá, mámorának második fázisában már gyanakodva, egyre dühösebben, egyre elviselhetetlenebb szorongással és szívfájdalommal figyelte Bingert és Gizát, amíg végül rájött, hogy kigúnyolják és kisemmizik és nem tehet semmit ellene, kénytelen magába temetni indulatait s bárgyú mosollyal koccintgatni velük. Olyan helyzetben volt, mint a betörőktől meglepett szélütött, aki karosszékéhez szegezve bénult nyelvvel és ernyedő tagokkal kénytelen tűrni kifosztását. Gyötrelmét még gyötrelmesebbé tette, hogy — habár hasonlíthatatlanul elviselhetőbb szcenírozásban — már végigszenvedte egyszer ezt az állapotot (mert mindig ugyanaz történt velünk), itt a Beleznaiban, pár hónappal előbb, mikor az az eszeveszett gyanuja támadt, hogy Titusz összefogott ellene Auréliával. Akkori gyanuja alaptalannak bizonyult, de ez nem enyhítette gyötrelmeit, mert bár észellenesen, reaktíválta az akkoriakat, végképen eláporítva közérzetét, mely a kezdődő mámor hetvenkedő hangulatából sorvasztó féltékenységbe csapott át.

A két szorongás (a kitántoltatás gyanúja és a mostani) csak hangulatában hasonlított egymáshoz, másban nem. Amaz képzelődésen alapult, ez jogosult volt. Oka ott játszódtott le előtte és a többiek előtt a nyílt színen, nem hangos drámai fordulatokkal, hanem andalogva, líraian.

A mámor első szakaszának első felében, a második és harmadik pohár között Jámor még fölényeskedett. A harmadik pohár után viszont érzékenykedett. Olyan kevésre értékelte eddig Gizát, hogy soha nem jutott eszébe, hogy megtetszhetik valakinek. Most azonban, amikor a mellette ülő Binger viselkedése félreérthetetlenül arra mutatott, hogy Giza tetszik neki, meghatva emelte rájuk poharát. Ha mámorának ebben a stádiumában feláll és hazamegy, másnap nyugodt lélekkel hallgatja végig a Beleznaiban az éjszaka eseményeinek további történetét és könnyű szívvel lemond Gizáról Binger javára. De nem ment el, hanem tovább ivott. S a mámor második szakaszában elpárolgott irántuk való jóindulata. A »Seid umschlungen Millionen« hangulatot enyhe irritáció váltotta fel. Minden bosszantani kezdte, a kávéházi lárma, az indolens pincérek, a füst, a balalajkenekar és főként a szerelmesek, akik minden másról megfeledkezve lüktető vágyuk kábulatában átszellemelten bámultak egymásra. Bambák, bosszankodott és mérgében alaposan megnézte Gizát. Még nem volt annyira részeg, hogy szépnek találta volna. De ahogy perzselően száraz, kissé nyitvafelejtett ajkakkal, elborult tekintettel hallgatta Bingert, aki éppen azt mesélte, hogy ujév után megnagyobbítja az üzletet, irígy féltékenységgel szorította össze a szívét. Őt sohasem hallgatta Giza ilyen őszinte érdeklődéssel, ilyen odaadó figyelemmel. Ennyire érdekes az az üzletmagnagyobbítás? Érdekesebb, mint Proust, mint a pisai petuniák, mint Picasso, mint a politika? Nem. Nem.

az üzletmagnagyobbítás érdekesebb, világosította fel Giza réveteg tekintete, hanem az, akit hallgatott. Dehiszen, állapította meg Jámbor ellenségesen, Bingeren nincs semmi érdekes. Ügyes, szimpatikus, jómodorú fiú, de hogy érdekes volna, azt igazán nem lehet ráfogni. De hiába kicsinyli le, ha mégis érdekli Gizát. És egyszerre szívenütötte a rémület. Elveszi tőled, ha nem vigyázol. Itt, most, a szemed láttára. Segítség! kifosztanak! De nem ordított, csak hűdéseesen mosolygott és ivott, egyre ivott. Belseje égett, mint a pokol, torka kiszáradt, gyomra émelygett és rángatózott. A tárgyak, amelyek mámora első szakaszában szinte fájdalmasan rohantak feléje, most összemosódtak és egymásután alámerültek összérzésének szennyes vizében. Nem vett fel többé más külső benyomást, csak a szemben ülő Gizát és Bingeret figyelte. Vérbeborult tekintettel leste mozdulataikat, fűlelte suttogásukat. Minden, amit látott és hallott, fájt neki. Minden sejtje külön szomjazott, tikkadt, vágyódott az eljátszott üdvforrás, Giza után, aki mint valami képtelen üstökös, egyre jobban sütött és fénylett, miközben távolodott tőle, holott mozdulatlanul ült a helyén, arcát átszellemülten Binger felé fordítva, közel, de már elérhetetlenül. Jámbor arca égett, melle fujtatott, fogai vacogtak, láza volt. Mikor a társaság félórával záróra után felemelkedett, tökéletesen részeg volt. Még csak arra emlékezett, hogy minden áron haza akarta kísérni Gizát, de Binger már telefonált taxiért és gyengéden besegítette a kocsiba Gizát, miközben, ő ott ténfergett körülöttük. Senki sem kérdezte, mi lesz vele, hogy megy haza. Végül Giza kihajolt az ablakon és rászólt:

— Menjen Jámbor, menjen — s máris visszahúzó-
dott Binger mellé. S ő ott állt az éjszakában, a ledér,
cinikus páholytagokkal. Magából kikelve, sápadtan.

Szörnyű éjszaka volt. A taxi túlkölve szaladt a híd felé.

— Mi lelte? Rosszul van? — kérdezte Titusz.

— Nem. Más baj van. Nagy baj. Szörnyű baj.

A társaság köréje tódult.

— Részeg — súgta Lidia Aurélia fülébe.

— Nem vagyok részeg. Jóéjszakát — mondta Jámbor ingerülten és indulni készült. De Titusz beléje karolt.

— Mi van magával? — kérdezte résztvevően.

— Rettenetes állapotban vagyok.

— Várjon — mondta Titusz és félrehuzta Auréliát.

— Vegye ki belőle, mi baja van.

Aurélia Jámborhoz lépett és halkán faggatni kezdte. A társaság türelmesen várta a fejleményeket. Aurélia pár perc múlva visszatért Tituszhoz.

— Nem tudom megállapítani, mi baja. Rettenetesen oda van. Talán összevesztek Gizával. Nem lehet magára hagyni.

— Hát mit kezdjünk vele?

— Mit? Bízsa rám. Jőjjön Jámbor.

Beléjekarolt és tovább faggatta.

— Összevesztek?

— Nem — mondta Jámbor.

— Hát mi történt?

— Haladéktalanul beszélnem kell vele.

Aurélia csodálkozva nézett rá. Olyan kétségbeesést olvasott le arcáról, hogy egészen megilletődött.

— Igaza van — mondta. — Én is így tennék.

Egyelőre azonban utban van hazafelé. Türtőztesse magát. Fel fogjuk hívni Gizát. Felmegyünk hozzánk, főzők magának egy erős feketét és közben tisztázzuk a történeteket.

Jámbor a fejét csóválta.

— Elkéssük.

— Mit? — kérdezte Aurélia.

- Mindazt, ami visszacsinálható.
- Nem értem.
- Mit nem ért? — csattant fel Jámbor. — Nem űlt még éjszaka férfivel taxiban?
- Aurélia azt hitte, álmodik.
- Megörült? — fakadt ki önkéntelenül.
- Meg — robbant ki Jámborból az indulat és ellökte magától Auréliát.

Aurélia értetlenül bámult Jámbor magából kikelt arcába. Aztán elnevette magát. Az előbbi, sablónos »megörült«, amivel a nők erőszakoskodó férfiakat szoktak rendreutasítani, amit Jámbor szószerint vett és megerősített, felháborodásának ez a borzalmasan közhelyes reakciója eszébe juttatta Titusz egy édes történetét az elmeógyógyintézet portásáról, akit éles csengetés ver fel álmából. Zsémbesen felül és figyel. Kivülről csengetnek, sűrűn, követelőzően, türelmetlenül. Ki az ördög lehet? — dörmögi a portás s dünynyögve kibotorkál. Kinéz a kémlelő lyukon.

Sápadt fiatalember áll a kapu előtt.

- Mit akar? — mordul rá az öreg.
- Fel akarom vétetni magam.
- Ilyenkor? Hajnali három órákor? — méltatlankodik az öreg. — Megörült maga?

S éppen olyan komikusnak találta felháborodását, mint az anekdota kapusáét. Mit kérdi, hogy megörült-e, mikor egész viselkedéséből ordít, hogy megháborodott, még ha csak ideiglenesen is. Az ember részeggel nem vitatkozik.

— Jó, hát megörült — hagyta rá kedvesen. — Fogadja részvétemet. Telefonáljak a mentőkért? Kényszerzubbonyt parancsol, vagy csak gumidominót?

— Az Istenre kérem, vegyen komolyan, Aurélia. Kétségbeesett helyzetben vagyok. Segítsen rajtam.

- Szívesen. De hogyan?
- Hívja fel azonnal Gizát.

— Hiszen már megígértem, hogy felhívom. Mire hazaérünk, Giza is otthon lesz. De miért olyan fontos ez?

— Beszélnem kell vele.

— Részegen. Nem lesz jobb holnap, ha már kijózanodott?

— Nem, mert ebből az állapotból nem fogok egyhamar kijózanodni. Ezzel sajnos tisztában vagyok.

— Miféle állapotból?

— Szerelmes vagyok.

— Nem ismerek magára, Jámbor — hűledezett Aurélia. — Mindig ilyen türelmetlen, veszett szerelmes, ha leissza magát?

— Nem. Én eddig egyáltalán nem voltam szerelmes Gizába, se részegen, se józanon. Én ma este szerettem bele, gyilkosan és halálosan.

— Ezt nem értem.

— Én sem, de így van. Érje be vele.

— És miért akar telefonálni?

— Hogy ezt megmondjam neki.

— Ennek Giza nagyon fog örülni, de mégsem olyan halaszthatatlanul sürgős a dolog, hogy ne várhatna holnapig vele.

— De halaszthatatlanul sürgős.

— Miért?

— Mert tudni akarom, hogy viszonzszeret-e?

— Maga tökrészeg, fiam. Hogy kételkedhet ebben, mikor...

— Mondja, vak maga? Hát nem látta, mi történt ma este?

— Semmi sem történt.

— De történt.

Aurélia elképedésében hátrahőkölt.

— Jámbor! Maga féltékeny?

— Eszeveszetten.

— Csak nem a csizmalovagra?

— A csizmalovagra.

— De hisz ennek semmi alapja nincs, ez örült-ség, ez agyrém. Ebbe az indulatba részegen lovalta bele magát. Csak nem képzei, hogy Giza ukmukfuk beleszeret valakibe, akiről azt sem tudja kicsoda, micsoda?

— Mért ne higyjem? Nem az első eset. Elza is első látásra szeretett bele Lohengrinbe.

— Maga ismerheti Wagnert, de nem ismeri a barátnőimet. Giza nem Elza és a csizmalehúzó nem Grál lovag.

— Éppen ez teszi szörnyűvé a helyzetemet.

Aurélia vállat vont és beszüntette a vitatkozást. Ismerte a részegségnek ezt a változatát: az érzékeny-kedő részeket, akik mulhatalanul módját ejtik, hogy mulatozás közben megsértődjenek s aztán duzogva kotlanak sérelmükön. Az ilyenek hiába magyarázza az ember, hogy gyanakvó képzelete elefánttá nagyította a bolhacsípést, mert meg se hallgatja, amit mondanak neki, csak fortyog és fő indulatában, mint forró vízben a rák. Mire hazaérünk talán eszére tér, reménykedett Aurélia.

A társaság megvárta őket s aztán egy csoportban vonultak tovább Jámborral, aki lehorgasztott fővel bandukolt közöttük, mint akit akasztani visznek. A sarkon leváltak a másfelé lakók. Megérkeztek. Titusz csengetett. Gyalog kellett felmenniök, a lift nem működött. Megálltak az ajtó előtt. Titusz a lakás kulcsát kereste. Egyszerre csak csörömpölni kezdett az előszobában a telefon.

— No — hökkent meg Titusz. — Hát ez ki lehet? — És gyorsan megfordította a kulcsot a zárban.

— Majd én — mondta Aurélia és leemelte a kagylót.

Titusz bement a szalonba Jámborral, leültette ba-

rátját, aztán kiment Auréliához. Az ajtó nyitva-maradt.

— Kivel beszél? — kérdezte.

Jámbor nem hallotta a választ. (Aurélia kézzel jelezte Titusznak, hogy ne feszegesse.)

Titusz visszajött, leült, aztán felállt, becsukta az ajtót. Nyilvánvaló volt, hogy Giza telefonált.

Kis ideig hallgattak. Titusz nem tudta pontosan, mi történt, de pontosan tudta, hogy mi történhetett. Ismerte, unta, utálta az éjszakai telefonbeszélgetéseket. Jámborra pillantott, aki olyan szorongva várta vissza Auréliát, mintha üdve, vagy kárhozata függene attól, amit Gizával beszél és elkomorodott.

— Kár, hogy bevonta Arát ebbe a históriába — mondta váratlanul. — Még jobban össze fogja gablyítani.

Jámbor felkapta a fejét. Titusz kitalálta a gondolatát.

— Hát mit kellett volna tennem? — kérdezte.

— Semmit — mondta Titusz. — Viselkedésével kiprovokálta Gizából az összes női komiszságokat. Minden nő szereti tudni, mennyire hatalmaskodhatik azzal, aki ki van szolgáltatva neki. Magának sikerült meggyőzni Gizát arról, hogy korlátlanul hatalmaskodhatik.

— Elvesztem — nyögött fel Jámbor.

— Dehogy vesztél el — nyugtatta meg Titusz.

— A hiba helyrehozható.

— Hogyan? Adjon tanácsot, Titusz.

— Ne emlékezzék holnap semmire. Mondja azt, hogy holtrészegre itta magát, fogalma sincs arról, hogyan viselkedett és kezelje úgy Gizát, mint azelőtt, fölényesen, hüvösen, közömbösen.

— Hiszen, ha meg tudnám tenni! — sóhajtozott Jámbor.

— Semmi sem egyszerűbb.

E három egyszerű szó — semmi sem egyszerűbb — olyan mágikus erővel ütötte Jámbort szíven, mint a halott Lázárt a Kelj fel és járj szelíd parancsa. A csüggedés, mely lelkére nehezedett volt, felszállt, mint a hajnali köd, a lelki tájat, mely állapotát exterritorizálta, a csupaseb holdvidéket felhő takarta el (könnyes, illatos női zsebkendő) s a felhő mögül már átderengett újra az azelőtt, a páholy, a Beleznai. A megvilágosulás s vele a restitució in integrum reménye olyan hirtelen állt be, hogy tátva maradt a szája a csodálkozástól. Hogy ez nem jutott magától az eszébe, hogy erre Titusznak kellett figyelmeztetnie! Hát persze, hogy semmi az egész. Nem szabad a történeteket tudomásul vennie. Az utasítás annyira emelte önérzetét, hogy fel sem tűnt neki, milyen hosszasan társalog Aurélia Gizával. Varázsigék tolongtak emlékezetében. A tárulj Szezám, a merseburgi ráolvasás (Insprinc haplandun invar vigandum) és a szép régi magyar lelkendezés: Szökj fel kabla, táncolj agg nő, megjött az urad, tombj Kató! Szökdelni, táncolni szeretett volna megkönnyebbülésében.

— Mit mondott Giza? — támadt a belépő Auréliára.

— Oda volt, mikor elmondtam neki, hogy maga mikkel vádolja. Azt mondta, képzelődik, rémeket lát. Holnap különben bejön a Beleznaiba.

Jámbor Tituszra pillantott.

— Persze, persze — motyogta bizonytalanul. — Italos voltam. Holnap nyilván nem is fogom tudni, mi bajom volt Gizával. Ő nem az a nő, aki... és én sem vagyok az a férfi, aki.

Itt aztán belezavarodott a visszakozásba s röviden elköszönt. Titusz kikísérte az előszobába. Aurélia a szalonban maradt.

Nem volt tiszta a lelkiismerete. Megtévesztette Jámbort, aggodalmaskodva nézett a másnap elé. Hó-

napok mulva vallotta csak be Jámbornak, hogyan folyt le valójában az emlékezetes éjszakai telefonbeszélgetés — hónapok mulva, mikor már céljavesztettnek tekintette a kíméleteskedést... azt, hogy Giza nem azért hívta fel késő éjszaka, mintha rossz lett volna a lelkiismerete s nem aziránt nyugtalankodott, hogy mi van Jámborral, ez szóba se került, ez nem érdekelte, ez éjjél óta mindegy volt neki, csak Bingerről áradozott mámorosan, kifogyhatatlanul.

— Mi történt? — kérdezte a visszatérő Titusz.

— Felültettem szegényt — felelte gondterhes arccal Aurélia. — Elhitettem vele, hogy alaptalanul féltékenykedett. Pedig igaza volt. Giza beleszeretett Béluciba.

— Kibe? — kérdezte Titusz megrökönyödve.

— Bingerbe.

— Mért nevezi Bélucinak?

— Ugy nevezem, ahogy Giza nevezi: Bélucim. Bélucim, Bélucim — utánózta Giza turbékolását. — Hallott már ilyet? — folytatta más hangon — Giza azt állítja, akkor jött rá, mennyivel különb, mint Jámbor, mikor a csizmáját lesegítette.

— Liba — morogta Titusz.

— Persze, hogy az — méltatlankodott Aurélia is. — No, majd holnap megmosom a fejét. Szegény kis Jámbor! Hitte volna, hogy ennyire fontos neki Giza?

Fontos volt neki. Fontosabb, mint másnap hitte volt, mikor álmában elfelejtett vesztesége késő délelőtt, mikor felébredt, a szívébe nyilalt. Első kábulatában nem is tudta, mi az a hiányérzés, ami mint a felszivárgó talajvíz, előnti kedélyét, amint lassan tisztuló tudattal visszatálalt az álom ismeretlen térségeiből sajátmagához. Szerencsére azonnal eszébe jutott Titusz tanácsa, a feladat (azzal is ébredt, hogy valamit sürgősen el kell intéznie) s végrehajtásának mikéntje annyira lefoglalta gondolatait, hogy hozzá sem

jutott a feladat miéртjén búsongani. Ennekfolytán, hogy elhessegeesse a mellére nehezédő szorongást, elhitette magával, hogy tulajdonképen már vissza is hódította Gizát, ha Titusz utasításai szerint jár el, hiszen már most fölényben van Gizával szemben, mert az másra van beállítva, mint ami történni fog, arra, hogy ő le van sujtva, kétségbe van esve, pedig rátart, sőt nyegle lesz, arra, hogy a szemét sem tudta lehunyni nyugtalanságában, holott kitűnően aludt — úgy viselkedett szóval, mint a beteg az első konzultáció után, mikor azt hiszi, hogy minden felelősséget áthárított az orvosra és feltétlenül meg kell gyógyulnia, ha lelkiismeretesen követi annak utasításait. Itt tartott egyelőre, az ellenséges hatalmaktól fenyegetett életösztrőnnel az első védekezési stádiumában, amikor az ösztön bizakodását még nem örölték fel egészen az ellenséges erők makacs attackjai.

Igy ment ki, frissen és bizakodva délután a Beleznaiba. A páholy olyan látvánnyal szolgált ezen a napon, mint a képviselőház ülésterme döntő erőpróbák előtt, mikor teszem (mint a közelmúltban) a kormány olyan törvényjavaslatot készül benyújtani, amelyet nemcsak az ellenzék helytelenít, hanem olyan tekintélyes politikusok is, akik eddig kormánypártiak voltak, ebben a kérdésben azonban kénytelenek megvonni a kormánytól a támogatásukat s ezen az ülésen fogják megindokolni álláspontjukat. A páholy olyan volt, mint a képviselőház viharosnak ígérkező ülésnapokon, amikor a pártok mozgósított felkészültséggel vesznek részt az ülésen s a kormány is hiánytalanul képviselteti magát, hogy a szakminiszterek azonnal reflektálhassanak az ügykezelésüket bíráló támadásokra — amikor a politikai tudósítások frazeológiájával élve, az ország népe »pattanásig feszült izgalommal« várja a szenzációsnak ígérkező mérkőzés fejleményeit s őszinte csálódással olvassa másnap, hogy

a szenzáció elmarad, mert a kormány politikájával elégedetlen politikusok taktikai okokból elhalasztották felszólalásukat.

Ez történt:

Aurélia másnap felelősségre vonta Gizát. Giza elkeseredetten védekezett. Azt állította, hogy sohasem szerette Jámboot, csak Aurélia hitette el vele, hogy szereti, de tegnap, mikor Binger elébe térdelt, rájött, hogy semmit sem érez Jámbo iránt s ha ez így van, amint hogy kétségtelenül így van, erősködött, akkor neki legszentebb emberi joga kilépni ebből a kapcsolatból, amely kölcsönös félreértéseken alapult.

— Lehet, hogy így volt — hagyta rá Aurélia —, de a helyzet megváltozott. Vedd tudomásul, hogy Jámbo tegnap halálosan beléd szeretett.

— Nem igaz — méltatlankodott Giza. — Ezt csak azért állítja most, hogy megkerítse a boldogságomat, mert irígy és gonosz.

— Irígy? Gonosz?

— Az. Irigyli a boldogságomat. Most szeret belém, amikor mást szeretek? Ne is beszélj tovább az érdekében, kár minden szóért, látni sem akarom többé.

— Azt nem teheted — figyelmeztette Aurélia. S tovább kapacitálta Gizát az asszonyi taktika legkörülmönfontabb argumentumaival, figyelmen kívül hagyva a lényegét (Giza Binger iránt támadt érzelmeit) és formai kérdésekre helyezve a súlyt: arra, hogy milyen váratlanul érte Jámboot a fordulat, arra, hogy milyen kíméletlenség volt Gizától Jámbo jelenlétének teljes megfigyelése attól a pillanattól kezdve, hogy Binger felmerült, arra, hogy mennyire megálázta Jámboot azzal, hogy a szeme láttára kacérkodott a csizmalovaggal — egyszerre főzted Binger és égetted Jámboot, ami gyalázatos komizság, ismerd

be — (Ment volna haza — vágott vissza Giza) s végül már csak annyit kívánt tőle: legyen tekintettel Jámbor izgatott kedélyállapotára s álljon el érzelmeinek nyilvánosságra hozatalától, vagyis viselkedjék úgy, amíg Jámbor kijózanodik, mintha semmi sem történt volna tegnap éjszaka.

Giza szívósan védekezett, de végül engedett és megígérte Auréliának, hogy követi utasításait. A pak-tum létrejött. De Aurélia nem volt meggyőződve róla, hogy a gyenge jellemű Gizán nem hatalmasodnak-e el délutánig az érzelmei és nem makacsolja-e meg újra magát. Nem lévén biztos a győzelmében, minden-esetre berendelte a délutáni ülésre egész uszályát, hogy a politikájával szolidáris elemek impozáns számbeli többségével is sakkban tartsa Gizát. Minthogy egész délelőtt telefonált, a városban csakhamar híre ment, hogy délutánra szenzációs események várhatók a Beleznaiban. Ennek folytán nemcsak az uszály jelent meg teljes számban, hanem az uszály közeli és távolabbi kapcsolatai is, úgyszólván mindenki, aki megfordult a Beleznaiban. A pincérek ötpercenként toldották az asztalokat. Auréliát állandóan testőrgárdája vette körül — Lidia, Terka, Náncsi, Eppingerné, Weisz doktor, Karsainé és Mohácsi Lili, maguk közé ültetve az őrizetbe vett, sápadt és szorongó Gizát, aki a Russwurm-cukrászdából jött a Beleznaiba, ahol Bingerrel találkozott és közölte vele, hogy Aurélia tilalma következtében egyelőre nem szabad találkozniok, mivel a társaság egyik tagja, akihez neki semmi köze sincs, de akit Aurélia becsül és szeret, féltékenykedik rá. Mikor Binger tovább faggatta, bevalotta, hogy Jámborról van szó. Mire Binger elkomolyodott és kijelentette, hogy Jámbort ő is rendkívül becsüli és nem óhajt fájdalmat okozni neki. Nekem ugyan egy szóval sem jelezte, hogy érdeklődik magáról, de minthogy ő vezetett be a társaságba, belát-

hatja, hogy tekintettel kell lennem az érzelmeire. Talán jobb, ha többé nem találkozunk — indítványozta óvatosan —, Giza élénken tiltakozott. Végül abban maradtak, hogy a legmesszebbmenően tekintettel lesznek Jámbor érzékenységre és a jelenlétében, amennyiben erre sor kerülne, úgy viselkednek majd, mintha semmi közük nem volna egymáshoz. Giza—Binger nemes önfeláldozásának kellő kidomborításával — bejelentette megállapodásukat Auréliának, akit a közlés megnyugtatót. Asszony létére elfogadta a kompromisszumot, de Giza kérésére titokban tartotta megállapodásukat.

A többiek még a tegnap este keletkezett helyzetnél tartottak, halkán véleményezve egymás között a történeteket. Akik az előzményeknél nem voltak jelen, kíváncsian faggatták a jelenvoltakat, ki az a Binger, aki körül ekkora kavargás keletkezett és izgatottan várták, mikor fut be már, mert biztosra vették, hogy megjelenik. De hiába lesték, a kíváncsisággal várt helyett csak újabb kíváncsiak futottak be egymásután, Glingerné, Hódosiné, Makos Manó, sőt olyan kültagok is, akik csak elvétve állítottak be a Beleznaiba, mint Somlóssy Sándor, az Új Hírek társasági rovatvezetője, akit a szerkesztőségéből hívott oda egy hölgy azzal, hogy a Beleznaiban érdekes események várhatók. Még a derék Fegon tanár is betévedt a kávéházba, gyanútlanul és véletlenül. A kevésbé befentes elemek nem tudtak a Giza—Jámbor konfliktusról, csak harangozni hallottak valamiről, s így abban a biztos meggyőződésben jöttek, hogy Titusz és Aurélia között történt valami, mint már annyiszor.

Mindebből csak a kávésnak volt haszna. A szenzáció, mint már jeleztük, elmaradt. Binger nem jött el, Jámbor pedig, aki szántsándékkal csak háromnegyed hét után merült fel, nem vonta nyilvánosan

felelősségre Gizát, hanem egészen konvencionálisan viselkedett. A társaság egy része becsapottnak érezte magát és sértődötten távozott. Nyolc óra tájban a vezérkar, Aurélia és közvetlen uszálya is felkerekedett.

Jámbor, aki csendesen beszélgetett Gizával, elbúcsúzott Auréliától és elkísérte Gizát a villamosmegállóhoz. Gizán az a kosztüm volt, ami tegnap, derékba szabott kabátka, kozákkucsma és a kosztümöt kiegészítő hócsizma. Jámbor, aki délutánig teljesen kiáldozódott, újra megállapította, hogy semmit sem érez Giza iránt. Amihez ragaszkodott, azt — anélkül, hogy szóba került volna — megkapta. Binger elmaradt és Giza kifogástalanul viselkedett. Minden úgy volt szóval, mint azelőtt. Ez nem volt a számára nagy öröm, de visszaadta megingott önérzetét.

A helyzetet olyan megnyugtatónak találta, hogy három napig feléje sem nézett a Beleznainak. Nem mintha büntetni akarná Gizát, inkább csak azért, hogy közvetve értésére adja, milyen kevésbé izgatja multkori átmeneti megtántorodása. Mikor negyednap jelentkezett, nem látta Gizát a páholyban. Majd jön, nyugtatta meg magát és beszélgetésbe bocsátkozott Titusszal, de közben folyton a forgóajtót figyelte. Titusz valami metafizikai problémát feszegetett. Jámbornak úgy rémlett, hogy az idő irrealitásáról elmélkedik. Jelen nincs, magyarázta, csak mult és jövő. Furcsa elmélet! Jámbor sohasem érezte nyomasztóbbnak, kíznóbbnak a jelent, nyúlósabbaknak, ragadóssabbnak a perceket. Mit érdekelte őt a mult és a jövő? Ugy érezte magát, mint a légy a mézgapápirón, melytől nem tud elszakadni, bármily kétségbeesetten verdes szárnyaival. Végül Titusz is észrevette, hogy másutt járnak a gondolatai.

— Mi baja? — kérdezte.

— Gizát várom.

10 Németh A.: Egy foglalt páholy története

— Nem tudom, bejön-e. Tegnap sem volt itt.

— Nem volt itt? — hökkent meg Jámbor.

— Nem. Tegnapelőtt sem. Talán beteg.

Jámbor felállt.

— Meg kell néznem, mi van vele — dadogta.

Biztonságérzete, mellyel napok óta áltatta magát, megsemmisült. Biztosan Bingerrel van — szurta szívén a gyanú és a világ elhomályosodott körülötte. Az volt az érzése, hogy meghal, ha nem találkozik Gizával. Autóba vetette magát és Giza lakására hajtatott.

Giza a Gyöngytyúk-utcában lakott albérletben. Jámbor nem szerette sem a háziasszonyát, sem a szobát. Giza sűrűn invitálta magához régebben, de Jámbor elhárította a meghívásokat. Nem értette meg, miért öröm Gizának teához teríteni a mályvaszín-ernyős lámpa alatt, ő nem szerette a teát és a kek-szet, a meghitt kettesbent és a háziasszony ünnepélyes bevonulását, aki bánatos özvegy volt, és folyton az uráról mesélt, vagy a teát dicsérte, amit Giza főzött. Jobb szerette a Beleznai viharos atmoszféráját. Hármásával szedte a lépcsőket.

— Jámbor úr! — nyitott ajtót a bánatos özvegy.

— De rég volt nálunk! Mindig kértem Gizától, mért jön olyan ritkán.

— Itthon van Giza?

— Most ment el, alig egy órával ezelőtt. Azt mondta, hogy Jámbor urral találkozik.

— Az nem lehet.

— Márpedig azt mondta. Sőt hozzátette, hogy fontos ügyben kell Jámbor urral beszélnie.

— Mostanáig vártam rá, de nem jött be a Beleznai-naiba.

— Talán félreértették egymást — vélte a tájékozatlan özvegy. — Talán a lakásán várja Jámbor urat. Ez képtelenség volt, hiszen Giza nem is tudta,

hol lakik Jámbor. Csak annyit tudott, hogy valahol a Zuglóban, az istenhátamögött. De Jámbor abban a lelkiállapotban volt, amiben a fuldokló, aki a feléje nyújtott szalmaszálba is belekapaszkodik.

— Erre nem gondoltam — dadogta bárgyún.

Képtelenség volt, de mindazonáltal meg volt róla győződve, hogy az özvegyasszonynak igaza van, hogy Giza, távolmaradása miatt nyugtalankodva és rossz lelkiismeretétől szorongatva megtudakolta, hol lakik és most a lakásán várja bűnbánó szívvel, megtörve, kétségbeesve, hogy megbocsásson neki és »visszavegye«. Olyan szilárdan meg volt erről győződve, hogy nem tartotta sürgősnek hazarohanni. Csak várjon, gondolta kajánul és elküldte a taxit, amelyet Giza lakása előtt várakoztatott. Izgalma megszűnt, illetőleg nyugalommá alakult át, valami természetellenesen magas intenzitású nyugalommá, mely éppen olyan telített és lázas volt, mint az az izgalom, melyet helyettesített. Lódörögve bandukolt a Nyugati felé, megállt az ujságosbódé előtt, megvette a friss *Nouvelles Littéraires*-t, bement egy trafikba, vett két doboz Memphist, majd egy férfidivatüzletbe, ahol hosszan és megfontoltan válogatott, végül villamosra ült. Egyszerre csak észrevette, hogy figyelik, mert énekel, nem túl hangosan, inkább csak dudorászva. Erre elhallgatott, majd sértődötten leszállt. Nyolc órára járt. A Thököly-ut kihalt volt. Nyugodtan dudorászhatott.

Könnyű mámorban, áradozó lélekkel ért haza a vígasztalan bérházba, amelyben lakott. Külön szobája volt — jobbkéz felől nyílt az előszobából (szűk, rendetlen kis kamra, rossz hencserrel, kopott íróasztallal és tömérdek könyvvel). De elfordította arcát az ajtó előtt — csak várjon, dudorászta — és a nagy szobába nyitott be, ahol anyja lakott a hugával.

Jámborné csodálkozó örömmel fogadta a fiát, aki késő éjszaka szokott csak hazavetődni. Az öregasz-

szonynak vendégei voltak, vele sóhajtozó töpörödött öregasszonyok a házból, a szomszédból.

— Hova írjuk ezt a csodát? — faggatta a fiát. — Csak nincs valami bajod?

— Nincs nincs, anyám — nyugtatta meg Jámbor. — Egyszer én is hazajöhetek idejében. Kezdem már unni az éjszakázásokat.

— Hála Istennek! — lelkenézett anyja. — Ideje is, hogy felhagyj vele. Mióta itthon van, egyetlen egyszer sem jött még kapuzárás előtt haza — sopánkodott látogatóinak. Azok rosszalóan csóválták a fejüket.

Jámbor mosolyogva védekezett.

— Ne szidjon anyám, mert majd még azt hiszik rólam a hölgyek, hogy korhely, vagy kártyás vagyok.

— Dehogyan hiszik, dehogyan hiszik — legyintett Jámborné. — Tudják ők jól, hogy akkor nem tűrnék meg a fedelem alatt. Tisztában vannak a hölgyek mindennel, eleget mesélek rólad nekik. Tudják ők, hogy nem vagy lump, csak a korai hazajárást nem szereted.

— Hol tetszik időzni olyan sokáig? — kíváncsiskodott az egyik látogató.

— Hol, hol? — dohogott az anyja. — A kávéházban ül és beszélget.

— Az nagyon egészségtelen — állapította meg az egyik öregasszony és nem lehetett tudni mire érti, a kávéházra, vagy a beszélgetésre. De aztán tisztázta, mert hozzátette:

— Az én uram is ott szerezte a krónikus hörgőhurutját, mert az a förtelmes füst beleette magát a hangszálaiba. És kérem mégsem tudom otthon tartani. Alig hogy felkelünk az asztaltól, már mehetnékje van. Pedig délben is, este is főzők feketét neki. De azt mondja, hogy nem igazi fekete.

— Tele kellene füstölni a szobát, hogy az illúziója teljes legyen — javasolta egy másik öregasszony.

— Nem a fekete kell neki, hanem a rossz levegő — adott igazat egy harmadik neki.

— Az hát — sópáncodott az előbbi.

Jámbor derűsen hallgatta a zsémbelődésüket. Csak várjon, gondolta s látta Gizát a szomszéd szobában kuporogva a pamlagon, kísért szemmel a sötétben. Várjon, határozta el kaján kárörömmel s felemelte hangját, hogy Giza meghallja odaát. Kedvesen és élénken társalgott, hogy elbűvölje az öreg hölgyeket, hogy kárpótolja magát kudarcaiért. Mikor felszedelődtek, a kapuig kísérte őket, aztán visszajött és még egy negyedóraig az anyjával maradt. Végül, mikor az öregasszony készülni kezdett az éjszakára, visszavonult. Megállt a szoba előtt és halkán lenyomta a kilincset, majd lábujjhegyre állt a küszöbön és visszafojtott lélegzettel fűlelt a sötétbe. Nem hallott semmit. Felkattantotta a villanyt. Giza nem volt a szobában.

Amit érzett, nem volt csalódásnak nevezhető, hiszen akárhogy is áltatta magát, valójában egy percig sem hitte komolyan, hogy a szobájában találja Gizát. Csak azért játszotta önmagának ezt a komédiát, azért hetvenkedett, hogy kitolja férfiönérzete teljes összeomlásának pillanatát, amely most, ime, kérlelhetetlenül bekövetkezett. A drótszálon csüngő villanykörte sivár világának elébe táruló látvány, üres szobája, porig sujtotta. Percéig állt megsemmisülve, szoborrá dermedve, görcsösen vergődő szívvel a szoba közepén, aztán mintha szégyelné, hogy él, hogy látható és érzékelhető, eloltotta a villanyt és zokogva a recsegő ágyra vetette magát.

Most már tudta, hogy minden hiába. Ezen nem tud segíteni sem Titusz, sem Aurélia, ezen nem változtathat semminemű baráti beavatkozás, mert az

életet nem lehet irányítani, ez, hogy az ideig-óráig tartó fényben-libegés után visszazuhan a magányosságba, a kezdet kezdetétől fogva így rendeltetett. Itt senki sem hibás, ezért senki sem felelős, még Binger és Giza sem, ennek így kellett történnie. Szívszakasztó felismerés volt, de bele kellett törődnie.

Kellett, kellett, de beletörődhetett-e? Veresége megszásszorozta a Beleznaibeli irígylésreméltó helyzetének értékét, melyet Giza hűtlensége megsemmisített. Ha az eszére hallgat, e szégyenletes esemény után messzire el kellett volna kerülnie a Beleznaib. Másnap azonban gyötrelmes lelki tusa után, mélységesen megvetve önmagát, megint csak beállított a Beleznaiba. Elhatározását azzal a gyenge érvecskével próbálta igazolni önmaga előtt, hogy nyugodtan kimehet, mert Gizát úgysem találja ott, hiszen az most Bingerrel tölti minden szabad pillanatát. És mégis belesápadt, mikor feltevése igaznak bizonyult. Giza csakugyan nem volt jelen.

Az együtt ülők a szokott közvetlenséggel fogadták. Jámbor nem tudta titkolni állapotát. Szótlan volt, szórakozott s mereven figyelte a forgóajtót, abban a reményben, hogy valami csoda folytán Giza mégis csak befut. Hattól nyolcig leste, de Giza nem jött. Nyolc után felkerekedett a társaság. Valami belvárosi mulatóba készültek. Jámbort is hívták, de Jámbor nem tartott velük. Ő még marad — makacskodott. Aurélia egyik udvarhölgye, a jólelkű Terka, vele maradt. Éjfélig üldögéltek szótlantul egymás mellett. Terka megértette a helyzetet.

Másnap ugyanez történt. Jámbor hatkor megjelent a kávéházban és este tízig leste Gizát. Harmadnap, Aurélia erélyes intézkedésére Giza már a páholyban ült, mikor Jámbor beállított. Megtérése Jámbor sápadt arcába kergette a vért. A Giza melletti hely szabad volt, mint azelőtt. A társaság Giza passzív

beleegyezésével mindent elkövetett, hogy fenntartsa a látszatot.

— Mért maradt ki a kávéházból? — kérdezte Jámbor halkán Gizától.

— Gyengélkedtem — felelte szemlesütve Giza.

Jámbor nem firtatta tovább a dolgot. Giza kényeskedve hallgatta közléseit terveiről és szándékairól, majd félbeszakítva Jámbort, elhaló hangon közölte vele, hogy félóra múlva haza kell mennie, mert még mindig nem érzi egészen jól magát. Jámbor lovasgíásan felajánlotta, hogy hazaviszi, de Giza nem volt hajlandó taxiba ülni, bérletjegye volt a villamoson. Felszálltak a 49-esre. A hidnál a felszállók csoportjából előbukkant Binger és meglepetést színlelve üdvözölte ismerőseit. Giza a fületővéig elvörösödött. Jámbor elfogulatlanul viselkedett. Binger a harmadik megállónál leszállt. Hallgatva folytatták utjukat. Mikor Giza a kapunál zavartan kezét nyújtotta, Jámbornak az volt a meggyőződése, hogy utoljára találkoztak.

Másnap persze megingott ez a bizonyossága. Megpróbálta elhíttetni magával, hogy Bingerrel való találkozásuk véletlen is lehetett. Ha Giza ma is kijön a Beleznaiba, akkor kétségtelen, hogy véletlenül akadtak össze Bingerrel a villamoson.

Giza nem jött ki a Beleznaiba. Jámbor hattól nyolcig leste a forgóajtót, eszelősen és esztelenül. Halvány reménykedései tömény keserűséggé áporodtak az üresen nyúló órák várakozásában. A tények olyan egyértelműen beszéltek, hogy semmiképpen sem áltathatta tovább magát. De azért következetesen kijárt a Beleznaiba, csüggedten és reménytelenül. Giza a következő napokon egyáltalán nem jelentkezett, aztán megjelent egyszer, de csak öt percre ült le s aztán magyarázat nélkül elsietett. Jámbor már meg

sem kérdezte tőle, miért szabja ilyen rövidre látogatásait.

A társaság mélységesen respektálta Jámbor szenvedéseit. Binger nevét senki sem ejtette ki jelenlétében. Egyáltalán mindenki úgy viselkedett — még Giza is —, mintha a csizmalehúzás délutánja csak valami rossz álom lett volna, amelyre már senki sem emlékezik. Helytelen taktika volt, mert a hallgatás hangoosan beszélt. Előfordult, hogy Aurélia egyik, vagy másik barátnője füléhez hajolt (vagy azok öhozzá) és súgdosva közöltek egymással valamit. Jámbor tudta, hogy Gizáról és Bingerről beszélnek, de hiába hegyezte fagyos érdektelenséget színélve, a füleit, nem tudta kivenni, mit közöltek egymással. Fogalma sem volt, mi van Giza és Binger között, mert azt senki sem volt hajlandó közölni vele. Magára hagyták feltevéseivel. Pedig folyton erről tárgyaltak a páholyban, amiről maga is meggyőződhetett, mert többször megállapította a forgóajtóból, hogy a páholyban heves diskusszió folyik, de mire odaért, már közömbösen beszélgettek közügyekről. Persze egy és más a nagy titkolódzás ellenére a füléhez jutott.

Egy más környezetből való ismerőse, Barnáné, aki véletlenül Gizát is ismerte, kikottyantotta, hogy látta Gizát a Russwurmban valakivel. Jámbor kikérdezte, milyen volt az illető és a személyleírás alapján megállapította, hogy Binger lehetett. Megtudta, hogy Giza felmondta a lakását és egy más kerületbe költözött. A legkegyetlenebbül vitéz Makrayné közlése szurta szíven. Ez a jobb napokat látott özvegyasszony, akinek három serdülő lányt kellett szerény nyugdíjából felnevelnie, fehérneművarrással foglalkozott. Egy délután Jámbor jelenlétében Gizát kereste, aki — mesélte — selyemhálóingeket és pizzamákat rendelt nála. Jámbor határtalan jóhiszeműségében fel sem fogta volna a közlés horderejét, ha Aurélia nem

figyelmezteti a tekintetével Makraynét, hogy a közlése indiszkrécio. Egyszerre csak megértette a helyzetet és olyan nyilalást érzett a bordái mögött, hogy azt hitte, összeesik. Ennyire vannak már? Ennyire voltak.

És még mindig nem tudott elszakadni a Beleznaiktól, holott csak gyötrődés várta ott, semmi egyéb. Ugy járt oda tovább is, nap-nap után, összetörve és bánatosan, mint aki a temetőbe jár ki összeomlott boldogsága felett borongani. Ugy járt ki, s úgy élt, mint akinek a fájdalma vigasztalhatatlan, amint hogy az is volt, mert egészen elmerült benne, tompán és felrázhatatlanul, nem érdeklődve semmi más iránt. Még az öltözködését is elhanyagolta, gyűrőtlen, háromnapos szakállal jelent meg a hölgyek között. Azok idegenkedve asszisztáltak gyászához. Már nem biztatták, még csak nem is vigasztalták, tudták, hogy céltalan. Hiába próbálta meg néha egy-egy jobbszívű páholytag felrázni letargiájából, közönyösen hallgatta a korholást. Még csak nem is hallgatta, mert nem tudott figyelni semmire, csak ült és a forgóajtót bámulta, hitetlenül reménykedve a csodában, hogy ma talán mégis bejön Giza. Végül mindenki feladta és nem foglalkoztak többé vele. Megszokták, hogy minden nap bejön és ott ül a páholyban, szótlánul és érzéketlenül, eszelős csökönységgel a forgóajtóra szegezve tekintetét.

Már csak Titusz foglalkozott vele. Titusz, aki ezekben a hónapokban érte el pályájának zenitjét — Titusz, aki életének főművét írta, a megsebezhetetlen ember történetét s aki Jámber jelenlétében fennhangon fantáziálta ki a történet fordulatait és fejleményeit, Egy délután, amikor észrevette, hogy Jámber nem is hallja, amit mesél neki, kifakadt.

— Mit bámul arra az ajtóra? Kit vár?

— Gizát.

— Nos és mit gondol, mit gondolna Giza, ha bejönne és meglátná magát. Nézzen a tükörbe, öregem. Ugy néz ki, mintha egyenesen a Népszállóból került volna ide. Mért hanyagolja el a külsejét? Mért nem borotválkozik? Még szép, hogy nem hint port a fejére és nem szaggatja meg a ruháit. Micsoda időtlenség ez? Annyira gyászolja Gizát, hogy emberi méltóságáról is megfeledkezik?

— Annyira — dadogta Jámbor.

— Hát szedje össze magát.

— Minek? — kérdezte csüggedten a gyászoló.

— Azért, mert a viselkedése férfiatlan és lealázó. Semmi oka sincs rá, hogy ennyire elhagyja magát. Az ember ne adjon fel soha semmit egészen.

— Hogyan? — kapta fel Jámbor a fejét. — Lehetőségesnek tartja, hogy Giza visszatérjen hozzám a történetek után?

— Miért ne? A nők szeszélyesek és kiszámíthatatlanok. Csakhogy akkor taktikát kell változtatnia. Vegye tudomásul, hogy aki elhagyja magát, azt nemcsak az Isten hagyja el, hanem a nők is. A szármasságnak nincs sex appealja, fiam.

— Lehet, hogy így van — felelte Jámbor —, de hogyan szedjem össze magamat? Mondja meg konkrétan, mit tegyek?

— Mindenekelőtt hagyja abba ezt a méltatlan komédiát s ha már semmiképen sem tud Gizáról lemondani, hát harapja össze a fogait és próbálja meg visszahódítani. Csak nem képzeli, hogy olyan szerelmes abba a csizmalehúzóba, mint maga belé? Ha ugyanazt az állhatatosságot, amellyel a fájdmát dédelgeti, Giza visszahódítására fordítaná, kezeskedem, hogy sikere lesz.

— Konkrét utasításokat kérek, konkrétéket!

— Mindenekelőtt menjen borotválkozni és kurtítsa meg a haját. Aztán rendeljen két öltözet ruhát

és kezdjen valamit. A nőknek — kérdezze csak meg Auréliát — nincs érzékük a líra iránt. Nekik csak a valóság imponál. *Take money in thy purse* — javasolja Shakespeare és igaza van. Keressen pénzt, sok pénzt, hogy a szó etimológiai értelmében is érdekelje Gizát.

Titusz kifakadása elevenre tapintott. Akármilyen szívesen dédelgette Jámbor a bánatát, mégis voltak egyre sűrűbben pillanatai, amelyekben mintha hál'og hullt volna le hirtelen a szeméről, tárgyilagosan látta és ítélte meg önmagát. Ezek a kijózanító pillanatok gyöirelmesebbek voltak, mint a szerelmi nyomorúsága, mellyel már egészen megbarátkozott. Borongása, melyhez minden ténykedését hozzáhangolta, jó ürügy volt arra, hogy igazolja önmaga előtt az étellel szemben való eredendő bizalmatlanságát, tunyaságát, mazochizmusát. Bánatát úgy hordta magán, mint valami klasszikus lebernyeget, kényesen ügyelve lobogására és redőzéseire. A Giza utáni epekedéssel szinte tudatosan bódította és gyötörte magát, mert ez az egyre tompábban sajgó, egyre enyhébben zsongó fájdalom még mindig elviselhetőbb volt, mint azok a keservesen józan pillanatok, amelyekben világi helyzetével számot vetve, arra a megalázó eredményre jutott, hogy ostobaságokra pocsékolja tehetségét, idejét és energiáját. Hányszor megfogadta már az eszmélkedés e kínos pillanataiban, hogy összeszedi magát és kiverekedi a tevékeny emberek társadalmában, a képességeinek járó pozíciót. Eltökélése azonban üres fogadkozás maradt. Gyengeségét ezzel a vállvonogató védekezéssel igazolta önmaga előtt: minek küszködjem? semmi sem elég fontos ahhoz nekem. Közben azonban kiderült, — és erre Titusz hívta fel a figyelmét —, hogy félreismerte magát. Voltak dolgai, amiknek rendkívüli fontosságot tulajdonított, hogy habitusává lett közönye és tunyasága.

mögött lekötve és felhasználatlanul, hallatlan szívósság és energia szorong. A hiúságán esett sérelem felszabadította ezeket az energiakészleteket. De természetévé lett passzivitása még így is módot talált arra, hogy újra intravertálja harci készségét. Most, miközben Titusz korholta, egyszerre csak rájött, hogy barátjának mindenben igaza van; hogy ha csakugyan vissza akarja hódítani Gizát, akkor egészen más eljáráshoz kell folyamodnia, mint amelyet eddig követett. »Túl kell löni a célon, hogy elérjük«, oktatta Titusz. És Jámbornak el kellett ismernie, hogy igaza van és abban is, hogy akinek át kell usznia a folyón, hogy eljusson oda, ahova jutni akar, sohasem ér célt, ha az innenső parton kaporog, tekintetét a tulsó partra függesztve, mert hiába bővíti tekintetével, az nem jön át hozzá; egyszóval azt, hogy cselekednie kell, méghozzá olyan dolgokat, amelyeknek látszólag semmi közük sincs ahhoz a végcélhoz, amelyre törekszik. De a cselekvésben sohasem az egyenes ut a legcélravezetőbb.

Jámbor megértette, mit akart Titusz mondani. El is határozta, most már szilárdan, hogy megszívleli tanácsát és érvényesülni fog. Voltak ötletei és következetesen végiggondolt okfejtései, miket külföldi hányódásai közepette megrögzített. Elhatározta, hogy végre feldolgozza és összefüggő könyvvé kerekíti ki asztalfiókjában felgyülemlett jegyzeteit. Hazaérkezve előkaparta őket. S ekkor egy pillanatra elkedvetlenedett. Ujra ránehezedett az ismerős *minek*. De erős maradt. Titusz felíratta vele egy gépírónőnek a címét. Másnap összeszedte írásait és felment a gépírólánnyhoz.

Magas, szőke nő nyitott ajtót.

— Diktálni jött? — kérdezte.

— Igen. Hajnal Pirihez van szerencsém?

A lány elnevette magát.

— Nem, én Julis vagyok, a házvezetőnő. A hölgyek alusznak, mert későn kerültek éjjel haza.

Jámbor megkönnyebbülve visszakozott.

— Hát majd máskor jövök.

De a nő nem engedte el.

— Tessék bejönni, majd felkeltem valamelyiket.

— És bevezette Jámbort az irodába.

Jámbor leült és várakozott. Julis kétszer is rányitott. Először azt jelentette, hogy a Piri kisasszony már öltözködik, aztán megkérdezte, akar-e kávét, vagy vajaskenyeret. Végre Piri is előkerült. Jámbor bemutatkozott és előadta, hogy egy nagy munkát akar egyszuszra gépbemondani, hogy ki ne essék a koncepcióból, mert ismeri magát, a könyv sorsára minden huzavona végzetes lehet. Egyhuzamban szeretne diktálni öt, hat, esetleg hét órát naponta.

— Nincs semmi akadály — felelte a gépíró nő hüvösen. — Váltott erővel dolgozunk.

Igy került fel Jámbor a Logody-utcai diktálóirodába, amelynek évekre kliense lett. Munkára konvertálta bánatát. Fáradhatatlan szívóssággal fogalmazott. Munkája éppoly vakká tette a külvilág iránt, mint a szerelme, pedig a menete nem volt zavartalan. A lakás kicsi volt és forgalmas, a falak vékonyak, minduntalan szólt a telefon, minduntalan csengettek, mire a gép mögött ülő lány felfigyelt, majd ha várakozása igazolódott, kiszaladt, de az üzem csak pillanatokra állt le, mert a következő pillanatban már leváltotta valaki, ugyanis az egész család gépelt, a három lány, az apa, a legidősebb lány kamaszfia, alig lehetett észrevenni a gépmögötti személycserét. Jámbornak egyébként tökéletesen mindegy volt, kinek diktál. Hónapokba tellett, amíg kiismerte magát a szorgalmasan kopogtató családban.

A három lány közül Piri volt a legeszesebb. Azok

közé a munkaerők közé tartozott, akik a munkaviszonyon belüli vonatkozásban hiánytalanul megtalálják a kontaktust a munkaadójukkal, azok közé, akik nemcsak a megállapodásban leszögezett feladatot végzik el hibátlanul, hanem azt is, amit az annak a számára jelent, akinek ők csak eszközei. Nem volt lelketlen közeg: messzemenően azonosította magát azzal, akinek éppen dolgozott, s ezért azóknak az intencióknak is eleget tudott tenni, amelyek néha még a munkaadóban sem tudatosak. Ami nem is olyan nehéz, ha meggondoljuk, hogy a diktálónak, miközben gondolatainak szavakba öntésével járadozik, nincs módjában ellenőriznie önönmagát s így a gépirónőnek, miközben a mondat befejezésére várakozik, bőséges alkalma van levonni a diktáló magatartásából a maga következtetéseit.

Piri jó megfigyelő volt és szerette összegezni megfigyeléseit. Rögtön feltűnt neki, hogy Jámbor minduntalan elrévedezik. Attól pedig, ahogy melázásaiból erőszakosan ki-kitépte magát s mint egy diktálásra kárhoztatott, hajszolva tovább kétségbeesett iramban a munkát, arra következtetett, hogy Jámbor csak azért robotol, hogy elfoglalja magát, hogy ne legyen módja és ideje azzal a másik dologgal foglalkozni, amely munkája közben állandóan kísérti. Hogy mi lehet az a másik dolog, afelől nem voltak Pirinek kételyei. Csak valami nődolog lehet. Gépirónői praksisában elég dolga volt verselőkkel és novellagyártókkal, akik szerelmi csalódásaikat tombolták ki írásaikban. Abban, amit Jámbor gépbemondott neki, ugyan nem volt semmi bizonyíték arra, amivel meggyanúsította (elvont tanulmány volt a polgári társadalom kialakulásáról), de nem is volt szüksége rá; mint a korcsmáros, aki nyomban meglátja a söntésébe beállító legényen, hogy szerelmi bánatát akarja borba fojtani, ő is »blickdiagnózissal« ítéltkezett. Jám-

bor viselkedése messzemenően alátámasztotta feltevéseit. Diktálása iramának ingadozásai oly pontosan tükrözték vissza belsejének viharzásait, mint a kórházigörbék a hőemelkedéseket. E görbékből pontosan meg tudta állapítani, mikor vonatkozik el bánatától s mikor kezd el újra sajogni az. Délelőtt frissen ment a munka, amiből Piri megállapította, hogy a délelőttök nem számítottak szerelmi multjában, ami természetes is, hiszen mint afféle íróember, nyilván hajnalban szokott lefeküdni és déltájban kelt fel, a nővel tehát csak késő délután találkozhatott. Mégpedig őt és hat között, morfondírozott a gép mögött a kis női Sherlock Holmes, mert bár óra nem volt a szobában, őt óra után a diktálás tempója meglassúbbodott. Jámbor egyre gyakrabban akadt el a mondatok közepén s tekintett mélázva maga elé, majd átmenet nélkül összeszedte irományait és elrohant. De volt úgy is, hogy nem rohant el, csak telefonált. Felhívott egy budai kávéházat s megkérdezte a pincértől, ott van-e egy bizonyos hölgy. Nem volt ott, mert Jámbor sóhajtván leletette a kagylót és kényszeredetten befejezte a félbenmaradt mondatot.

Semmi értelme sem volt, hogy kijárjon a Beleznaiba. Giza másfelé éldegélt Bingerrel. Az első időken még ki-kilátogatott ugyan Budára, de annyira létörték a kiruccanásai, oly kínosan érintette a páholybeliek egészséges cinizmusa, akik már rég napirendre tértek bánata felett, hogy abbahagyta a látogatásokat. Piri megkönnyítette küzdelmeit. Kitelepítette a szobából a kísértő telefont az előszobába s ha közeledett a kritikus idő, olyan nekikeseredetten kopogtatott, hogy ő diktálta az iramot Jámbornak. A lázgörbe lassanként egyenletesebb lett, javulási irányzatot mutatott.

A munkaközösség közelebb hozta őket egymáshoz. Egy délután, amikor Jámbor ismét elakadt s

olvadt szomorúsággal bámészkodott maga elé, Piri csendesen rászólt a gép mögül:

— Mondja már meg, mi baja? Könnyítsen a szívéen.

Aznap nem írtak többet. Jámbor könnyített a szívéen s elmondta Pirinek kálváriája történetét, a kezdet kezdetétől a szálnalmas befejezésig, aprólékosan, körülményesen. Piri részvétellel csóválta szőke fejét Aztán elmondta, mik a további tervei. Közölte, hogy noha Giziről nem tud lemondani, Titusz tanácsára felhagyott az érte való értelmellen siránkozással és elhatározta, hogy dolgozni fog. Nevet és vagyont akar szerezni magának, hogy emelkedjék Giza szemében. Talán megbánja, ha irígylésreméltó parti lesznek, hogy cserben hagyott és visszatér hozzám. Ennek természetesen az az előfeltétele, hogy kiszerelesen Bingerből. Van erre remény? — kérdezte aggodalmaskodva Piritől.

— Hogyne — felelte a lány. — A legnagyobb szerelem sem tart örökké.

— Ugye hogy nem? — kapott Jámbor a szaván. — Igaz, ha a magam szerelmére gondolok... — tette hozzá csüggedten. — De az ő szerelmük nem olyan eszeveszett, mint az enyém. Az csak olyan hétköznapi egymásbahabarodás. Az ilyennek mekkora élete van?

— Három, uszkve öt év — mondta összeráncolt homlokkal.

— Mindössze? — kiáltott fel Jámbor. — Akkor igazán nincs okom kétségbeesni.

Ettől kezdve örökké számolgotott. A hároméves terminus helyett öt évre osztotta be előkészületeit Giza visszahódítására. Öt év nagy idő. A modern államférfiak öt éves erőfeszítésekkel egész országokat átalakítanak. Mért ne tudná ő is öt évre terjedő neki-

teszüléssel visszahódítani Bingertől Gizát? Most már abban állott fő kedvtelése, hogy kirészletezze maga előtt a folyamatot nagy vonalaiban. Ábrándozásának kettős cselekménye volt: Egy építő folyamat, amelynek ő állt a központjában és egy felbomlási folyamat, amely Giza és Binger egymáshoz való viszonyát vetítette ki a jövőbe. Az első két évben még szeretik egymást, sebj, ő ezalatt dolgozik, úgyszincs ideje törődni velük. A harmadik évben még mindig azt hiszik, hogy boldogok — ebben az évben aratja első sikereit, ebben az évben pillantja meg Giza a könyvét a kirakatokban, hallja egyre gyakrabban, egyre elismerőbben emlegetni a nevét, ebben az évben fut át először a fején, hogy mi lett volna, ha Binger nem téved be a Beleznaiba, nem húzza le a lábáról a csizmát és nem üti ki mellőle Jámhort. A negyedik évben, amikor őt már országsszerte ünneplik, Giza egyre boldogtalanabb (már Binger sem a régi, moró-zus, rosszul megy az üzlete), boldogtalanságában a Beleznaiban keres vigasztalást, ahol állandóan őt méltatják és magasztalják, amit Giza málázva hallgat és egyre ellenállhatatlanabb nosztalgiaát érez a mult iránt, amely olyan költőinek tűnik fel most előtte, ha sivar jelenével egybeveti. Mi volna, ha Jámhor hirtelen beállítana? — fut keresztül a fején és észre sem veszi, hogy mohó türelmellenséggel figyeli a forgóajtót, hátha betéved Jámhor. De Jámhor nem jön, Jámhor a Nemzeti Casinóban whistezik... Felhívjam? — tünődik. Megismeri-e a hangomat? Végül mégsem hívja fel, fél, hogy Jámhor letagadtatja magát.

Igy ábrándozott diktálás közben, összeráncolt homlokkal, mintha a következő kikezdés első mondatán törné a fejét. Így tünődött sétái közben, mikor hazafelé bandukolt a sötét Stefánia-úton. A Beleznaiba már csak elvétve nézett be, nagyobb időközökben.

11 Németh A.: Egy foglalt páholy története

A kijárogatás már époly kevéssé volt kinszenvedés a számára, mint a kimaradás. Egyik sem jelentett emóciókat, mint valamikor. Az is megesett vele, hogy pompásan érezte a hölgykoszorús öbölben magát, észre sem vette, hogy Giza hiányzik, elfogulatlanul tudta élvezni Titusz elmésségét, Aurélia kihívó és kötekedő báját, Nancsi esetlenségét, Terka szívhangjait. Egyre kevesebbet gondolt Gizára, már csak az ötéves tervhez ragaszkodott, háttérében Gizával ugyan, de mint olyan eszményi végcélal, amelynek megvalósulására egyre kevesebbet gondol az ember.

Egyízben, amikor hosszas távollét után újra kilátogatott a Beleznaiba, ott találta a páholyban Homályt. Őszintén megörültek egymásnak. A földbirtokos férfiassága felvillanyozta a hölgyeket. Mulatni mentek. Homály pezsgőt bontatott. Jámbor aznap hajnaltájban vetődött haza.

Másnap újra kiment a Beleznaiba, már négy órakor. A páholy üres volt. Titusz egy ablakmélyedésben ült, összeráncolt homlokkal, rosszkedvűen. Alig váltottak pár szót egymással, telefonhoz hívták. Pár perc múlva visszajött, feldúltan, magából kikelve.

— Kísérjen el valahova — mondta Jámbornak.

— Készséggel — felelte az.

Taxiba ültek, Titusz bemondta a címet.

— Hova megyünk? — kérdezte Jámbor.

— Nem hallotta? — felelte Titusz élesen.

— Hallottam — vonta a vállát Jámbor —, de mégsem tudom, hova megyünk.

Titusz gyanakodva nézett az arcába és nem felelt.

A taxi elegáns magánvilla előtt állt meg. Kiszálltak.

— Tudja már, hova megyünk? — faggatta Titusz Jámhort.

— Nem tudom — felelte Jámbor sértődötten.

Tényleg nem tudta. Soha nem járt még ezen a környéken.

Átmentek az előkerten. Timár csengetett. Fehérbóbitás szobalány nyitott ajtót.

— Jónapot, Timár úr — üdvözölte a látogatót.
— Rosszkor tetszett jönni. A nagyságos úr délben elutazott.

— Biztos ebben? — firtatta Timár.

— Természetesen.

— Jól be van tanítva, fiam. De én ezt csak akkor hiszem el, ha...

És már be is nyomult a lakásba. Jámbor dermedten követte.

A szobalány vállvonogatva kalauzolta végig a lakáson a látogatót. Titusz minden ajtót felnyitgatott, de végül is be kellett látnia, hogy a lány nem hazudott. A lakás üres volt.

Ennek a rajtaütésszerű látogatásnak, amelyre Titusz magával cipelte volt, értelme rejtély volt Jámbor előtt. Titusz sértő módon ingerült volt, még a villából való távozásuk után is. Jámbor megbántottságában nem tartott igényt a kimagyarázkodásra. Mikor pedig harmad- vagy negyednap egy semleges helyen ismét összekerültek, Titusz olyan zavartan viselkedett, mintha szégyelte volna magát a történetekért. Jámbor megszánta és nem tette szavá a villabeli látogatást. Mindaketten úgy viselkedtek, mint ha nem emlékeznének már rá.

Hogy mi rejtőzött az eseménytelenségében oly fojtottan izgalmas incidens mögött, csak évek múlva derült ki, amikor a következő szenzáció jelent meg a déli lapokban.

TRAGIKUS ÖNGYILKOSSÁG SIÓFOKON

Timár Tituszné, az ismert közéleti férfi fele-

sége, szerdán délelőtt öngyilkossági szándékkal levetette magát a Makray-villa tetőterraszaról az udvarra. Az ismert pesti dáma kétségbeesett tette, melynek senki sem tudja magyarázatát, mély-séges megdöbbenést keltett a telepen. A szerencsétlen asszonyt, akinek felgyógyulásához alig van remény, a székesfehérvári kórházba szállították.

Jámbor dermedten bámult a betűkre. Másod-percekbe tellett, míg fel tudta fogni a szemtelenül tárgyilagos közlés értelmét, amíg megértette, hogy az »ismert pesti társaságbeli hölgy«, aki levetette magát a tetőterraszról, azonos Auréliával. Meg akarta ölni magát — hebegte hitetlenül. Dehát miért, az Isten szerelmére, miért? Felhívta a lakást. A szobalány síri hangon jelentette, hogy a hír, sajnos, igaz. Az urat telefonon értesítették. Igen, már leutazott.

Jámbor sem habozott tovább. A legközelebbi vónattal leutazott Fehérvárra. A pályaudvaron a kisírt-szemű Terkába és Náncsiba ütközött. Ők is Fehérvárra igyekeztek. Együtt utaztak.

Aurélia a 17-es szobában feküdt. Ápolónő ült az ajtaja előtt. Terkát és Náncsit beengedte, Jámbort nem.

— Hogy van szegény? — kérdezte Jámbor tőle.

— Változatlanul válságos az állapota. Tessék a kertben várakozni, Timár urat is leküldtem.

Jámbor követte a tekintetet. A folyosó ablakán át megpillantotta Tituszt. Föl és alá szaladgált türelmetlenül, majd megtorpant és maga elé meredt, aztán dacosan felkapta a fejét és vállát megrándítva, továbbrohant. Arckifejezése komor volt, tusakodó. Szája mozgott. Indulatos taglejtésekkel vitatkozott magával.

Jámbor elébe lépett és szóltanul átölelte. Nem

tudott semmi vigasztalót mondani. Titusz törte meg a hallgatást.

— Nem érti, mi? — kérdezte rekedten.

— Maga sem?

— Én értem. Hiúságból akarta megölni magát.

— Hiúságból?

— Igen. Azt hitte, hogy Homály szerelmes belé. Homály sűrűn és szívesen volt együtt vele, cipelte mindenfelé, figyelmességekkel kedveskedett neki. Viselkedésével téves reményeket ébresztett Auréliában. Ebben a barátnői is bűnösök, mert hamiskásan kuncogtak, amikor Aurélia kijelentette, hogy nincs viszonyuk. Igaz, úgy tiltakozott és cáfolt — hiszen ismeri Auréliát —, hogy senki sem hitte el erősködéseit. Nem is akarta. Bosszantotta, hogy Homály nem nyilatkozik. Minden áron el akarta hitetni a páhollyal, hogy halálosan szerelmes belé — és a páholy elhitte neki. Mindenki elhitte, még én is. Egyszer egy »magát megnevezni nem akaró jóakaróm« felhívott telefonon és értésemre adta, hogy a feleségem megcsal, miközben e tényt közli velem; ész nélkül Homály lakására rohantam. Emlékszik még rá? Magammal vittem, hogy tanum legyen. Persze egy szó sem volt igaz az egészből: Homály semmit sem akart Auréliától. Ez sok volt Aurélia hiúságának. A visszautasítás megvadította. Valósággal üldözni kezdte Homályt. Az bujkált előle, letagadtatta magát, felbonthatatlanul küldte vissza a leveleit. Erre Aurélia, hogy megbüntesse Homályt, ledobta magát a tetőterraszról.

— Rettenetes — képedt el Jámbor.

— Az — felelte Titusz kurtán. Aztán összeráncolta homlokát és összeharapott szájával maga elé meredt.

— Azon gondolkodom — folytatta némi szünet után —, mit kívánjak neki: életben maradjon-e, vagy haljon-e meg? Vallja be, hogy nem könnyű

döntenem.

— Az emberiesség azt követeli — kezdte Jámbor összeszorult torokkal. De Titusz a szavába vágott.

— Ne moralizáljon, már döntöttem. Természetesen azt kívánom, hogy maradjon életben. Mivel női hiúságában sértve érezte magát, most sértett férfi-hiúságomban a halált kívánjam? Az egyik éppen olyan ostoba hiúság, mint a másik.

Jámbor megrendülten meredt maga elé. Mennyivel bölcsőbb nála Titusz! Igen: a hiúság veszedelmes kísértő. Mélyen ül és tengernyi változata van. Jóra, rosszra ösztökél, fuldokló dühre és lankadatlan szorgalomra, gyilkosságra és érvényesülésre — s miért? —, hogy kárpótolva legyünk azért a szőért, vagy ostoba helyzetért, amely önérzetünkön sebet ejtett s amelynek emléke évek múlva is arcunkba kergeti a vért. Az emlék sajog és bosszút követel — mutasd meg neki, add vissza, kerülj fölébe, bizonyítsd be férfivoltodat! Holott csak egy balzsam van, ami lehűti az önérzet nyugtalan berzenkedéseit: a keresztényi alázatosság, a megbocsátás, a türelem.

— Felmegyek hozzá — mondta halkán. — Talán beengednek.

Titusz nem felelt. Elfordított fejjel, összeharapott szájjal nézett maga elé. Könnyezett.

Beengedték. A betegágy körül elfoglalt Terka és Náncsi utat nyitottak neki.

Aurélia arca vértelenül fehérlett a magasra tornyozott párnákon. A vérvesztés kimerítette. Halkán, szemmel látható erőfeszítéssel beszélt, de győtelmében is szép volt és bájos — szebb és bájosabb, mint valaha.

— Jó — mosolygott a fölébe hajlóra. — Kedves, hogy meglátogatott. — Aztán hamiskásan így folytatta:

— Mikor látta Gizát?

— Nem is tudom — felelte Jámbor révetegen.
— Régen. Már nem szeretem.

— Magának jó. Mit gondoltok — fordult barát-
nőihez —, túljutok-e én is ezen az állapoton? Szere-
tem, szeretem! — kiáltott fel hirtelen, szenvedélye-
sen. — Mért nem hagytok meghalni? Homály,
Homály!

Az ápolónő az ágyhoz sietett, hogy lefogja. A
barátnők kituszkolták Jámbort a szobából.

Az orvosok azt mondták, hogy Auréliát csak
a csoda adhatja vissza az életnek. Jámbor is így
vélekedett, amikor kitámolygott a betegszobából. Per-
cekig az volt az érzése, hogy ködbe került s újra
elvesztette már megtalálnak érzett önmagát. Ez a
látogatás reveláció volt a számára. Milyen szép volt,
milyen félelmetes, milyen tilalmas és milyen vonzó
az a vértelen hindu-arc a koromfekete hajkoszorú-
val a fehér kórházi ágyon! Mikor az imént, elesetten
és kiszolgáltatottan feléje mosolygott, Jámbornak az
volt a meggyőződése, hogy most éli meg életének
legnagyobb pillanatát, mert most végre rájött, hogy
mindaz hazugság volt, amikkel esztendőkön át áltatta
magát, ezt az asszonyt szerette kezdettől fogva, ön-
maga előtt is tudattalanul, most már bevallhatja,
hiszen most már mindegy, hiszen ennek a szép és
boldogtalan asszonynak néhány óra vagy nap múlva
úgyis el kell pusztulnia, már senkit sem üdvözíthet
és senkit sem kergethet kárhozatba, mindaz, amit
adhat és amivel sujthat, már nem valóság, amitől
óvakodni, sőt rettegni kell, csak látomás az élet és
a halál határvonalán.

Ellentmondó érzések viharzottak keblében. Mond-
hatatlan elragadtatás és mélységes megkönnyebbülés,
mert világosan látta, milyen veszedelemben forgott
s milyen gyötrelmekből menekült meg, hála erőteljes
gátlásainak.

Epilógus.

Aurélia felépült ugyan, de már nem volt a régi, ellenállhatatlan szépségű Penelope, a mítosszá színesült Beleznai királynője, akit udvarhölgyek és szakállas kérők kényeztetnek és becéznek. A félénken pislákoló láng pedig, amely Jámborban fellobogott, mikor Aurélia betegágyából rámosolygott, elemész-tette önmagát. Ha előbb lobban fel, talán elpusztította volna mindkettőjüket. Így tisztító tűz volt, mely megszabadította Jámbort lelke mélyén még mindig féktelenkedő berzenkedéseitől.

A krízis után a Timár-házaspárhoz való viszonya olyan lett, amilyennek lennie kellett: bensőséges barátság mindkettőjükkel. Sajnos, rövid, tragikus barátság. Tituszon kitört az a gyógyíthatatlan betegség, melynek csiráját születésétől kezdve magában hordozta s amelytől az a szenzációs műtét sem tudta megszabadítani, melyről a sorstól ajándékba kapott hónapokban még maga számolt be a világnak. Temetésén látta Jámbor utoljára Gizát, már mint Binger-nét, sápadtan, megsemmisülve.

Aurélia pedig... Ki merte volna megjósolni 1929-ben, mikor Jámbor öt éves tervekkel foglalkozott, hogy merre megy az emberiség? A világpolitikát Briand és Stresemann irányította; a sérelmek és sebek behegedőben voltak, az emberiség bizakodva nézett egy jobb jövő elé, a fiatalok szerelmesek voltak, verseket írtak és zenét hallgattak, készültek az életre... Ki hitte volna, hogy rövid pár év múlva újra inog a föld az emberek lába alatt és még pusztá létük is kérdésessé válik? Ki hitte volna, hogy ezreknek fel kell szedni sátorfájukat, hogy valahol újrakezddék kettétört életüket... mint Jámbor meg Aurélia?

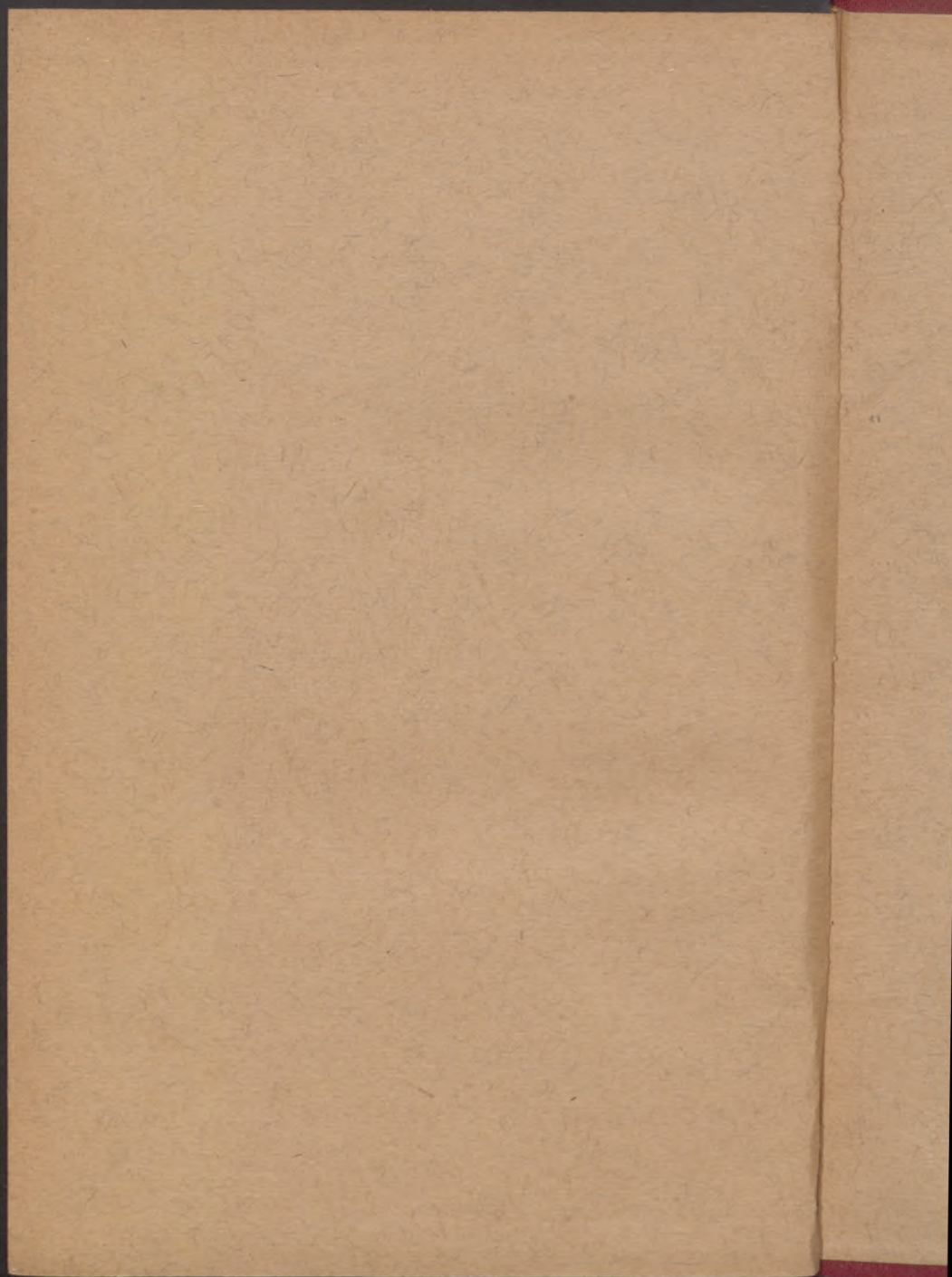
1929-et írtunk és az élet nyitva állt mindannyiunk előtt...

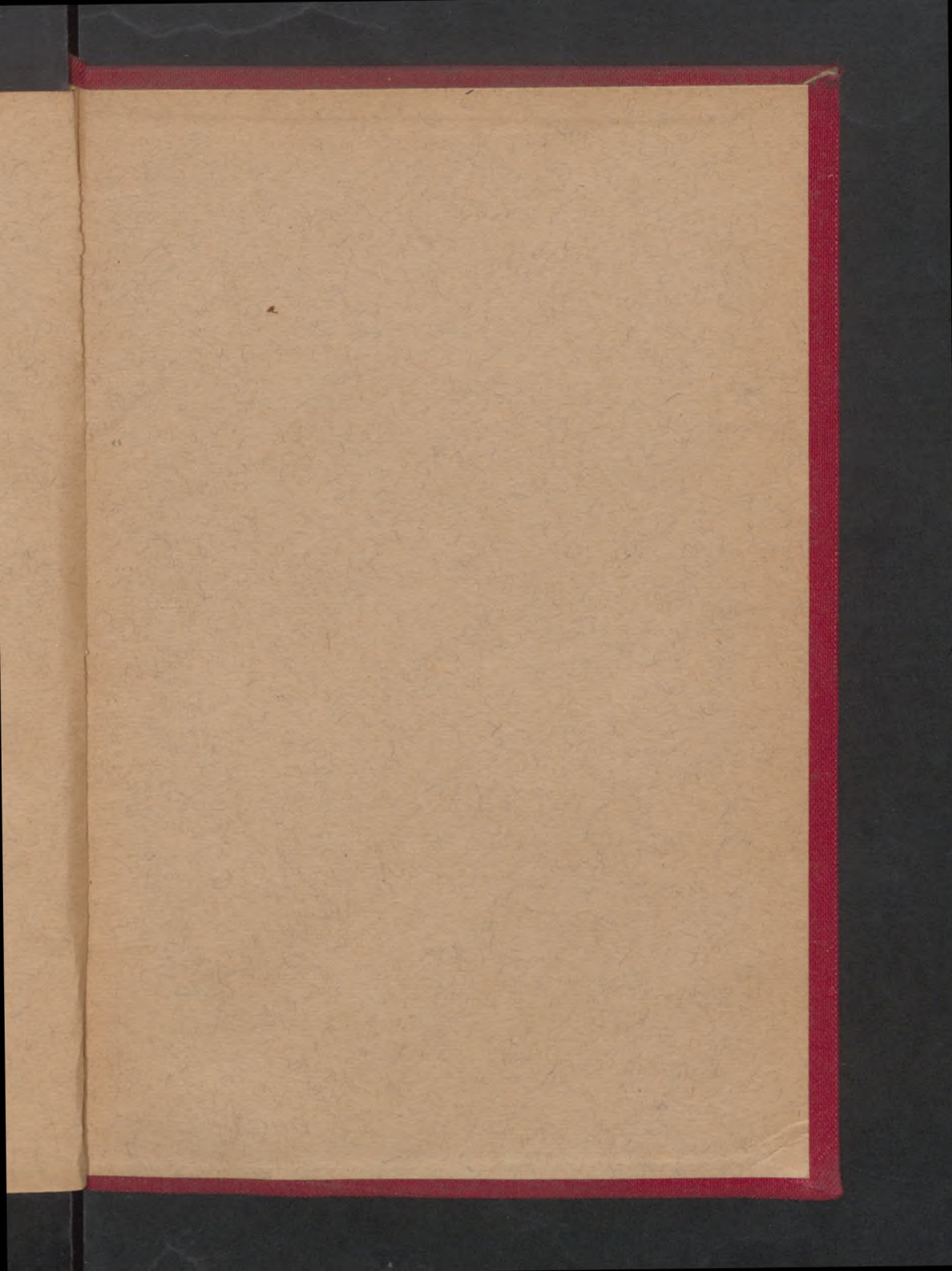
égi,
ine-
sza-
ken
gott,
ész-
el-
völt,
min-

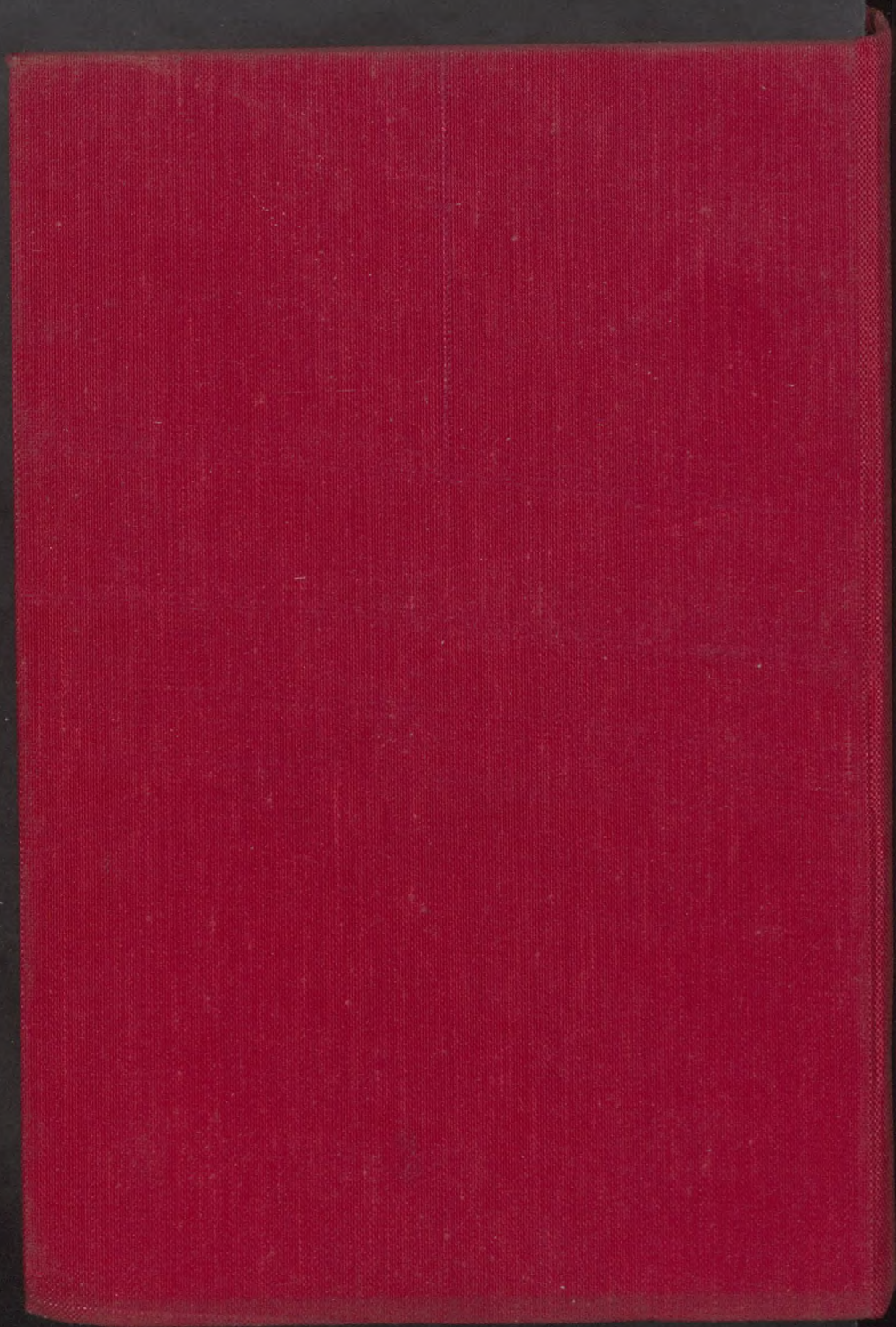
onya
s ba-
arát-
gség,
hor-
tudta
apott
eme-
nger-

1929-
hogy
nd és
k be-
tt egy
rseket
.. Ki
a föld
kérdé-
l kell
ketté-

yiunk

MEMBER: BOX FOOOLALTPA HOLY